

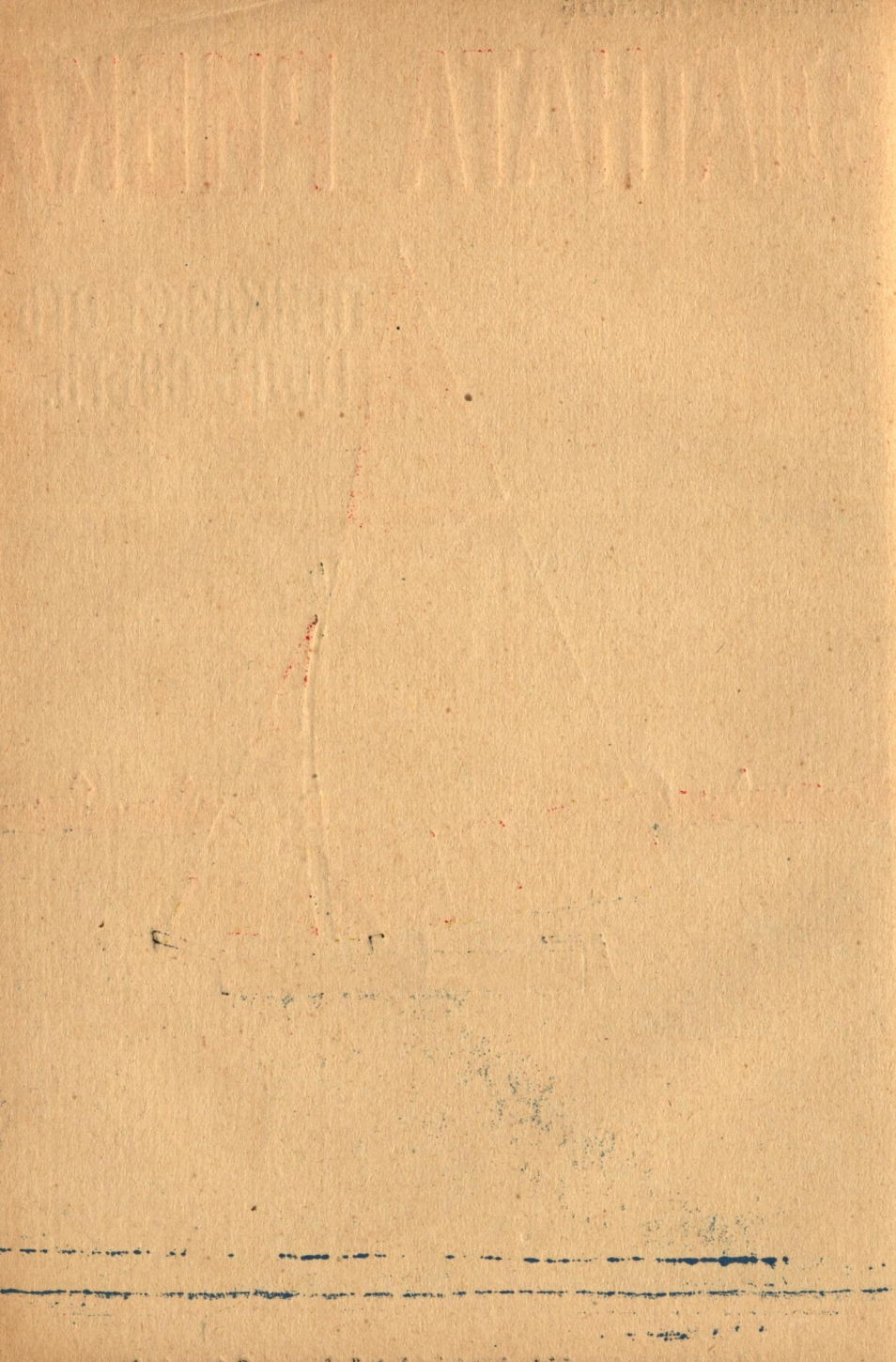
НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

ЗЛАТНАТА РИБКА

ПРИКАЗКИ ОТЪ
ЦЪЛЪ СВѢТЪ.

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ - СОФИЯ

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Преразказани за деца и юноши отъ Николай Райновъ.

№ 8

ЗЛАТНАТА РИБКА

ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ
София, ул. Неофитъ Рилски, 36.

ИЗДАНИЕ ОТ 1911 ГОДИНА
ПРЕПЛАТЕНА СЪЩО И ВЪЗЛОЖЕНА ВЪЗЛОЖИТЕЛНИКА

1911

ЗЛАТНАТА РИБКА

ПРИКЪЛЪК

ИЗДАНИЕ ОТ 1911 ГОДИНА
ПРЕПЛАТЕНА СЪЩО И ВЪЗЛОЖЕНА ВЪЗЛОЖИТЕЛНИКА

Печатница на Херманъ Поле Три Уши 15 — София.

Златната рибка

(руска приказка)

На единъ далеченъ островъ стърчела на морския брѣгъ бедна хижа. Тя била скована отъ дъски и греди и покрита съ трѣстика и слама. Въ нея живѣли дѣдо и баба. Прехранвали се съ риболовство. Старецътъ излизалъ всѣка заранъ да лови риба, а бабата готвѣла вкѣщи и кърпѣла скжсанитѣ мрежи. Тѣ били бедни, но си живѣли щастливо. Когато падне добъръ ловъ, старецътъ купувалъ по нѣщо новичко — да зарадва бабата: ту престилка, ту забрадка, ту чехли.

Единъ денъ старецътъ хвърлилъ мрежата въ морето и когато я потеглилъ — да я извади, тя му се сторила много тежка. Толкова тежка, че едвамъ успѣлъ да я измъкне на брѣга. Погледналъ — мрежата праздна. Само една рибка имало въ нея. Тя подскачала и се трѣшкала между оловнитѣ топчета. Но не била рибка като всички риби: цѣлата била златна.

Навелъ се старецътъ да я хване, а тя му рекла съ човѣшки гласъ:

— Моля ти се, добрички дѣдо, пусни ме въ морето. Азъ нѣма да забравя добрината, която ще ми сторишъ. Каквото поискашъ, ще ти дамъ.

Старецътъ се зачудилъ, като видѣлъ рибата и чулъ, що му казва. Той се почесалъ по тила, помислилъ малко, па рекълъ:

— Какво да искамъ, когато ми не трѣбва нищо? Хайде си върви въ морето и си плувай на свобода!

И той хвърлилъ рибката въ водата, па се върналъ вкѣщи. Бабичката го посрещнала и запитала:

— Какъ е, дѣдо? Добъръ ли е ловътъ?

— Не го бива днесъ. Уловихъ само една златна рибка, па и нея пуснахъ въ морето. Тя ми се примолла: „Пусни ме“, — каза, — „на свобода. Азъ ще ти

ти се отплатя: каквото поискашъ, ще ти дамъ.“ И азъ я хвърлихъ въ морето, безъ да ѝ искамъ нѣщо. Добре направихъ, нали? Когато сторишъ нѣкому добро, не бива да искашъ отплата.

— Глупчо, глупчо, — викнала бабата. — Имане ти е паднало въ ржцетѣ, а ти си го изпусналъ.

И тя се толкова ядосала, че почнала да гълчи мжжа си и да го нарича съ какви ли не лоши имена. Отъ старостъ билъ оглупѣлъ, не се грижелъ ни за нея, ни за кжщата.

— Защо ти не дойде на умъ да поискашъ поне единъ хлѣбъ? Утре нѣма да имаме и корица да хапнемъ.

На стареца се никакъ не щѣло да се връща и да търси златната рибка. Па и какъ ще я намѣри: морето — дълго и широко, че още и дълбоко. Но бабата го не оставяла на мира: все му се карала. И той найсетне станалъ, та отишълъ тамъ, дето хвърлил мрежата.

Викналъ колкото му гласи държи:

— Златна рибке, хубава рибке! Подай си главата отъ водата, изправи се на опашката си: искамъ да ти кажа нѣщо.

Малко следъ това рибката се показала надъ вълнитѣ и запитала:

— Що искашъ, старче?

— Бабата ме гълчи и хули. Праща ме да искамъ отъ тебе хлѣбъ.

— Добре старче. Върни се въ хижата. Ще имате хлѣбъ въ изобилие.

Старецътъ си отишълъ.

— Е, бабо, — рекълъ на жена си: — има ли хлѣбъ?

— Колкото за хлѣбъ, има повече, отколкото можемъ да изядемъ: ноцвитѣ сж пълни. Но друго нѣщо се случи. Старото корито се спуска на две. Нѣма въ какво да опера дрехитѣ. Върни се, та поискай отъ рибката ново.

— Какъ ще се върна да искамъ? — рекълъ старецътъ. — Не е ли срамота? Преди малко искахъ хлѣбъ, а сега ме пращашъ да искамъ корито.

— Ще искашъ, рѣзбира се! — викнала бабата. — Като не щешъ да искашъ, иди намѣри отъ другаде!

Постоялъ старецътъ, помисилъ, па отишълъ от-ново на брѣга. Викналъ рибката, тя дошла и го запитала, що иска.

— Мила рибке, бабата ме праща да ти искамъ ново корито, че старото се било спукало.

— Добре, дѣдо. Върви си вкжщи. И ново корито ще имате.

И наистина, като се върналъ въ хижата, видѣлъ, че жена му пере въ ново корито. Но щомъ се подалъ отъ вратата, бабата му крѣснала:

— Я иди при златната рибка, та ѝ поискай да ни съгради нова кжща. Не виждашъ ли, че тая колиба е гнила, та ще се срути? Не искамъ вече да живѣя въ нея.

Старецътъ се върналъ на брѣга. И тоя пжтъ повикалъ рибката, па ѝ казалъ:

— Моля ти се, съгради ни нова кжща. Старата ми не дава мира. Крѣщи ми, че хижата ни била прогнила, та щѣла да рухне. Не ѝ се иска да живѣе въ нея.

— Хубаво, старче, — отвърнала рибката. — Не се грижи! Върви си вкжщи: ще намѣришъ това, което ви трѣбва.

Когато се върналъ, дѣдото видѣлъ край пжтя нова, голѣма кжща, на два ката, висока, хубава, изписана. Не му се дори вървало, че това, що вижда, е истина. Но бабата му не дала и да влѣзе. Тя го спрѣла още на прага и му крѣснала ядосана и разлютена:

— Какво зяпашъ, старъ глупчо? Да не мислишъ, че си ми направилъ дворець? Ти не знаешъ, що да искашъ отъ оная рибка, която ти е казала, че може всичко да ти даде. Като си поискалъ нова кжща, струва ти се, че си спечелилъ Богъ знае колко. Я се върни при златната рибка, па ѝ кажи, че азъ не ша да бжда вече селянка. Искамъ да стана богаташка, да живѣя като царедворка, да нося свилена премѣна и — когато ме видятъ хората, да ми правятъ поклонъ до поясъ.

— Ти си полудѣла, — рекълъ старецътъ. — Не мога да искамъ такива нѣща. Остави ме на мира.

— Не можешъ ли да искашъ? Тогава върви кждето ти видятъ очить! Цѣлъ животъ си ме мжчилъ да ти шѣтамъ, да те пера и да ти готвя, а и сега — вмѣ-

сто да си почина на старини — трѣбва да ти бжда слугиня. Не ща и да те погледна: махни се!

Видѣлъ дѣдото, че се не излиза на глава съ не-наситната баба. Отишѣлъ пакъ на брѣга и повикалъ рибката. Тя си подаде главата надъ вълнитѣ и го запитала, що иска.

— Охъ, мила златна рибке, — рекѣлъ старецѣтъ. — Не знамъ вече, какво да правя. Моята баба си е изгубила ума. Не ѝ се ще да бжде вече селянка: иска да стане болярка, да ѝ шѣтатъ слугини и всички да ѝ се кланятъ.

— Не бери грижа, дѣдо, — утешила го рибката. — Върни се вкжщи: всичко ще се нареди, както искашъ.

Върналъ се старецѣтъ. Гледа — и не вѣрва на очитѣ си. На мѣстото на кжщата се издига друга — каменна, на три ката, голѣма и богата. По двора тичатъ слуги, въ готварницата — слугини. Въ обора цвелятъ коне. А бабата, облѣчена въ разкошни дрехи отъ свила и сѣрма, седи на кадифенъ столъ и току заповѣдва на тия, на ония. Навсѣкжде килими и скжпа покжщнина.

Влиза той и казва, радостенъ при вида на това голѣмо богатство:

— Добъръ день, жено. Какъ си? Доволна ли си?

— Я се махай отъ тука! — викнала наконтената баба. — Простакъ, селякъ, глупакъ! Да ми казва „жено“, когато азъ съмъ господарка и царедворка!

И, като свикала слугитѣ, заповѣдала имъ да хванатъ стареца, да го отведатъ въ обора и да му ударятъ сто камшика по гърба. Тѣ уловили дѣдото за яката, вързали го въ обора и го съсипали отъ бой.

По заповѣдъ на господарката, старецѣтъ трѣбвало да мете двора съ една дѣлга метла, да яде съ слугитѣ въ готварницата и да спи въ обора, при конетѣ. Тежкъкъ животъ започналъ за него отъ тоя день. Той трѣбвало да чисти, да мие, да носи вода, да сѣче дърва — да върши най-трудната работа. За всѣка най-малка немарливостъ го хокали и биели.

— Тая проклета баба се е забравила, — си казвалъ старецѣтъ. — Не ѝ стига, че си живѣе въ охолность и щастие, ами иска и да измжчва другитѣ. Колко лошо нѣщо е богатството, когато изпадне въ ржцетѣ на глу-

павъ човѣкъ! Тая баба не само ме не смѣта вече за свой мжжъ, ами се и отнася къмъ мене по-зле, отколкото къмъ слугитѣ си.

Минали десетина дня. На бабата омръзнало да живѣе като болярка. Тя пратила да повикатъ стареца и му викнала:

— Скоро да вървишъ, старъ ленивецъ, при златната рибка! Да ѝ кажешъ, че не ща вече да бжда проста болярка. Искамъ да стана царица.

На стареца се никакъ не отивало, но той помнѣлъ камшицитѣ. Отишълъ край морския брѣгъ и повикалъ рибата, па ѝ се оплакалъ.

— Мила ми рибке, — рекълъ ѝ той. — Съжали се надъ мене! Пустата баба се е разбѣснѣла като никога. Луда е полудѣла — да стане царица. Насити се да бжде болярка и толкова хора да ѝ слугуватъ. Ако я не направимъ царица, ще ме пребие.

— Недей се грижи, старче, — казала рибката. — Заради тебе ще направя и това. Върни се: бабата ще стане и царица.

Отишълъ си дѣдото. Гледа — и що да види? Вмѣсто голѣмата болярска кѣща се издига чуденъ дворецъ — все отъ бѣлъ камъкъ, съ златенъ покривъ, съ кули и златни стрели надъ тѣхъ. Около двореца — висока крепостъ, а въ нея стражи, които следятъ, кой минава-заминава край двореца. Никого не пропусчатъ. Други войници, облѣчени въ желѣзна броня, съ оржие въ ржка, се разхождатъ предъ крепостъта. Въ двора на двореца — голѣма градина, съ хубави цвѣтя, дървета и водоскоци. А предъ самия дворецъ — широка зелена ливада. Тамъ сж се събрали войски на парадъ. Ходятъ насамъ-натамъ, правятъ разни военни упражнения и поздравяватъ. Кого поздравяватъ тѣ и за кого викатъ: „ура“? За царицата. Бабата е вече царица. Увѣнчана съ златна корона, тя седи на балкона, заобиколена отъ пълководци и знатни царедворци. Тя издава заповѣди. А долу тржбятъ тржбачи, биятъ барабани, свири музика, войскитѣ вѣрвятъ и поздравяватъ.

Старецътъ не посмѣлъ да се приближи къмъ двореца. Той се промъкналъ задъ крепостъта. Видѣлъ, че презъ една врата минаватъ кола съ хлѣбъ, зеленчукъ, месо и други припаси. Влѣзълъ и той съ коларитѣ и се

заелъ да разтоварва колята. Сетне се нахранилъ съ слугитѣ, а — когато се мръкнало — отишълъ да спи при метачитѣ, въ задния дворъ.

Но следъ десетина деня на царицата омръзнало да царува. Тя заповѣдала да намѣрятъ стареца и да го доведатъ при нея. Всички се разтичали въ двореца и на около да го дирятъ. Пълководцитѣ разпратили войници, а боляритѣ — слуги. Никой не билъ виждалъ такъвъ старецъ, за какъвто говорѣла Нейно Величество.

Най-после намѣрили дѣдото въ задния дворъ, че цепи дърва.

— Скоро ставай, да вървишъ при царицата! Нейно Величество те вика.

Хванали го, подкарали го — както се кара престъпникъ. Извели го предъ царицата. А тя му рекла:

— Още сега да идешъ при златната рибка и да ѝ кажешъ, че не ща вече да бжда царица. „Нейно Величество“, — речи, — „заповѣдва да я направишъ богиня на водитѣ и моретата и господарка на всичко, що живѣе въ тѣхъ. Хайде тръгвай!

Като чулъ тия думи, старецътъ се уплашилъ. Какъ да отиде при рибката да ѝ каже това? Той си навелъ главата, не рекълъ нищо, но все стоелъ — не тръгвалъ.

Царицата викнала тогава:

— Я го вижъ: стои като пънь! Тръгвай по-скоро, че ей сега ще заповѣдамъ да ти отрѣжатъ главата!

И той тръгналъ. Отишълъ край морето и викналъ, колкото му гласъ държи:

— Златна рибке, мила рибке, добра рибке! Излѣзъ надъ водата, покажи си главата — да ти кажа нѣщо! Но златната рибка се не показала.

Викналъ старецътъ още веднѣжъ: рибката не излѣзла и тоя пѣтъ.

Трети пѣтъ викналъ — съ все сила. И ето, че морето се развълнувало, синитѣ вълни отведнѣжъ почернѣли, небето се заоблачило. Силна буря разтърсила морето. Старецътъ се уплашилъ. Както гледалъ разпѣненитѣ вълни и се готвѣлъ да си трѣгне, видѣлъ, че се показва рибката.

— Що искашъ, старче? — запитала тя. — Не ти ли се отплатихъ вече за добрината, що ми направи?

— Остави се, златна рибке, — рекълъ той. — Бабата е съвсемъ изгубила ума си. Не знае, що говори. Не ѝ се искало вече да бжде царица. Желаете да стане морска богиня и всичко, що живѣе въ моретата и рѣкитѣ, да ѝ слугува.

Златната рибка не казала дума. Врътнала се, плясала въ водата и се изгубила. Старецътъ чакалъ, викалъ я, но тя не дошла. Най-после си тръгналъ.

Когато стигналъ до мѣстото, кждето се издигалъ дворецътъ, видѣлъ, че тамъ стърчи старата полусъборена хижа съ сламенъ покривъ, на прага седи неговата баба, а до нея лежи пукнатото корито.

Тѣ заживѣли отново — като по-напредъ. Старецътъ пакъ ловѣлъ риба — да се прехранва. Но колко и да хвърлялъ мрежата въ морето, той вече не уловилъ златната рибка.

Вълкъ и седемъ козлета

Въ една гора живѣла дива коза съ своитѣ седемъ козленца. Тя ги обичала много: всѣка майка обича рожбитѣ си. Тѣ живѣли въ малка кжщица всрѣдъ гората, подъ високитѣ дървета.

Сутринъ козата излизала да пасе, а вечеръ се връщала да надои козленцата. Когато излизала, тя имъ казвала все едно и сжщо:

— Мили деца, щомъ излѣза, затворете вратата и я подпрете съ тия камъни. Никого не пущайте! Въ гората живѣе вълкъ. Той обича много да яде козлета и агнета. Взѣзе ли, всички ви ще изеде.

— Какъвъ е вълкътъ? — запитали козлетата; тѣ не били още виждали вълкъ.

— Лапитѣ му сж ноктести и черни, а гласътъ му — дебелъ. Очитѣ му свѣтятъ въ тъмното. Езикътъ му е дълъгъ и червенъ.

— Нѣма да го пускаме, — рекли козлетата: — не се грижи за насъ!

Единъ день вълкътъ видѣлъ, че козата излиза отъ кжщицата. Той билъ много гладенъ: отъ два-три дня не билъ ялъ. Отишълъ предъ кжщата и потропалъ на вратата.

— Кой е? — запитало едно козле. — Ти ли си, мамо?

— Азъ съмъ, азъ, — отвърналъ вълкътъ. — Азъ съмъ майка ви. Ида отъ гората и нося на всѣко отъ васъ по нѣщо сладко за ядене. Отворете ми!

Но козлетата разбрали, че тоя дебелъ гласъ не е на майка имъ.

— Махни се, проклетъ вълчо! — викнали тѣ. — Познахме те: гласътъ на мама е кротъкъ и гънъкъ, а твоятъ е дивъ, дебелъ и зълъ.

Тоя вълкъ билъ голѣмъ и страшенъ. Той отишълъ при сладкаря и му изревалъ:

— Дай ми една буца захаръ, че инакъ ще те изямъ!

Сладкарътъ се уплашилъ и му далъ. Вълкътъ изель захаръта. Гласътъ му поомекналъ. Отишълъ пакъ при кжщицата и потропалъ.

— Кой чука?

— Майка ви, мили деца, — рекълъ вълкътъ, като се силълъ да говори кротко, тихо и любезно. — Ида отъ гората и ви нося сладки нѣща да ядете. Отворете ми!

Едно отъ козлетата погледнало презъ зѣва подъ вратата, видѣло черната дебела лапа на вълка и рекло:

— Махни се, проклетъ вълчо! Познахъ те. Твоитѣ лапи сж черни, ноктести и дебели, а нозетѣ на мама сж бѣли, гладки и съ хубави копитца отдолу. Не можешъ ни излъга.

Вълкътъ се затекълъ при воденичаря и му рекълъ:

— Скоро ми дай брашно, че инакъ ще те изямъ!

Воденичарътъ се уплашилъ. Далъ му брашно. Вълкътъ си заровилъ нозетѣ въ брашното, за да се набѣлятъ, па отишълъ отново предъ кжщицата.

— Чукъ! Чукъ! Чукъ! — изтропалъ той.

— Кой тропа?

— Азъ съмъ, мили дечица. Връщамъ се отъ гората и ви нося сладки нѣща да си похапнете. Отворете на майка си, че е уморена!

Гласътъ на вълка билъ мекъ, приятенъ и тихъ. Погледнали козлетата презъ зѣва подъ вратата и видѣли бѣли крака. Вълкътъ си билъ скрилъ ноктитѣ. Решили да отворятъ. Но едно козле — най-упоритото отъ всички — рекло:

— Не бива да отваряме: ами ако е вълкътъ? Нека си покаже езика, че после.

— Покажи си езика! — викнало то. — Изплезиге предъ ключалката!

Вълкътъ си изплезилъ езика.

— Махни се, проклетъ вълчо! — рекло козлето, като го видѣло. — Твоятъ езикъ е дългъ, червенъ и грапавъ, а езикътъ на мама е тънъкъ и гладъкъ. Нѣма да ти отворимъ.

Отишълъ вълкътъ въ гората, па донесълъ единъ сухъ листъ. Пакъ потропалъ.

— Кой хлопа?

Вълкътъ казалъ сжщото, което билъ казалъ толкова пжти преди това.

— Я си покажи езика! — рекло козлето.

Той захапалъ сухия листъ и го показалъ.

Козлетата се изредили да го гледатъ.

— Мама е, — рекли. — Да ѝ отворимъ!

Но упоритото козле — то било най-малкото — казало :

— Не бързайте! Да видимъ, какви сж очитѣ на оня, който хлопа отвънъ.

Вълкътъ чулъ това.

Когато го накарали да си покаже очитѣ презъ ключалката, той си полузатворилъ клепацитѣ. Най-малкото козле все още не вѣрвало, но другитѣ го сгълчали:

— Само ти ли се намѣри да не вѣрвашъ? Мама стои отвънъ и чака, а ти не искашъ да ѝ отворимъ. Кой ще ни нахрани? Ами ако дойде вълкътъ да я изеде?

Тѣ казвали тѣй, защото чакали съ нетѣрпение да видятъ, какви сладки нѣща имъ е донесла майка имъ. Отворили на вълка. Като влѣзълъ, той заключилъ вратата. Всички козлета се разплакали, почнали да викатъ майка си за помощъ и се разтичали да се скриятъ — кое кждето намѣри.

Едно се пѣхнало подъ трапезата, друго — подъ леглото, трето — въ печката, четвърто — задъ метлата, въ кухнята, пето — въ шкафа, шесто — подъ коритото, а седмото — най-малкото — скочило, та се скрило въ голѣмия стененъ часовникъ. Но отъ вълка е мжно да се скрие козле. Той намѣрилъ най-напредъ онова подъ трапезата и го лапналъ — на една хапка, безъ дори да го сдѣвче. После глътналъ това подъ леглото, сетне — онова въ печката. Но тия три му се видѣли малко. Отишълъ въ кухнята и намѣрилъ козлето, що се било скрило задъ метлата. Лапналъ го. После бутналъ коритото: оттамъ излѣзло друго козле. И него глътналъ. Най-сетне отворилъ шкафа. Изялъ и онова козле, което се било скрило тамъ.

Не можалъ да намѣри само най-упоритото, що се било пѣхнало въ часовника. Но и тия шесть му стигнали. Търбухътъ му се издулъ отъ ядене. Вълкътъ отворилъ вратата, отишълъ на ливадата и легналъ подъ една круша да спи.

Малко следъ това се върнала козата. Гледа: вратата отворена, покщнината разбъркана, трапезата обѣр-

ната, столоветъ изпочупени, коритото пукнато, шкафътъ разбитъ, леглото разтурено.

— Козленца мили, мамини, кжде сте? — почнала да вика тя и да плаче.

Само едно се обадило — най-малкото:

— Тукъ съмъ, мамо — въ часовника.

То изскочило и разказало на майка си всичко. Дълго плакала майката и все не можела да се утеши, че вълкътъ изялъ козленцата. Най-после рекла на единичкото живо:

— Хайде да видимъ, кжде е вълкътъ.

Намѣрили го, че лежи подъ крушата. Той все още спѣлъ. Толкова силно хъркалъ, че се тресѣло цѣлото дърво. Козата се приближила и видѣла, че нѣщо шава въ корема му.

— Я иди, миличко, вжщи, — поржчала тя на козлето, — та донеси ножицитѣ, голѣмата игла и кълбото съ канапъ!

Взела козата ножицитѣ и разпрала корема на вълка. Козлетата наизскачали едно по едно. И шестѣ били живи и здрави.

— Вървете сега, та донесете по една буца варь! — казала козата на козленцата.

Вълкътъ все още спѣлъ. Козата пхнала седемтѣ буци варь въ корема му и го зашила съ канапъ. После си отишла съ козленцата, които скачали отъ радостъ около нея.

А вълкътъ се събудилъ. Припило му се вода: негасената варь го парѣла. Отишѣлъ на рѣката. Колкото пиелъ вода, повече го горѣло отъ вжтре. Като се напилъ хубаво, варьта почнала да се пука отъ водата и да пари — като огънь. Изгорила му и стомаха и червата. Той се пукналъ и умрѣлъ.

Оттогава козлетата разбрали, че трѣбва винаги да слушатъ майка си.

Приказка за лошото момиче

Край едно село живѣлъ съ жена си беденъ дърварь. Тѣ си имали дъщеря — толкова хубаво момиче, че всички му се чудѣли на хубостъта. Косата му била руса — блѣскава, като зрѣло жито, бузитѣ — румени, като росенъ трендафилъ, очитѣ — сини, като незабравки, а снагата — стройна, като топола.

Толкова много хвалѣли хората хубостъта на момичето, че то се подгордѣло. Нищо не похващало да помогне на родителитѣ си; по цѣлъ день се гиздѣло и оглеждало. Тѣй минавало времето. Девойчето не научило никаква кжщна работа.

— Не ми трѣбва, — казвало си то. — Когато порастна, за мене ще се ожени сигурно нѣкой богатъ момъкъ. Той ще ми наеме слугини. Азъ нѣма да работя: нека работятъ грознитѣ моми!

Тѣй си казвало девойчето, но ето че въ страната настанала суша и гладъ. Родителитѣ на момата нѣмали що да ядатъ. Въ това време дошла една благородна и богата жена отъ града, видѣла момичето, харесала го и помолила родителитѣ да ѝ го дадатъ за свое.

Бащата и майката обичали много дъщеря си, но — като премислили, че за момичето ще бжде по-добре, ако отиде въ града, съгласили се.

Момата отишла съ богатата жена, която нѣмала деца, та обикнала девойчето като свое. То се премѣнявало всѣки день въ нови дрехи, кичело се, събирало се съ други богати моми и ходѣло по гости. Тѣй порасло. Станало мома — най-хубава отъ всички.

Единъ день помайчимата ѝ рекла:

— Иди, дъще, въ село, при по-раншнитѣ си родители. Занеси имъ тия пари и тия плодове и ги поздрави отъ мене. Тѣ трѣбва да сж се затжжили за тебе: отдавна не сж те виждали.

Момата облѣкла най-новитѣ си дрехи и тръгнала. Като стигнала край селото, видѣла че момитѣ и ерге-

нитъ играятъ хоро. И тя се хванала. Играла, играла, докато се развалило хорото.

Като се пуснала, видѣла, че край пжтя седи една бедна, окжсана и сбръчкана бабичка. До нея имало вързопъ сжчки, а въ ржцетѣ ѝ тояга. Нѣколко моми, които били съ девойката, я запитали :

— Тая жена не е ли майка ти ?

— Хайде де! — рекла момата, и ядосана, и засрамена. — Такава бедна и парцалива баба не може да ми бжде майка. Моята майка е богата и млада. Тя живѣе въ града.

Като рекла това, тръгнала си за града, безъ да погледне майка си. Плодоветѣ изяла по пжтя, а паритѣ похарчила. Когато се върнала вкжщи, излъгала своята помайчима, че ужъ отишла на гости у родителитѣ си и имъ дала подаръцитѣ.

А родителитѣ ѝ прекарвали въ страшна нѣмотия. Дърварьтъ се разболѣлъ. Легналъ. Нѣмало кой да работи. Нѣмали коричка хлѣбъ вкжщи. Тогава жена му рекла :

— Дали да отида въ града, при дъщеря ни? Като ѝ разправа, какъ сме вкжщи, та ще помбли оная богата жена, дето я отведе, да ни помогне.

— Иди, — рекълъ мжжътъ.

Когато бабичката похлопала на вратата, дъщеря ѝ била събрала момитѣ на съседкитѣ въ гостната стая и ги угощавала. Слугинята влѣзла и ѝ казала, че я дири една просекиня, която казала, че ѝ била майка.

— Майка ли? — викнала ядосано момата. — Не знаешъ ли, коя ми е майка? Майка ми е господарката на тая кжща. Дай на оная баба малко хлѣбъ, па я изпжди! Не я е срамъ!

Когато надвечерь господарката се върнала, слугинята ѝ разказала всичко. Жената повикала момата па ѝ казала кротко :

— Защо си изпждила майка си? Това не е хубаво. Тя те е родила, откърмила и отхранила. Навѣрно тя и баща ти сж изпаднали въ голѣма неволя, щомъ е дошла да ти иска помощъ. Па може да е дошла и да те види. Не е трѣбвало да постжпишъ тѣй.

На другия день тя купила единъ голѣмъ хлѣбъ хабѣлъ, тежъкъ около шесть кила, препеченъ, съ зарь —

и масло отгоре. Дала го на момата, дала ѝ и пари, па ѝ заржчала да отиде при родителитѣ си и да имъ поиска прошка за станалото, като имъ даде хлѣба и паритѣ.

Девојката трѣбвало да се покори. Тя се облѣкла и тоя пжтъ хубаво, накичила се, обула си копринени обувки и трѣгнала. Но ето че стигнала до една рѣка. Лесно било да се мине: имало бродъ съ камъни. Но момата се боела, че ще си оцапа обувкитѣ и ще си напръска дрехитѣ.

Постояла, помислила, па извадила отъ вързопа хубавия бѣлъ хлѣбъ и го хвърлила въ калѣта — между пѣсъка и първия камъкъ. Сетне си дигнала политѣ — да стѣпи на хлѣба, та да прескочи, безъ да се опръска.

Стѣпила.

Но — стѣпва ли се на хлѣбъ?

Ето че хлѣбътъ изведнѣжъ потънѣлъ — и момата изчезнала. Не се знае, що е станало съ нея. Отъ оня день вече никой я не видѣлъ. Никой и не чулъ нищо за лошата мома, която настѣпила хлѣба.

Крилатиятъ лъвъ

(африканска приказка)

Имало едно време въ Африка царъ и царица. Тѣ били черни. Черна била и дъщеря имъ, но много добра, много умна и голѣма хубавица. Толкова умна била тя, че всички идвали да се допитватъ до нея. Толкова добра била, че само за другитѣ мислѣла и на всички помагала. Толкова голѣма била хубостъта ѝ, че я наричали Наровото Цвѣте. Тѣй я казвали, понеже цвѣтето на нара е червено като пламъкъ, а устнитѣ на княгинята били наистина много червени и очитѣ ѝ пламтѣли. Тя знаела лѣкарства за всѣкакви болести. Познавала всички билки, цвѣтя и дървета — кое се яде и кое — не, кое за що служи, кое къде расте.

Наровото Цвѣте знаело много. То умѣло да познава, ще ли вали дъждъ и — ако вали — кога ще спре. Знаело, кога идватъ различни птици отъ чужбина и кога отлитатъ, кои кога мѣтятъ и колко трае мѣтежътъ. Знаело, къде се криватъ слоноветѣ и крокодилитѣ. Още много нѣща знаела княгинята. Само едно не знаела. Ей сега ще ви кажа, кое е това нѣщо.

Въ онова царство се явявалъ често единъ крилатъ лъвъ. Той билъ ужасенъ. Долиталъ отъ невидѣлица и разкъсвалъ, когото види. Много хора отвлѣкълъ. Казвали, че си билъ сградилъ цѣлъ дворецъ отъ човѣшки кости: хората изяждалъ, оставялъ само коститѣ имъ. Княгинята постоянно мислѣла, какъ да отърве бащинитѣ си подданици отъ това чудовище.

Тя казвала на баща си:

— Крилатиятъ лъвъ е като буря, що заплашва всѣки мигъ нашитѣ колиби. Жени ли ще отидатъ на вода, мъже ли ще тръгнатъ на полска работа или деца ще излѣзатъ да играятъ, никой не е сигуренъ, че ще се върне. Не може тѣй. Трѣбва да се направи нѣщо.

— Ти не берѣ грижа, — рекълъ царътъ: — то не е женска работа!

Но Наровото Цвѣте не можело да се не грижи за другитѣ. То постоянно мислѣло, какъ да помогне на хората — да се отърватъ отъ голѣмата беда.

Единъ день, както вървѣла изъ гората да бере корени, княгинята съ голѣма почуда видѣла, че отъ единъ памучникъ (растение, що ражда памукъ) излѣзла нѣ каква непозната жена. Тая жена била висока, хубава, съ руси, златисти коси; облѣчена била въ свилена рокля, която падала на дълги дипли.

— Коя си ти? — запитала я княгинята.

— Азъ съмъ самодива и царувамъ по тия мѣста. Ти не си ме виждала до сега, но азъ те знамъ отдавна. Дори съмъ ти помагала.

— Тѣй ли? — зачудено рекло Наровото Цвѣте.

— Тѣй, тѣй. Чудно ли ти е? Ти нѣмаше да знаешъ свойствата на билкитѣ, коренитѣ, цвѣтята и дърветата, ако ти ги не бѣхъ пришѣпнала на ухото, безъ да ме видишъ. Азъ съмъ ти подсказвала всѣкога, когато сж те питали, ще вали ли дъждъ и — ако вали — кога ще престане. Па и всичко онова, що знаешъ за животнитѣ, все отъ мене го знаешъ.

— Тѣй ще да е, — съгласила се княгинята. — Азъ помня, че много пжти съмъ сѣдала подъ дърветата и съмъ мислѣла ту за растенията, ту за животнитѣ. И всѣкога ми е идвало по нѣщо на умъ.

— И азъ сѣдахъ до тебе и те учехъ, макаръ че ти ме не виждаше.

— Какъ се казвашъ, добра самодиво?

— Саса.

— Де живѣешъ?

— Ей подъ тоя памучникъ. Ела да видишъ.

При тия думи земята се разпукнала и се отворила врата. Тя водѣла въ живѣлицето на самодивата. То била голѣмо, постлано съ мѣхъ, по стениѣ му цвѣтѣли благовонни цвѣтя. Нѣкои отъ тѣхъ били едри — червени, жълти и теменужни — и свѣтѣли. Тѣ освѣтявали стаитѣ.

Всичко това се видѣло на момата хубаво, но тя не забравяла, защо е тръгнала.

— Добра самодиво, — рекла, — можешъ ли ми каза, какъ да отърва хората отъ хвъркатия лъвъ?

— Мога, — отговорила самодивата, — но ще трѣбва да прекарашъ съ мене три месеца. Инакъ не можешъ направи нищо.

— Много сж три месеца, — казало Наровото Цвѣте. — Какво ще правятъ родителитѣ ми безъ мене? Тѣ ще ме търсятъ навсѣкжде.

— По-малко не може. Презъ първия месецъ ще си изтъчешъ рокля, която ще те прави невидима, презъ втория ще изучишъ езика на птицитѣ, а презъ третия — на жабитѣ.

— Че защо ще ми бжде всичко това?

— Безъ него не можешъ се приближи до крилатия лъвъ.

Княгинята останала въ подземието. Царьтъ и царицата чакали дъщеря си, па пратили хора да я търсятъ. Царскитѣ ловци обходили цѣлата страна, но я не намѣрили никжде. Всички си помислили, че я е отвлѣкълъ хвъркатиятъ лъвъ.

А въ това време княгинята тъчела роклята, която свѣла да я направи невидима, щомъ я облѣче. Като свършила роклята, почнала да учи езика на птицитѣ, а после — на жабитѣ. Тѣй изтекли тритѣ месеца.

— Върви сега, — рекла Саса, — въ гората, но гледай никои човѣкъ да те не види! Никому недей казва, че си тръгнала да убивашъ крилатия лъвъ! Слушай, що си говорятъ птицитѣ: отъ тѣхъ ще научишъ всичко.

Княгинята ѝ поблагодарила, облѣкла си невидимата рокля и тръгнала. Като навлѣзла въ гората, видѣла, че на едно дърво сж накацали гарвани и си приказватъ.

Тѣ говорѣли за хвъркатия лъвъ.

Единиятъ рекълъ:

— Не е мжно да му се отнеме силата да лети, но трѣбва да се знае една тайна.

— Каква тайна? — запиталъ другиятъ.

— Не знамъ. Знаятъ я бѣлитѣ гарвани, но я не казватъ никому.

— Кои бѣли гарвани? Ония ли, които пазятъ коститѣ?

— Тѣ. Крилатиятъ лъвъ оглозгва коститѣ на ония, що е грабналъ и разкъсалъ, па ги трупа на купища. Бѣлитѣ гарвани пазятъ тия кости — да не би нѣкой да ги счупи.

— Кжде сж тѣ?

— Ей тамъ, дето залѣзва слънцето. Крилатиятъ лъвъ си е направилъ отъ кости цѣлъ дворець и въ

него прекарва нощта. А купищата кости сж наоколо. Но това мѣсто е много далече отукъ.

Чуло всичко това Наровото Цвѣте и тръгнало къмъ западъ — дано узнае отъ бѣлитѣ гарвани тайната. Минало то презъ гората, но не видѣло костения дворецъ. Свършила се гората, наченало поле. Изходила княгинята и него. Навлѣзла въ друга гора, — сетне въ ново поле. Тѣй вървѣла дълго. Много поля и гори изминала. Най-после стигнала до костения дворецъ на крилатия лъвъ.

Предъ входа на двореца имало нѣколко голѣми купа съ човѣшки кости. Надъ тѣхъ подскачали едри бѣли гарвани — да ги пазятъ. Подскачали и си приказвали.

Единъ отъ тѣхъ рекълъ:

— Колко сме глупави всички ние! Цѣль день и цѣла нощъ стърчимъ да пазимъ тия купища кости — да не би да се счупи нѣкоя. Защо? Знае ли нѣкой отъ васъ?

— Азъ не знамъ, — обадилъ се другъ гарванъ.

— И азъ. — изгракалъ трети.

— Па и азъ, — рекълъ четвърти.

Излѣзло, че никой отъ бѣлитѣ гарвани не знае, защо пази коститѣ.

Най-стариятъ казалъ тогава:

— Ние не знаемъ, но голѣмата жаба знае.

— Коя голѣма жаба? — запиталъ единъ отъ помладитѣ.

— Оная, която живѣе въ червеното блато задъ двореца.

— А ти питалъ ли си я?

— Питалъ съмъ я, но не казва. Тя би издала тайната само на мома, която има дреха, що я прави невидима, а на ржцетѣ и нозетѣ си носи златни гривни и на косата си има вѣнецъ отъ червени цвѣтя.

— Е, щомъ е тѣй, — обадилъ се младиятъ бѣлъ гарванъ, — голѣмата жаба има дълго да чака. Не ми се вѣрва — мома да се осмѣли да дойде чакъ до тукъ, та да я пита.

Княгинята чула това. Тя носѣла дреха, що я прави невидима. Имала и златни гривни на ржцетѣ и нозетѣ си. Но вѣнецъ нѣмала. Тръгнала тя по гората наоколо — да набере червени цвѣтя, за да си свие вѣнецъ. По-

диръ туй отишла при блатото задъ двореца и викнала :

— Мила жабо, излѣзь! Вика те момата съ невидима дреха, златни гривни и вѣнецъ отъ червени цвѣтя.

Отъ блатото, чиито води били червени като вино, излѣзла едра зелена жаба, голѣма колкото човѣкъ.

— Кжде си, момне? — извикала тя. — Не мога да те видя. Снеми си дрехата: тя ми прѣчи да те видя!

Княгинята си съблѣкла дрехата.

— Добре дошла, — казала тогава жабата. — Защо идешъ при мене?

— Моля те да ни отървешъ отъ хвъркатия лъвъ. Той бѣснѣе вече седемъ години. Десетъ царства се плашатъ отъ него. Хиляди моми, жени и деца е отвлѣкълъ. Всичко живо пищи отъ него. Голѣмо добро ще ни направишъ. Искашъ ли?

— Добре, — отвърнала жабата. — Но, като направишъ това, което искашъ, ще ли се омъжишъ за мене?

Наровото Цвѣте се размислило. Да се омъжи за тая едра зелена жаба? Да живѣе съ нея нѣкъде въ блатата? Да не види никога вече родителитѣ си? Това ѝ се сторило страшно. Ала, въ замѣна на това, тя ще отърве десетъ царства отъ ужасното страшилище. Хиляди деца, жени и девойки ще спаси отъ мъчителна смъртъ.

Тя помълчала малко, па казала :

— Съгласна съмъ.

Тогдава жабата ѝ рекла :

— Работата е лесна. Ние ще я свършимъ заедно съ тебе. Ти ще отидешъ да счупишъ по една костъ отъ всѣки купъ, па ще се върнешъ тукъ. Лъвътъ ще се върне веднага, но не ще може вече да лети: затова бѣлитѣ гарвани пазятъ ония купища кости — да не би нѣкой да счупи нѣкоя. А другото остави на мене!

Княгинята си облѣкла отново дрехата и станала невидима. Тя отишла при двореца, а задъ нея подскачала съ едри скокове голѣмата жаба. Като стигнали до купищата съ кости, момата взела една костъ и — прасъ! — счупила я. Взела друга — и нея счупила. Тѣй начупила сума кости отъ купищата. А жабата подскачала наоколо и се радвала. Бѣлитѣ гарвани надали отчаянъ писъкъ и се хвърлили къмъ жабата, но никой не смѣлъ да я нападне.

— Когато се върне господарътъ ви, — рекла имъ тя, — и ви запита, кой е счупилъ коститѣ, пратете го при мене, въ червеното блато!

Лъвътъ се скоро върналъ. Но той не можелъ да лети: крилата му били окапали, както капятъ листата на дърветата наесень.

— Какво се е случило? — разревалъ се той разгнѣвенъ. — Защо не мога да летя? Кой е изпочупилъ коститѣ?

Той билъ толкова ядосанъ, че се въртѣлъ постоянно около двореца и чупѣлъ клонитѣ, тѣпчелъ тревата, ре-вѣлъ и се пѣнѣлъ.

Гарванитѣ се уплашили. Тѣ му разказали, че дошла жабата и наченала да подскача около купищата, а коститѣ се счупили сами, безъ да ги хване нѣкой.

— Жабата каза да я търсишъ въ червеното блато, — казали гарванитѣ.

Тогава лъвътъ утихналъ. Той мълчаливо трѣгналъ къмъ блатото и стѣпвалъ толкова полека, че нито единъ листъ не изпращѣлъ.

Когато стигналъ до брѣга и се скрилъ задъ високитѣ трѣстики, видѣлъ, че жабата седи на другия брѣгъ, пече се на слънце и си приказва:

— Счупятъ ли се нѣколко кости отъ купищата, лъвътъ престава да лети. А счупи ли се голѣмата кость наврѣхъ двореца му, той умира.

Жабата казвала това на княгинята, но лъвътъ не можелъ да види момата, та си помислилъ, че жабата си крѣка отъ радостъ, задето е изпочупила коститѣ. Той я издебналъ и се хвърлилъ къмъ нея съ най-голѣмия скокъ, що можелъ да направи.

Но жабата го видѣла. Тя това и чакала. Додето лъвътъ билъ въ въздуха, тя скочила въ блатото и следъ малко се озовала на другия брѣгъ. Лъвътъ скочилъ втори пѣтъ, а жабата отново се скрила въ водата. Дѣлго се гонили тѣй, докле лъвътъ падналъ, съсипанъ отъ умора, на брѣга. Отъ устата му излизала пѣна, той дигалъ тежко и не можелъ да се помрѣдне.

А жабата въ това време съ голѣми скокове отишла при двореца, качила се на върха му и счупила едрата кость. Раздалъ се ужасенъ ревъ. Цѣлата земя се разтърсила. Сриналъ се дворецътъ, счупили се купищата,

Бълитѣ гарвани отлетѣли съ страшни писъци. Върнала се жабата при блатото. Лъвътъ билъ умрѣлъ.

— Е, княгиньо, — запитала жабата Наровото Цвѣте, — искашъ ли сега да се омжишъ за мене?

— Искамъ, — рекла момата.

Тогавъ жабата извадила едното око на лъва и го изела. Отведнѣжъ се превърнала на строенъ, сиденъ и хубавъ момъкъ, облѣченъ въ дрехи отъ зелено кадифе. На пояса му висѣлъ мечъ. Момъкътъ изтеглилъ мечъ, разсѣкълъ лъва, извадилъ му сърдцето и го хвърлилъ въ блатото. Оттамъ излѣзла златна колесница, впрегната въ шестъ бѣли коня, и се спрѣла на брѣга.

Момъкътъ и момата се качили на колесницата и отишли въ царството, кждето живѣли родителитѣ на Наровото Цвѣте. Тамъ тѣ се оженили и всички заживѣли честито, защото нѣмало вече хвърковатъ лъвъ — да ги плаши.

Хитрото момиче.

Имало едно време единъ царъ и единъ попъ. Тъ се надумали да отидатъ заедно на Божи гробъ. Царьтъ ималъ десетъ слугини и една дъщеря, а попътъ си ималъ само една дъщеря; попадията му била умрѣла. Когато се приготвили да тръгнатъ, попътъ рекълъ на царя :

— Царю честити, нѣма де да оставя момичето си: нека дойде да живѣе при вашитѣ моми, додето се върнемъ, па сетне ще си го прибера.

— Дума да не става, — казалъ царьтъ. — Нека дойде. И за моята дъщеря ще бжде по-добре : нѣма да ѝ се стѣга душата; дружка ще има. Доведи я!

Царьтъ и попътъ отишли на Божи гробъ, а дванадесеттѣ момичета останали сами. Още сжщия день, попската дъщеря, която била най-хитра отъ всички, рекла на момитѣ :

— Ние ще живѣемъ заедно, додето се върнатъ бацитѣ ни. За да има миръ и сговоръ помежду ни, трѣбва да се слушаме — коя каквото рече.

Ония се съгласили.

Седѣли единъ день въ кжщи и си приказвали това-онова, попската дъщеря рекла :

— Хайде да вървимъ по гости.

И тръгнали. Ходили цѣль день по роднини, а вечерьта се върнали. На другата заранъ поповата дъщеря казала :

— Сега пкъъ ще ви заведе на разходка въ гората. Искате ли ?

На царската дъщеря се много не щѣло да се разхожда по гората, па била и горделивичка, та не искала да я гледатъ хората, че се води по ума на поповата дъщеря, но нѣмало що : нали били рекли да се слушатъ една друга!

Излѣзли по гората. Ходили, ходили, залутали се въ най-гжстото мѣсто и тамъ видѣли една кжщица. Влѣзли вжтре. Въ кжщицата шѣталъ единъ старецъ.

Попитали го:

— Що правишъ тукъ, дѣдо?

А той рекълъ:

— Тукъ ношува войводата съ дванадесетъ момци, разбойници, а пѣкъ азъ шѣтамъ по цѣлъ день — да имъ готвя, та — като се върнатъ — да намѣрятъ що да ядатъ.

Момитѣ излѣзли изъ кжщата да се разходятъ наоколо. Край кжщата видѣли хубава градина и рекли на стареца:

— Заведи ни, дѣдо, въ градинката!

И той ги завелъ. Гледали цвѣтята, па забележили нѣкакви треви, каквито не били виждали.

— Дѣдо, какви сж тия хубави треви? — попитала попската дъщеря.

Старецътъ билъ добродушенъ, съ меко сърдце, та имъ казалъ:

— Съ тая трева да допрешъ човѣка — веднага умира; а пѣкъ съ оная да допрешъ нѣкой умрѣлъ — веднага оживѣва.

Когато се обърналъ старецътъ да си върви, попвата дъщеря откжснала по единъ стрѣкъ отъ дветѣ треви и ги скрила въ кърпата си. Като влѣзли въ кжщи, тя рекла на стареца:

— Много сме прегладнѣли, дѣдо: сложи нѣщо да ни гостишъ!

А тя имала на умъ — да опита, наистина ли тревитѣ иматъ оная сила, за която разказвалъ старецътъ. Когато влѣзли, старецътъ мѣсѣлъ баница на разбойниците. Той хвърлилъ баницата въ пещъта, па се затекълъ да вади масло отъ качето — да пѣржи на момитѣ яйца. Щомъ се навелъ, попската дъщеря го боднала съ едната трева и той умрѣлъ. А момитѣ взели баницата, па избѣгали.

Вечерята разбойниците се прибрали. Погледнали, погледнали — нито вечерята имъ готова, нито старецътъ се вижда нѣкжде. Тѣ помислили, че му е дотегнало да имъ шѣта, та е избѣгълъ. Нѣмало що — тѣ сами се разшѣтали, кой колкото може да си сгот-

вятъ ястие. Почнали да мѣсятъ. Когато единъ отъ тѣкъ отишълъ за масло, намѣрилъ стареца въ качето, надолу съ главата. Мушналь го съ оная трева, съ която човѣкъ се съживѣвалъ, и той оживѣль. Питали го, разпитвали го, какъ е станало, че е падналъ мъртъвъ въ качето, но той не казвалъ, защото го било страхъ: може разбойниците да го убиятъ, като се научатъ, че е издалъ тайната на дветѣ тревѣ.

— Не знамъ, — казвалъ, — какъ стана. Наведохъ се да вадя масло, па се обърнахъ, та съ глава въ качето. После не помня нищо.

— Ами де е баницата? — питали го разбойниците.

— Не знамъ, де се е дѣнала. Нѣкой е влѣзълъ, види се, та я е взелъ, додето съмъ лежалъ въ качето.

На другия день разбойниците пакъ тръгнали да убиватъ и обирагъ хората, а попвата дъщеря казала на момитѣ:

— Хайде де идемъ при стареца. Вчера видѣхме, че едната трева може да убие човѣка. Да видимъ днесъ, може ли другата да го съживи. Ако има тревата тая сила, разбойниците сж го съживили.

На царската дъщеря се не отивало, но нѣмало що: трѣбвало да се слушатъ. Отишли, пакъ се разхождали по градината. Старецътъ ги водѣль и имъ разправяль това-онова. Като влѣзли въ кжщицата, попската дъщеря рекла:

— Гладни сме, дѣдо: ще ни гостишь съ медъ.

Старецътъ искаль да имъ угоди. Той оставиль питата и отишълъ да имъ вади медъ. Попската дъщеря тръгнала подиръ него и, додето той вадѣль медъ отъ качето, тя го мушнала съ тревата и го бутнала въ качето. Като се опекала питата, момитѣ я взели и си отишли.

Вечеръта разбойниците се прибрали. Гледатъ: пакъ нѣма ни вечеря, ни старецъ. Запретнали се и тоя пжтъ да си мѣсятъ сами. Единъ отишълъ да вади медъ и намѣрилъ стареца въ качето, мъртъвъ, изцапанъ съ медъ. Мушналы го съ тревата, той оживѣль; мили го, прали го, па го запитали, кой е дохождалъ, та го е убиль и хвърлиль въ качето, но той пакъ не казалъ.

На третия день момитѣ дошли пакъ. Попската дъщеря донесла едно рало свои дрехи, хубави, празд-

нична премѣна. Ходили низъ градината, кършили цвѣтя, правили какви не пакости. Влѣзли въ кѣщи, старецътъ ги гостилъ, а тѣ го замолили сетне да имъ каже, де спи войводата. Той ги завелъ въ стаята на войводата. Попската дъщеря казала:

— Я ни покажи, дѣдо, какъ лѣга войводата!

— Какъ ще лѣга? — рекълъ той. — Като всѣки човѣкъ.

— Е, покажи де, покажи!

И старецътъ легналъ на леглото, а тя го мушнала съ тревата и той умрѣлъ. Струпали се надъ него момитѣ, облѣкли го въ моминскитѣ дрехи, турили му було, накитили го съ цвѣтя и го възправили въ жгъла, па си отишли.

Вечерята разбойницитѣ се много ядосали, че не намѣрили стареца, па и ястие нѣмало готово, защото момитѣ не оставили стареца да готви. Разбойницитѣ се пакъ разшѣтали, мѣсили си, готвили, навечеряли се и си отишли да си легнатъ. Когато войводата влѣзълъ въ своята стая и почналъ да се съблича — видѣлъ въ кѣта изправена невѣста. Той викналъ:

— Коя си ти и що диришь тукъ?

Тя не отговорила нищо. Но войводата билъ викналъ толкова силно, че всичкитѣ му другари наскачали и се затекли въ стаята. Хвърлили се върху невѣстата, почнали да я дърпатъ, да я теглятъ; паднало ѝ булото, свлѣкли ѝ се дрехитѣ. Гледатъ: тѣхния старецъ. Боднали го съ животворната трева и той се съживилъ.

Войводата го запиталъ:

— Защо не кажешъ, кой дохожда при тебе, та те умѣртвява и се подиграва съ тебе? Оня день те намѣрихме въ маслото, вчера — въ меда, а днесъ те видѣхме накитенъ и премѣненъ, като булка и възправенъ въ кѣта. Кой се подбива така съ тебе и съ насъ?

Старецътъ вече не можелъ да се стърпи следъ това: казалъ имъ всичко.

— Дохождатъ, — рекълъ, — дванадесетъ моми. Не ги знамъ, кои сж и какви сж. Две отъ тѣхъ сж много хубави, а едната е най-дьяволита отъ всички! Тя ме прави, види се, на тоя редъ.

— Добре, — казалъ войводата, — че ни каза. Утре ще видя, какви сж тия моми и каква е тая работа.

На сутринята той рекълъ на другаритѣ си :

— Хайде вие вървете, а азъ ще остана тукъ да пазя : ще узная, кои сж тия моми, които сж се научили да идватъ и да ни правятъ пакостъ.

И той се скрилъ въ своята стая, задъ вратата, на поржчилъ на стареца, като дойдатъ момитѣ — да ги въведе въ стаята му. Минали се часъ-два. Момитѣ дошли. Старецьтъ ги въвелъ въ стаята на войводата; тѣ не видѣли, че вътре има човѣкъ, влѣзли, а войводата хлопналъ вратата и ги заключилъ отвътре. Тѣ се изплашили, почнали да пицятъ, да плачатъ; примолили му се да ги пустне.

— Ще ви пусна, — рекълъ имъ той, — ако ми кажете, защо идвате тукъ.

Попската дъщеря, каквато била хитра, веднага се сътила, що да рече.

— Заради тебе идваме, — казала тя. — Нали си ергень, а ние сме моми — идваме, та дано те сваримъ въ кѣщи — да те видимъ, кой си и какъвъ си. Толкова пѣти дохождахме, но все те нѣмаше.

— Е, харесвамъ ли ти? — попиталъ зарадванъ войводата.

— Харесвашъ ми, — рекла момата.

— Щомъ е тъй, — казалъ войводата, — направи се на невьста, да видия — какъ ще ти стоятъ дрехитѣ, а пъкъ азъ ще се изправа до тебе, — да видятъ другаркитѣ ти, дали сме лика-прилика.

Той наметналъ на момата булото и се обърналъ да вземе отъ царската дъщеря цвѣтето, съ което се била накитила, да го забодне на попската дъщеря; но хитрата мома въ това време го боднала съ тревата и той умрѣлъ. А другитѣ, като видѣли, че сж се отървали отъ тая беда, отключили набързо вратата и побѣгнали. Следъ тѣхъ се емнала и попската дъщеря — да ги стигне. Огъ много бързана тѣ забравили цвѣтето на царкинята въ ржцетѣ на войводата.

Когато вечерята си дошли разбойницитѣ и видѣли войводата мъртъвъ, съ цвѣтето въ ржце, уплашили се. Попитали стареца, що е станало; той имъ разказалъ всичко. Тѣ мушнаи войводата съ животворната трева, той оживѣлъ и почналъ да имъ дума :

— Наистина, тия моми бѣха много хубави, но най-хубава и дяволита ми се видѣ оная, на която сложихъ

булото. А това цвѣте, що ми остана въ ржцетѣ, трѣбва да е на царската дъщеря: виждате ли, че е цѣло отъ злато и скъпоценни камъни? Колко глупавъ излѣзохъ и азъ, като оставихъ тия моми да се подиграватъ съ мене и да избѣгатъ!

И войводата хваналъ въ яда си стареца, па почналъ да го бие и да го кори:

— Ти си виновенъ, ти! Ти направи това, защото си посочилъ на момитѣ дветѣ треви и си имъ казалъ, коя защо е. Не можеше ли да си мълчишъ? Ахъ, да има нѣкой да ми каже, кжде живѣятъ тия моми, ще имъ дамъ добре да ме разбератъ!

А момитѣ, щомъ се върнали въ двореца, почнали да натякватъ на поповата дъщеря, че зарадъ нейнитѣ лудории ще си изтеглятъ единъ день. Царската дъщеря си потърсила цвѣтето и, като се досѣтила, че ще да е останало въ разбойнишката кжща, почнала да плаче. Тя се смислила за баща си и се затжжила, какъ ще го дочака и какво ще му отвърне, като я запита, де ѝ е цвѣтето. И тя почнала да натяква на поповата дъщеря

— Да се слушама, а? Ето ти сега слушане! Не ща те вече за дружка, не ща да те слушамъ, що ми говоришъ. Съ какви очи ще погледна баща си, като се върне? Зарадъ тебе ми остана цвѣтето въ оная проклета кжща: ти иска да ходимъ тамъ. Ами сега? Сега що да правя?

А поповата дъщеря се засмѣла, па рекла:

— Това ли ти е грижата? Имало и ти защо да окърбишъ! Ей сега ще ида да ти донеса цвѣтето.

Тя отишла при една циганка, размѣнила си съ нея дрехитѣ, начернила се тукъ-таме по лицето, нарамила ѝ торбата и взела единъ кривакъ. Сетне се оправила къмъ кжщицата въ гората. Скъргуцъ-папуцъ, скъргуцъ-папуцъ — куцала момата и се кривѣла, ужъ е гърбава и куца, та — право предъ вратата на кжщата. Почнала да удря съ кривака: трасъ-блѣсъ — по вратата. Войводата рекълъ на стареца:

— Я иди вижъ, кой блѣска така. Ако сж отишли ония моми да ни издадатъ и сега ни търсятъ — ще те пребия: хубаво да знаешъ!

Старецътъ излѣзълъ, погледналъ, па се върналъ и обадилъ на господаря си:

— Циганка е. Дошла е по просия.

Войводата му рекълъ:

— Я иди я повикай, да дойде при мене.

Като дошла циганката войводата я попиталъ:

— Знаешъ ли да врачувашъ?

Циганката рекла:

— Охъ, азъ да ти врачувамъ, господарю, та да видишъ! Какъ да не зная: нали съ това храня циганчетата? Я донеси едно гърне и малко вжглища!

Далъ ѝ войводата гърне, тя пунала вжглищата, сложила гърнето срѣдъ стаята, па рекла:

— Ти си господарь на тринадесетъ души: дванадесетъ сж на пжтъ, а единъ е тукъ. Тебе те любягъ дванадесетъ моми, дохождатъ въ тая кжща всички — коя отъ коя по-хубави, но ти си ги изпустиналъ. И сега се канягъ да дойдатъ: току се гласягъ, току се пременватъ, — скоро ще тръгватъ. Има между тѣхъ и една попска дъщеря: тя е и най-дяволита, тя ще и да те вземе. И тя ти е била въ ржцетѣ, но и нея си изпустиналъ. Ала тѣ пакъ ще дойдатъ. Ето ги — идатъ. Гърне пука, и тѣ — тука.

Като рекла това, гърнето се наистина спукало.

Той ѝ напълнилъ торбата съ хлѣбъ и ѝ далъ една жълтица. Но тя не щѣла да вземе жълтицата.

— Какво да я правя? — рекла. — Дето и да я дамъ на пазара, за да купя съ нея нѣщо, все ще помислятъ, че съмъ я откраднала: отде у циганка жълтица? Дай ми по-добре онова цвѣте тамъ, дето е закачено на стената: циганчетата ще му се радватъ, па и азъ ще си го кича въ праздникъ.

Войводата ѝ далъ цвѣтето. Тя отишла при циганката, дала ѝ торбата съ хлѣба и дрехитѣ, па се върнала въ двореца.

— Ето ти цвѣтето, — рекла на царкинята. — А тия думи, дето ми каза, че ме не щешъ за дружка, азъ до гробъ ще помня. Ще си вървя въ кжщи, нѣма да живѣя вече съ тебе.

Тя наистина почнала да се стѣга — да си върви, но всички взели да я спиратъ,

— Стой, бива ли така? Що ще рекатъ царьгъ и попъгъ, като се върнатъ? И какво ще имъ кажемъ ние? като ни запитатъ, защо не си доседѣла?

И тя останала. Наскоро пъкъ си дошълъ и баща ѝ, та я прибралъ.

Войводата чакалъ да дойдатъ момитѣ, защото вървалъ, че врачбата на циганката ще се сбъдне. Но тѣ не дошли. А старецътъ се смислилъ и му рекълъ:

— Циганката, която дохожда, като че ли бѣше оная сжщата мома, дето идваше, та ми правѣше пакостъ. По гласа я познавамъ.

Като чулъ това и като видѣлъ, че се мръква, а момитѣ още не идватъ, войводата се сѣтилъ за цвѣтетото и разбралъ, че е поповата дъщеря. Той се ядосалъ до полуда, че го е изиграла жена, та дори падналъ боленъ. Тѣй минали день-два, войводата решилъ — каквото ще да става, да си отмъсти на момата.

Като си раздѣлили плячката, войводата се простилъ съ дружината, предрешилъ се, обрѣсналъ се, и отишълъ въ града, дето живѣлъ попътъ. Тамъ си купилъ кжща и отворилъ бакалница — тъкмо срещу поповата кжща. Тѣй живѣлъ недѣля-две. Оpoznалъ се съ съседитѣ. Виждала го поповата дъщеря, и той я виждалъ. Оpoznалъ го и попътъ. Гледа го днесъ, гледа го утре: добъръ момъкъ; печели много, бакалницата му пълна, има си всичко, кжщата му уредена, откупилъ си въ кжщи бабичка да му готви, да го пере, да му шѣта. Молѣли го съ моми, но той не щѣлъ. Днесъ тѣй, утре тѣй, единъ день момъкътъ отишълъ при попа, та поискалъ дъщеря му. Той мислѣлъ да се ожени за нея, та после да си отвърне за дългитѣ подигравки, като я убие.

Поповата дъщеря го не познала; тя се съгласила да го вземе, понеже настоялъ баща ѝ. Сгодили се, дошло време и за сватба. Направили сватба, върнали се отъ църква и седнали на трапеза съ сватоветѣ. Тогава чакъ булката познала, че мжжъ ѝ е оня сжщиятъ войвода, съ когото тя се подигравала, и се много уплашила. Направила се на болна и си отишла въ стаята. Тамъ си съблѣкла невѣстинската премѣна, разшѣтала се, намѣрила единъ тулумъ съ нетопень медъ, турила въ него всѣкакви миризми, що намѣрила въ бакалницата, и му облѣкла своитѣ дрехи. А на жената, която имъ слугувала, рекла:

— Азъ ще се скрия, защото мжжъ ми е нѣщо ядовень, та ме е страхъ — да ме не погуби. Ако те пита кжде съмъ, ти му покажи тулума!

И тя се скрила въ раклата съ дрехитѣ. Свършила се вечерята и младоженецътъ станалъ да си отиде при булката. Като влѣзълъ въ пруста, попиталъ жената:

— Кжде ми е невѣстата?

Тя му посочила стаята. Той влѣзълъ тамъ, извадилъ ножъ, безъ да каже дума, проболъ тулума, облѣченъ съ нейнитѣ дрехи, па се захлупилъ по очитѣ си. Почналъ да стене и тихо да нарежда:

— Не ми било сждено — и азъ да живѣя като хората: въ домъ и доброчестина. Писано ми било — вѣчно по горитѣ да се лутамъ, подслонъ да не видя, отъ чуждо да живѣя! Охъ проклета орисия!

Като нареждалъ така, медътъ потекълъ по пода, та се размирило на ония ми ти хубави миризми, а войводата си рекълъ:

— Толкова години, отъ какъ съмъ войвода на разбойници; колко хора съмъ погубилъ, такава хубава миризма не съмъ подушвалъ.

И той станалъ да види — отде иде миризмата. Тъмно било, той попилалъ по пода; отъ трупа текло нещо лѣпкаво и благовонно. И войводата рекълъ:

— Невѣстата ми се е нагиздила заради мене, намирисала се е съ отбрани миризми — да ми падне на сърце, а азъ — безъ да смисля това, извадихъ ножа, та я убихъ!..

И тогава му страшно дожалѣло за булката, спомнилъ си, че трѣбва веднага да бѣга въ гората, за да го не заловятъ, животътъ му се видѣлъ горчивъ, причернѣло му предъ очитѣ. Извадилъ ножа — да се прободетъ самъ си. Като видѣла това, невѣстата му излѣзла отъ раклата и му хванала ржката, па казала:

— Стой, мжжо! Жива съмъ. Недей прави това!

И той тогава се обърналъ, та я прегърналъ, Въ сърцето му се стопилъ гнѣвътъ. Отъ тогава си заживѣли честито.

Черната звезда

(африканска приказка)

Преди много години живѣла въ Африка хубава мома, която наричали Черната Звезда. Тя била чернолика, сжщо като родителитѣ си и като двамата братя, съ които живѣла въ една хижа, край рѣката. Но лицето на момата било гиздаво, а очитѣ ѝ свѣтли. Тя се постоянно усмихвала. Затова я и казвали Черната Звезда. Рѣката, на чиито брѣгъ се издигала колибата, била голѣма и мжтна. Дебели клонести дървета се надвесвали надъ водата ѝ.

Една заранъ двамата братя рекли на Черната звезда :

— Омѣси ни хлѣбъ за по пжтя, защото ще вървимъ на ловъ. Смели добре царевичата и сложи повече соль въ хлѣба, та да трае по-дълго.

— Кога ще се върнете? — попитала ги Черната Звезда.

— Много пжти ще изгрѣе и залѣзе месецътъ, преди да се върнемъ, — отвърналъ единиятъ. — Ние ще вървимъ далече.

— А като се върнемъ, — добавилъ другиятъ, — ще ти намѣримъ добъръ момъкъ, да те омжжимъ за него, та да играемъ на сватбата ти.

— Не ща мжжъ, — казала Черната Звезда. — Искамъ да дойда съ васъ. Не ми се иска да остана сама.

— Не е за тебе тамъ, дето ще вървимъ ние, — рекли братята. — Ние сме тръгнали на ловъ за слонове: то е опасенъ ловъ.

Сжщия день тѣ намазали копията и стрелитѣ си съ масъ и обаяни треви, за да ги омагьосатъ, че да улучватъ дивеча. Сетне си взели храна и тръгнали.

Черната Звезда останала сама при старитѣ си родители. По-натамъ, по рѣката, всрѣдъ гората, живѣла стара магьосница. Казвали я Тамиль. Съ нея се срѣща-

ла отъ време на време момата, когато ѝ омръзне да трепе и плете.

Тамиль била грозна и хитра. Тя умѣла, при това, да приказва хубаво. Тя разказвала на момата, че тамъ, накждето били отишли младитѣ ловци, има голѣма рѣка — не кална и жълта като тая, а бистра и гжета като тѣсто. Ако се гурне човѣкъ въ нея, колкото и да е черенъ, кожата му побѣлявала и тѣй си оставалъ, дето е живъ.

— Отде знаешъ? — попитала момата.

— Знамъ. Ходила съмъ. Едно време, когато слънцето създадо първитѣ хора, тѣ били черни, като насъ съ тебе. Заживѣли тѣ на единия брѣгъ на рѣката и се размножили. Единъ день тѣ станали толкова много, че брѣгътъ имъ се видѣлъ тѣсенъ. Трѣбвало нѣкои да минатъ отвжде. Хвърлили се въ гжстата вода и заплували. Когато излѣзли на другия брѣгъ, погледнали се — всички били бѣли като платно. И тѣй си останали. Оттогава на отвждния брѣгъ живѣятъ бѣлокожи хора.

На Черната Звезда се много приискало да стане бѣла.

— А де е тая рѣка? — запитала тя. — Много ли е далече?

— Много. Десетъ деня пътъ. Мжно се отива тамъ: трѣбва да се изминатъ четири гори и три полета.

— Много ми се ще да отида.

— Ако искашъ да отидешъ, омжи се за сина ми: той е силенъ, ще те отнесе. Едъръ е и здравъ е. А сама не можешъ отиде.

— Азъ съмъ тежка: какъ ще ме носи синъ ти?

— О, той е силенъ. Рждетъ му сж като стѣблата на тия дървета. Той е по-високъ отъ тая хижа и силата му е голѣма.

— Та синъ ти трѣбва да е исполинъ!

— Ще го видишъ.

Черната Звезда се измамила, та се съгласила да се омжи за сина на вещицата. А той билъ — не човѣкъ, а слонъ. Още сжщата вечеръ Тамиль отишла въ гората, дето живѣлъ синъ ѝ, па му се похвалила, че го е сгодила за хубава и млада мома.

— Но тя не ще да се омжи за слонъ, — рекла бабата. — Ти трѣбва да се превърнешъ за нѣкое време на човѣкъ. Ето — хапни отъ тия листа. А когато при-

снашъ да станешъ отново пакъ слонъ, ще хапнешъ пъкъ отъ ония тамъ.

Но и на слона се не искало яко да се жени. Добре му било да си живѣе самъ въ гората и да прави каквото си ще.

— Не искамъ, мамо, — рекълъ той.

— Какъ да не искашъ, сине? — очудила се тя. — Момата, за която съмъ те сгодила, е Черната Звезда. Това се харесало на слона.

— Хубава ли е тя? Да не е нѣкоя черна като мене?

— Черничка е, сине, но е много хубава. Тя е най-хубавата мома по тия мѣста.

— А знае ли да готви? Мене ми омръзна да ямъ все листа и трева. Умѣ ли да пече риба, да мѣси, да вари чорба?

— Умѣ, умѣ. По-добре отъ нея не може да готви никой.

Слонътъ се съгласилъ. Изялъ листата и се превърналъ на едъръ и силенъ момъкъ, разбира се, черенъ. Момата го харесала. Оженили се. Но той я не повелъ на северъ, къмъ рѣката, на чийто брѣгъ живѣели бѣли хора, а на югъ, дето никой не отивалъ на ловъ за слонове. Тамъ мислѣлъ той, че ще живѣе спокойно съ жена си.

Той я не взелъ на рѣце, да я носи, както билъ обещалъ. Тя трѣбвало да върви следъ него. Съсипала се отъ вървежъ. Най-после стигнали до една хубава поляна, обрасла съ буйна трева и цвѣтя. Тамъ мжжътъ сградилъ хижа и казалъ на жената:

— Ти стъкни огънь, а азъ ще вървя на риба.

Върналъ се той и донесълъ тридесетъ едри риби, които уловилъ въ рѣката. Черната Звезда си мислѣла, че тая рѣка е сжщата, що прави чернитѣ хора бѣли, но ѝ било чудно, че е мжтна и не е гжста като тѣсто.

— Не сж ли много тия риби? — запитала тя. — Три стигатъ.

— Не сж много. Дори сж малко, — отговорилъ мжжътъ.

— Но вижъ, какви сж голѣми!

— Прави, каквото ти казвамъ и много не приказвай! — викналъ ѝ той.

Тя се заела да готви рибата, като се утешавала, че на другия день ще може да се изкжпе въ рѣката и

да зарадва Моми (тъй се казвалъ мжжъ ѝ); знаела тя, че той ще я хареса още повече, когато стане бѣла.

А Моми въ това време отишълъ задъ хижата и изелъ другитѣ листа. Той се превърналъ отново на слонъ: носътъ му се удължилъ като хоботъ, израсли му два дълги зжба, ржцетѣ и нозетѣ му задебелѣли, той цѣлиятъ станалъ едъръ.

Когато Черната Звезда видѣла слона, че си подава хобота къмъ вратата на хижата, развикала се уплашено:

— Моми, Моми! Слонъ! Ела го изпжди, че ще ме разкжса!

— Не бой се! — рекълъ слонътъ съ дебелъ гласъ. — Азъ съмъ мжжъ ти. Азъ съмъ Моми.

— Не може да бжде, — викнала жената и се скрила въ единия кжтъ на хижата. — Азъ не съмъ се омжила за слонъ. Страхъ ме е отъ слонове.

— Ще свикнешъ, изревалъ слонътъ. — Хайде сега, свари чорба, опечи риба и гледай да ми угаждашъ, че инакъ наистина ще те разкжсамъ!

Отъ тоя день Черната Звезда трѣбвало да готви отъ заранъ до вечеръ, за да угоди на мжжа си: слонътъ ядѣлъ много. Той носѣлъ риба, диви кози, антилопи, блатни птици. Жената варѣла, пържела и печела: не можела главата си да вдигне. Съсипала се отъ грижа и работа, защото на Моми се не угаждало лесно. Паднала болна, отслабнала, станала само кожа и кости.

Но тя все вѣрвала, че ще дойде край на мжката ѝ. Всѣка заранъ поглеждала надалечъ, въ полето, да види — дали се не задаватъ братята ѝ, ловцитѣ. Тя и не мислѣла вече за оная рѣка, що прави чернитѣ хора бѣли. Когато се кжпѣла въ мжтната вода, ставала още по-черна. Ней ѝ било вече все едно, дали ще бжде хубава, или грозна.

Веднѣжъ слонътъ билъ толкова недоволенъ отъ ястието, че набилъ жена си съ хобота, па я грабналъ и я покачилъ на една висока палма, що растѣла край хижата.

— Тукъ ще седишъ цѣль день! — рекълъ той. — Стой гладна и жадна, че да разберешъ, какъ трѣбва да се шѣта на мжжъ!

За Черната Звезда това било, всжщностъ, добро. Тя нѣмало да готви тоя день, ни да цепи дърва, ни да носи вода, ни да събира яйца отъ гнѣздата по гората Щѣла да си почине. Освенъ това, отврѣхъ високата палма можела по-надалече да гледа.

И тя цѣлия день гледала. Надвечеръ видѣла две черни точки — много надалекъ, подъ самото небе.

— Лъвове сж, — рекла си жената.

Но малко следъ това познала, че сж хора.

— Дано сж братята ми! — помислила си тя и сърдцето ѝ се разтупкало радостно.

И наистина, тия двама души били братята ѝ, ловцитѣ. Тѣ били тръгнали нарочно да навестятъ сестра си и да видятъ, честита ли е съ мжжа си. Снели я отъ дървото. Тя ги нагостила и имъ разказала, какъ я излъгала вещицата, за да я омжжи за своя лошъ синъ.

— Ние ще го убиемъ, — рекли ловцитѣ.

— Не можете го уби: Моми е много силенъ, — казала Черната Звезда.

— Колкото и да силенъ, той е слонъ, а ние сме мжже. Четири слона сме убили вече. Ще го убиемъ и ще му вземемъ добитъка: кравитѣ, козитѣ, овцетѣ и биковетѣ.

Когато се мръкнало, братята покачили сестра си на палмата, па се скрили въ дървата, натрупани до стената на хижата. Дошълъ Моми, снелъ жена си и я накаралъ да му свари чорба. Тя излѣзла да вземе дърва и пустнала братята си, но имъ заржчала да се скриятъ въ тревата и да почакатъ слона, докле се нахрани и легне да спи.

Така и станало. Презъ нощта двамата момци забили копията си въ гърдитѣ на Моми и, слонътъ умрѣлъ, като издалъ силенъ ревъ. Момцитѣ го одрали и му взели жбитѣ и кожата. Но, когато го разсѣкли, отъ гърдитѣ му излѣзло нѣщо живо. Нѣщо като жаба изкочило оттамъ: сърдцето на лошия Моми изкочило — то приличало на жаба.

Нито Черната Звезда, нито братята ѝ обърнали внимание на това. Никой не знаелъ, че сърдцето на Моми е омагьосано, та не умира лесно. Жабата подскочила и се загубила въ тревата, а момцитѣ подкарали добитъка и потеглили съ сестра си къмъ далечния край, дето била родната имъ хижа.

Но презъ нощта, макаръ че свѣтълъ пълниятъ месецъ, тѣ изгубили пжтя. Сърдцето на Моми се превърнало на вѣтъръ, който завѣлъ къмъ друга страна — не натамъ, накждето се намирала хижата на ловцитѣ. Добитъкътъ потеглилъ въ посоката на вѣтъра — и момцитѣ тръгнали подиръ него. Вѣтърътъ духалъ право къмъ оная рѣка, чиято вода била гжста като тѣсто.

По едно време вѣтърътъ спрѣлъ. Спрѣли се и животнитѣ, защото нѣмало сърдцето на господаря имъ да ги мами — накжде да вървятъ. Момцитѣ подкарали добитъка и той тръгналъ. Но ето, че изпаднали въ една котловина, между високи черни скали. Презъ никжде не можело да се мине. Влѣзли въ котловината, затворилъ се и она проходъ, отдето били дошли. Сърдцето на Моми се било превърнало на скала — и тя ги обгърнала отвсѣкжде.

Що да правятъ сега?

Черната Звезда се досѣтила. Тя рекла на братята си — Тукъ има нѣкаква магия. Навѣрно Тамилъ е омагоьсала мѣстото, отдето ще минемъ, за да отмжсти за сина си.

— Що да правимъ? — запитали братята.

— Да принесемъ жертва на каменнитѣ духове, та да ни пустнатъ.

Така и сторили. Заклали ловцитѣ два бика, поръсили съ кръвта имъ скалитѣ, насѣкли месото и рѣзхвърляли кжсоветѣ навредъ. Духоветѣ на скалитѣ, които слушали до тогава сърдцето на Моми, били задоволени.

— Ти не си ни до сега ни хранилъ, ни поилъ, — рекли тѣ. — А тия хора ни и напоиха и нахраниха.

И скалитѣ изчезнали веднага. Ловцитѣ минали съ сестра си и съ останалия добитъкъ по котловината и стигнали до гжстата рѣка.

Но лошото сърдце на Моми ги не оставило. То се превърнало на трънливъ храсталакъ, който покрилъ цѣлия брѣгъ на рѣката. Той ги заобиколилъ отвредъ. Нито хората, нито животнитѣ можели да минатъ.

— Що да правимъ? — запитали момцитѣ.

— И сега ще принесемъ жертва, — отвърнала Черната Звезда. — Трѣбва да нахранимъ и напоимъ духоветѣ на дървесата и храститѣ, за да ни пустнатъ.

Заклали две кози, поръсили съ кръвта имъ хралалака, а кжсоветъ месо нахвърляли наоколо. Бодливитъ храсти изчезнали.

Въ това време се съмнало. Момцитъ и жената се озовали предъ рѣката. Двамата ловци рекли на сестра си:

— Има само два бика. Ние ще ги яхнемъ и ще минемъ отвъдъ, а ти почакай тукъ съ кравитъ и другитъ животни. Ако рѣката не е дълбока, ще я прегазимъ. Ако ли е дълбока и биковетъ потънатъ съ насъ, поне ти ще останешъ жива.

Но когато нагазили въ водата, тя се оказала толкова гжста, че биковетъ едвамъ можели да вдигатъ краката си. Дълго газили двата черни бика, докле минатъ отвъде. Но колко се почудила Черната Звезда, като видѣла, че нозетъ на животнитъ, коремитъ имъ и нозетъ на ловцитъ сж бѣли! Тя разбрала, коя е тази рѣка. Подгонила останалитъ животни и се хвърлила въ рѣката — да я преплува.

Ала тъкмо когато щѣла да излѣзе на она брѣгъ, сърдцето на Моми се превърнало на риба. Рибата се заплела въ нозетъ на жената, за да я удави. Но Черната Звезда я хванала: водата била гжста, та рибата не успѣла да избѣга.

Излѣзла жената на другия брѣгъ, съвсемъ бѣла. Дори косата ѝ била не черна, а руса. И очитъ ѝ станали сини. Тя държела яко рибата, не я пущала.

— Въ тази риба е магията, рекла тя. — Проклетата риба — искаше да ме удави. Хайде да я изпечемъ!

Стъкнали огънь, опекли рибата и я изели. Изели сърдцето на Моми. Нѣмало вече кой да имъ прѣчи и да ги мами. Върнали се братята въ родната си хижа. Майката и бащата не могли да познаятъ дъщеря си — бѣлолика, синьсока, русокока.

Оттогава вече никой въ племето я не зовѣлъ Черната Звезда. Нарекли я Бѣлиятъ Бисеръ. Тя се омжлила за единъ хубавъ младъ ловець и заживѣла честито. А вещицата Тамилъ се изгубила: никой я не видѣлъ. Казватъ, че се превърнала на пепель, когато ловцитъ и сестра имъ опекли рибата.

Скритото съкровище

(бретонска приказка)

Имало единъ царь. Той царувалъ въ Земята на Скжпоценнитъ Камъни. Ималъ само една дъщеря — много хубава, по-хубава отъ всички моми, за които разказватъ приказкитъ.

Очитъ ѝ били по-сини отъ всички каланти въ онова царство, устата ѝ — по-червена отъ всички рубини, зъбитъ ѝ — приличали на нанизъ отъ едри бисери, а погледътъ ѝ свѣтълъ като блѣсъка на всички алмази.

Но по-скжпо отъ скжпоценни камъни било сърдцето на княгинята. Защото тя била много добра, благородна и нѣжна, жалѣла нещастнитъ, помагала на беднитъ, никому не казвала лоша дума, къмъ всички била любезна. Засмѣ ли се, като че ли слънце изгрѣвало въ двореца.

То се знае, че за такава хубавица, па и богата наследница на най-богатото царство на земята, мнозина искали да се оженятъ. Отъ вси краища на свѣта идвали момци да искатъ княгинята, но тя ги не харесвала. Най-сетне дошли трима: единъ князь отъ Югъ, съ голѣми черни очи и кадифенъ погледъ, единъ едъръ мускулестъ и силенъ мжжъ отъ Северъ — синьоокъ и русокосъ, и единъ момъкъ съ силна воля, искренъ и честенъ, благороденъ и добъръ. Той се казвалъ Ивъ Бретонецътъ. Князь той не билъ, но по юначество и сладкoдумие надминавалъ всички князе.

Него харесала царската дъщеря. Но какъ да каже на баща си? Ами ако той я накара да се омжи за княза отъ Югъ или за царския синъ отъ Северъ? Тя знаела, че Ивъ Бретонецътъ не е отъ царско потекло.

Следъ като поговорилъ съ дъщеря си, царътъ казалъ на тримата момци:

— Княгинята ми съобщи, че ще си избере едного отъ васъ. Неинъ мжжъ ще бжде оня, който намѣри

съкровището, скрито въ Сивия Замъкъ. Всѣкому давамъ по една година срокъ — да го търси. Намѣри ли го нѣкой — негово ще бжде и съкровището и дъщеря ми.

Като чулъ това, князътъ отъ Югъ съ кадифения погледъ си казалъ на ума:

— Азъ не съмъ дошълъ да искамъ княгинята заради нейната хубостъ, а заради богатството ѝ. Хубави моме има много и по насъ, па и навсѣкжде. Но нѣма по-богата отъ наследницата на Земята на Скжпоценнитѣ Камъни. А ето, че ще мога да пипна още нѣщо — голѣмото съкровище въ Сивия замъкъ. Трѣбва да си опитамъ щастиего.

Князътъ отъ Северъ — русиятъ и синьоокиятъ — си казалъ на ума:

— Азъ съмъ богатъ и пребогатъ. Не съмъ дошълъ да диря имане. Искамъ да се ожена за княгинята, защото е голѣма хубавица: славата ѝ се носи навредъ, всички казватъ: „Хубава като княгинята въ Страната на Скжпоценнитѣ Камъни.“ Щомъ е потрѣбно да се намѣри скритото съкровище, ще се опитамъ да го намѣря.

А пъкъ Ивъ Бретонецътъ си казалъ:

— Азъ съмъ беденъ, но не ида за имотъ. Княгинята е много хубава, но тя ми се харесва — не толкова поради хубостта си, колкото поради добрината и благородството си. Затова ще гледамъ да намѣря скритото съкровище.

Пръвъ отишълъ князътъ отъ Югъ. Сивиятъ замъкъ билъ мраченъ и старъ, като тъмница. Обрасълъ билъ съ дървета, храсти и буренакъ. По двора нѣмало цвѣтя, а тръне и бодили. По стенигѣ билъ напълзлялъ бръшлянъ и повить.

Като влѣзълъ въ замъка, князътъ се уплашилъ. Вътре било студено, тъмно, прашно. Дошли дванадесетъ джуджета, облѣчени въ сиви дрехи, поклонили му се и застанали мълчаливо. Малко следъ това се явило още едно — началникъ на другитѣ — и рекло на княза:

— Ние сме твои вѣрни служители. Какво ще ни заповѣдашъ?

— Нищо, — отговорилъ навжсено князътъ. — Когато дойде време за обѣдъ и вечеря, ще ми носите да ямъ, а вечеръ ще ми приготвяте леглото. Сега си вървете!

Джуджетата се изгубили, а князът от Югъ тръгналъ низъ замъка — да го разгледа. Стаитѣ били много, напълнени съ всѣкаква покъщнина — прашина, мръсна, посивѣла. Подъ праха и паяжината, предметитѣ не могли да се различатъ, кой какъвъ е.

Князатъ походилъ па си казалъ:

— Всичко е мръсно тукъ. Не мога да се допра до нищо. Тръбва да кажа на джуджетата да изнесатъ предметитѣ вънъ, за да потърся съкровището. То ще да е въ нѣкоя отъ тѣзи стаи.

Следъ това се качилъ на тавана. Тамъ имало толкова прахъ и паяжина, че не могло да се влѣзе. Стъклата на прозорцитѣ били счупени. Като се отворила вратата, разхвърчали се прилепи, бухали, кукумявки.

— Не е тука съкровището, — рекълъ князътъ и побързалъ да затвори вратата.

Сетне слѣзълъ въ зимника. И тамъ били натрупани всѣкакви мръсни предмети. Жаби скачали по камънитѣ, мишки тичали, змии пълзѣли. Князътъ се уплашилъ.

— И тукъ не е съкровището, — казалъ той, па се качилъ горе.

Той се отчаялъ още първия день. Да живѣе въ тая мръсота цѣла година — му се виждало не по силитѣ.

— Дано намѣря утре съкровището, па да се измъкна оттука, — рекълъ си той.

Сетне заповѣдалъ на джуджета да разчистятъ една стая и да му сложатъ тамъ трапезата. Като похапналъ, легналъ да си почине. Поспалъ, па станалъ — да се поразходи по двора. Но се оказало, че вратата е заключена и ключътъ е у царя. Князътъ легналъ пакъ. Търкалялъ се до вечеръта. Следъ това се навечерялъ добре и легналъ да спи.

На другия день станалъ късно. Закусилъ, па повикалъ началника на джуджетата и му заповѣдалъ да се разпореде за почистването на замъка.

— Каквито мръсни предмети видишъ, — рекълъ му той, — поръчвай на слугитѣ да ги пренасятъ въ друга стая. Като почистишъ едната стая, повикайте ме да потърся съкровището.

До обѣдъ джуджетата търсили, сиречь пренасяли предметитѣ отъ първата стая въ втората. Но князътъ

огладнѣлъ. Поискалъ обѣдъ. Като се наялъ и напилъ добре, поспалъ си. Чакъ надвечеръ едната стая била готова. Повикали го. Влѣзълъ той да търси имането. Джуджетата му помагали. Търсили до вечерята, но нищо не намѣрили.

— Ще видимъ утре, — казалъ князътъ. — Сега сложете вечерята.

Тѣй ленивиятъ момъкъ прекаралъ цѣла година въ Сивия Замъкъ. Той отлагалъ все за другия день дивежа на сѣкровището. Като погледне голѣмитѣ купища отъ прашни, рѣждиви и мазни предмети, догнѣжавало го.

— Има време, — казалъ си. — Цѣла година имамъ на разположение.

А днитѣ минавали. Той ядѣлъ, пиелъ и спѣлъ, докле веднѣжъ влѣзълъ царьтъ.

— Е, княже, — викналъ той, — кжде ти е сѣкровището? Намѣри ли го?

Князътъ спѣлъ въ тоя мигъ. Като чулъ гласа на царя, сепналъ се и скочилъ.

— Сѣкровището ли? Въ замъка нѣма сѣкровище. Има само прахъ и мръсотия.

— Върви си, одето си дошълъ, щомъ е тѣй, — рекълъ царьтъ. — И сѣкровището, и моята дъщеря, и моето царство ще принадлежатъ на оногова, който е смѣлъ, ученъ и трудолюбивъ.

Князътъ отъ Югъ си отишълъ засраменъ.

Влѣзълъ князътъ отъ Северъ въ Сивия Замъкъ, да дири скритото имане. Желѣзната врата сама се отворила предъ него и сама следъ него се затворила. Явили се джуджетата. Тѣхниятъ началникъ попиталъ русокосия князъ, да му сложи ли закуска.

— Чакай де! — рекълъ князътъ. — Още никаква работа не съмъ свършилъ. Азъ ямъ, когато се уморя.

И той обходилъ прашния замъкъ навредъ. И той видѣлъ мръснитѣ сиви предмети и решилъ да ги размѣсти, за да потърси имане. На обѣдъ се нахранилъ, но не легналъ да спи, а повикалъ джуджетата, па почналъ съ тѣхна помощъ да размѣства предметитѣ отъ стая въ стая. До вечерята не намѣрили никакаво имане.

На другата заранъ князътъ станалъ рано. Той продължилъ, заедно съ джуджетата, започнатата работа.

Къмъ обѣдъ се уморилъ. Дотегнало му. Когато сложили трапезата, той си казалъ:

— Тая работа е отвратителна. Не е за князь, като мене. По-добре ще бжде — да накарамъ слугитѣ да премѣстватъ нѣщата отъ стая въ стая, а азъ да търся имането,

Тѣй и направилъ. Додето джуджетата работѣли, князьтъ правѣлъ въ голѣмата стая гимнастика и четѣлъ забавителни книги. Изпразнятъ ли нѣкоя стая, слугитѣ го повиквали да търси. Князьтъ претърсилъ всички стаи, тавана и зимника, но — напраздно: нищо не намѣрилъ. Накаралъ слугитѣ втори пжтъ да премѣстятъ нѣщата. Пакъ търсилъ съкровището, но и тоя пжтъ го не намѣрилъ.

И князьтъ отъ Северъ се отчаялъ.

Свършила се годината. Дошълъ царьтъ. Видѣлъ го уморенъ, посърналъ, дори ядосанъ.

— Кжде е съкровището, княже?

— Нѣма го. Никакво съкровище нѣма въ тоя замъкъ. Ти си решилъ да се подигравашъ съ насъ.

— А ти търси ли го?

— Търсихъ го цѣла година.

— Какъ го търси?

— Накарахъ слугитѣ да разчистятъ всичко. Навсѣкжде дирихъ, но се не оказа никакво имане.

— Не си търсилъ както трѣбва. Самъ трѣбваше да си вършишъ работата, а не — да карашъ други да я вършатъ. Отде знаешъ, че джуджетата не сж намѣрили съкровището, па сж го скрили? Затова хората казватъ: „Помогни си самъ, за да ти помогне и Богъ“. Хайде сега — върви си! Ти не можешъ да ми бждешъ зеть.

Най-сетне влѣзълъ Ивъ Бретонецътъ. Той миналъ по тѣсната пжтека между бодилитѣ и храститѣ. Голѣмата желѣзна врата на замъка се отворила, а после сама се затворила следъ него. Дошли пакъ джуджетата. Началникътъ имъ запиталъ Ива, да сложи ли трапезата.

— Много бързашъ, — отговорилъ Ивъ Бретонецътъ. — Човѣкъ яде, следъ като поработи. Да видя най-напредъ, кжде съмъ, па сетне ще си говоримъ. А за ядене е още рано.

И той обходилъ двореца. Следъ него вървѣло главното джудже. Ивъ му казалъ любезно :

— Приятельо, ние сме тука четиринадесетъ души, все прилежни момци. Тоя замъкъ ще свѣтне, ако го изчистимъ, измиемъ и наредимъ. Ти ми се виждашъ много уменъ и подвиженъ. А и твоитѣ момощници сж добри момчета. Вие ще ми помогнете въ работата. Въ тая тъмнчна не може нищо да се види: Какво съкровище ще търсимъ? И предъ нозетѣ ни да е, нѣма да го съзремъ. Най-напредъ ще се заловимъ да изчистимъ всичко.

И момъкътъ се заловилъ, заедно съ джуджетата на работа. Най-напредъ измели всички стаи. Въ стаитѣ станало свѣтло. После изчистили тавана и зимника. И тамъ станало свѣтло. Прилепитѣ, бухалитѣ, змиитѣ, жабитѣ и мишкитѣ избѣгали. Следъ това се заели отново да чистятъ стаитѣ и коридоритѣ. Всички предмети изнасяли въ коридора, изтривали ги, лъсвали ги; измивали стаитѣ, изгърквали прозорцитѣ, омитали стенитѣ и потона, па внасяли очистената покжщнина. И ето, чевивитѣ, мръсни вещи приемали другъ видъ: тѣ били отъ никелъ, медъ, сребро или злато. Блѣстѣли, радвали очитѣ, веселѣли душата. Ивъ ги нареждалъ по стаитѣ — и всѣка стая почвала да свѣти. Тѣй работѣлъ момъкътъ отъ зори до мръкване. За единъ месецъ замъкътъ билъ изчистенъ.

Ала съкровището не се намѣрило.

Тогава Ивъ се заелъ, съ помощта на джуджетата, да изчисти тавана. Тѣ работѣли по цѣлъ день. Момъкътъ имъ разказвалъ приказки и случки, които знаелъ отъ село, да ги размива и насърдава, та да имъ върви по-леко работата. Малкитѣ слуги го обикнали и заработили съ радостъ.

Очистенъ билъ и таванътъ. И него наредили. Но и тамъ не намѣрили имането.

Тогава Ивъ Брегонецътъ рекълъ :

— Както ми си вижда, въ Сизия Замъкъ нѣма друго съкровище, освенъ ония хубави златни и сребърни предмети, които почистихме, лъснахме и наредихме. Но и тѣ стигатъ: и тѣ сж голѣмо имане. А? Какво ще кажете вие?

Джуджетата се спогледнали и почнали да си шъпнатъ нѣщо. После тѣхниятъ главатаръ казалъ:

— Има, господарю. Въ Сивия Замъкъ има съкровище, но ние сме дали клетва да го не изказваме никому. Па и още не сме стигнали до него: не сме наредили зимника.

На другия день се заловили да чистятъ и редятъ зимника. Както бършели стенитѣ, Ивъ забелязалъ, че има голѣми прозорци, цѣли зацапани съ каль и покрити съ дебелъ слой отъ прахъ и паяжина. Дотогава тѣ се не виждали. Момъкътъ накаралъ джуджетата да ги измиятъ. Скоро презъ прозорцитѣ нахлула свѣтлина и въ зимника се провидѣло всичко. Ивъ забелѣзалъ тогава въ една отъ стенитѣ нѣщо като врата. Додето неговитѣ помощници изнасяли да чистятъ предметитѣ, натрупани въ кѣтищата, момъкътъ се опиталъ да отвори вратата. Но тя била желѣзна, здраво заключена. Не се отваряла.

— Да изчистимъ най-напредъ вещитѣ, — рекълъ той, — па ще потърсимъ ключа.

Когато почнали да бършатъ и излѣскватъ предметитѣ, между тѣхъ намѣрили голѣма връзка ключове. Единъ отъ тѣхъ билъ дълъгъ, съ дебелъ край, въ видъ на кръстъ, а другитѣ — по-малки. Ивъ Бретонецътъ го взелъ и отключилъ желѣзната врата. Отворилъ я. Влѣзълъ въ низко подземие. Като повървѣлъ малко, стигналъ до една витлообразна стълба, която водѣла надолу. Слѣзълъ по нея. Озовалъ се въ дълъгъ коридоръ. Въ стената имало много врати. Момъкътъ почналъ да опитва другитѣ ключове. Отворилъ едната — и що да види: много голѣма стая съ високъ сводъ, цѣлата пълна съ злато. Имало голѣми торби съ златенъ пѣсъкъ, цѣли купища отъ златни слитъци — дълги прѣчки, много тежки. Имало и голѣми ковчези, пълни съ жѣлтици, па и какви не златни издѣлия, наредени по лавицитѣ: корони, мечове, шлемове, щитове, пояси, гривни, прѣстени. Всички тѣ били украсени съ едри скъпоценни камъни, майсторски издѣлани. Тѣ блестяли толкова силно, че Ивъ Бретонецътъ се уплашилъ да не би да ослѣпѣе.

Излѣзълъ той отъ тази стая. Отключилъ втората. И тя била пълна все съ такива предмети. И третата, и

четвъртата. Десетъ стаи имало — все тѣй напълнени. Ивъ ги заключилъ и се прибралъ въ замъка — но не толкова радостенъ, колкото уморенъ отъ гледката на многото злато,

Джуджетата го посрещнали съ весели викове:

— Нашиятъ господарь откри съкровището! Нашиятъ господарь намѣри имането! Той ще бжде най-богатъ отъ всички на свѣта.

А началникътъ имъ рекълъ на момъка:

— Ние се бѣхме надумали, ако не можешъ откри съкровището, да ти кажемъ, къде е.

— Не сте решили добре, — казалъ Ивъ Бретонецътъ. — Всѣки трѣбва да стои честно на думата си и да пази своята клетва. По-добре е да те убиятъ, отколкото да издадешъ тайната, що ти е повѣрена.

На другия день Ивъ станалъ пакъ рано, както ставалъ всѣка заранъ. Той се зачудилъ, че джуджетата още не идватъ. Повикалъ ги.

Тѣ рекли:

— Нали намѣри съкровището, господарю: каква работа ще вършимъ?

Но Ивъ се засмѣлъ и казалъ:

— Вѣрно е, че го намѣрихъ, но до края на годината има още много време. Мигаръ е редно да стоимъ съ скръстени ръце?

Следъ като изчистили и наредили зимника, заели се да пометатъ и подземието, що водѣло къмъ стаитѣ съ съкровището, а после обѣрсали и всички предмети въ тия стаи. Презъ това време Ивъ открилъ въ дъното на единъ коридоръ въ замъка скрита врата, която извеждала въ двора. Тогава накаралъ слугитѣ да разчистятъ градината. Изкоренили буренитѣ и храсталака, изтрѣгнали бръшляна и кжпинитѣ, махнали трънитѣ. Разкопали двора, па го засадили съ цвѣтя. Надошли пеперуди. Птици запѣли по клонетѣ. Лястовици и гълъби си свили гнѣзда подъ стрѣхата на замъка. Сивиятъ замъкъ се усмихналъ. Той не билъ вече мраченъ и сивъ, а веселъ и блѣскъвъ.

Изтекла годината. Царьтъ дошълъ. Той останалъ предоволенъ отъ всичко, що видѣлъ.

— Личи си, — казалъ той на Ива, — че ти си открилъ съкровището. Усърдниятъ и прилеженъ работникъ превръща всичко, до което се допре ржката му, на скъпоценностъ. Азъ ти давамъ ржката на своята дъщеря. А тия джуджета ще бждатъ ваши слуги.

И отведнѣжъ джуджетата се превърнали на стройни и хубави момци, облѣчени въ блѣскави дрехи. Ивъ Бретонецътъ се оженилъ за хубавицата княгиня и заживѣлъ съ нея въ Сивия Замъкъ.

Пленената княгиня

Едно време водата била княгиня. Тя и тогава се казвала — както сега — Вода. Княгинята Вода била и много хубава и много палава. Коситѣ ѝ били сребристи и толкова дълги, че стигали чакъ до петитѣ ѝ, обвивали я цѣла, вълнували се на дълги талази следъ нея, когато вървѣла. Очитѣ ѝ били синьо-зеленикави, блѣскави като сибирски скжпоцененѣ камъкъ; въ тѣхъ се винаги отразявало небето. Роклята ѝ била отъ много тънка свила, сякашъ отъ паяжина, синкава по цвѣтъ, съ хубави сребристи преливи; тя се развѣвала отъ вѣтъра и краятъ ѝ се кждрѣлъ подирѣ княгинята, както се кждри морската пѣна.

Навсѣкжде се разхождала княгинята Вода. Тя винаги бързала, никжде се не спирала, пострянно вървѣла, всички страни на земята обхождала. И всички дървеса, животни, билки и камъни я познавали.

Бороветѣ казвали отъ склоноветѣ на планината:

— Вижете палавата княгиня, колко бърза и колко леко стжпва! Тя върви, сякашъ милва земята. Като че ли не ходи, а лети.

Никжде се не замирала тя. Мине, погледне — и отмине. Тѣй правѣла винаги. Напраздно мостоветѣ се спитвали да я спратъ. Тѣ ѝ викали още отдалече:

— Спри се, княгиньо! Постой малко за да си поприскаваме! Кажни ни, отде идешъ и що си видѣла тамъ!

И я хващали за полата на роклята ѝ — дано я задържатъ. Но тя се изплъзвала.

— Оставете ме: бързамъ! — казвала княгинята Вода. — Недейте се опитва да ми попрѣчите: напраздно ще отидатъ силитѣ ви!

И тя пѣла, като се носѣла все по-натамъ и по-натамъ. Пѣла и се смѣла въ едно и сжщо време.

— Никой не може да ме хване, — казвала тя. — Азъ съмъ княгинята Вода, далечната княгиня, която

нѣма свѣрталище. Мой дворець] е цѣлиятъ свѣтъ. Азъ се нося по цѣлата земя. Азъ съмъ най-силна отъ всички.

Тя била много горделива. Дървесата, мостоветѣ, скалитѣ и голѣмитѣ камъни си играели съ нея — дано я препънатъ, но нейната гордостъ ги не ядосвала. Не се ядосвали ни планинитѣ, ни горитѣ, ни сипеитѣ. Само единъ се ядосвалъ, като слушалъ гордата пѣсенъ на княгинята Вода: той билъ дѣдо Мразъ.

— Ще ти кажа азъ тебе! — заканвалъ се той на момата. — Ще те науча азъ, дали си най-силна отъ всички.

— Ти ли ми се заканвашъ? — отвръщала му княгинята. — Я се вижъ, какъвъ си дребенъ и слабъ! Стой на страна, че ей сега ще те стѣпча!

Дѣдо Мразъ билъ джудже, съ дълга бѣла брада, бѣла дреха отъ кожа и бледно лице. Нозетѣ и рѣцетѣ му били тънки, той билъ прегърбенъ отъ старостъ. Но не билъ толкова слабъ, колкото го мислѣла момата. Ядосанъ още повече отъ присмѣха на княгинята, той налетѣлъ върху нея да я хване. Тя се изплъзнала отъ треперливитѣ му рѣце, но все пакъ усѣтила, когато той я духналъ съ студения си лѣхъ. Отъ това и станало тогава студено, че дори трѣпки я побили.

Като се отървала отъ стареца, тя викнала къмъ него:

— Хвана ли ме, старъ треперко? Азъ се изплъзнахъ отъ рѣцетѣ ти, както риба се изплъзва между рѣцетѣ на неопитенъ рибаръ. Не виждашъ ли, че никои не може ни да ме улови, ни да ме спре?

— Ще си поговоримъ пакъ, — рекълъ дѣдо Мразъ. — Недей бърза да се хвалишъ! Сега бѣгашъ, но скоро ще ми паднешъ пакъ въ рѣцетѣ: тогава ще видимъ!

И джуджето хванало дългата си брада, за да я не настѣпи, па трѣгнало къмъ планинския връхъ, дете му било лѣтното живѣлище. Посрещналъ го единъ високъ, тънъкъ и сухъ човѣкъ, много якъ. Той се казалъ Студенъ Вѣтъръ.

— Какво има, господарю? — запиталъ той дѣдо Мразъ, на когото билъ ратай. — Защо си толкова ядосанъ?

— Остави се! — отвърнало джуджето, като влѣзло въ своята къща отъ ледъ и снѣгъ. — Не мога да търпя горделивитѣ хора. Тая надута княгиня ми се перчи, че

била по-силна отъ менъ: не съмъ можелъ да я хвана. . . Тя не знае, че азъ на шега се допрѣхъ до нея — колкото да я сплаша. Но когато я срещна втори пжтъ, ще види: тогава нѣма да се шегувамъ . . .

Гласътъ на джуджето билъ толкова силенъ, че цѣлата планина се разтресла. Бороветъ се спогледали единъ другъ и уплашено си зашъпнали:

— Пази Боже! Много е ядосанъ дѣдо Мразъ! Какво ли чудо ще направи?

И всички почнали да клатятъ глави. Чакъ долу, въ полето, се зачула лошата закана на джуджето. И треви и цвѣтя се разтреперили. Листата на дърветата закапали отъ страхъ: не можели вече да се държатъ на клонетъ. Самата земя се сгърчила отъ уплаха.

— Нѣщо страшно ще стане! — зашъпнали всички.

На другия день, още рано сутринята, ратаятъ на дѣда Мразъ — Студениятъ Вѣтъръ — започналъ да фучи отъ гората къмъ полето. И последнитъ листа, що били останали по клонетъ на дърветата, опадали. Земята закоравѣла. Зайцитъ се разтичали нагоре-надолу и започнали да се провикватъ:

— Бѣгайте, — крийте се: дѣдо Мразъ ще направи нѣщо!

Всички животни се изпокрили въ дупкитъ си. А дѣдо Мразъ изпратилъ втория си слуга — Снѣга — да покрие земята. И ето, че Снѣгътъ почналъ да си кжса голѣмия бѣлъ кожухъ и да хвърля пѳземи парцали — кжде по-едри, кжде — по-древни. Цѣлата земя побѣляла.

Княгинята Вода видѣла това и се уплашила. Кждето и да стжпи, все ѝ мокрѣло. Небесно-синитъ ѝ чехли прогизнали. Тя не можела вече да ги влачи — станали тежки, като че ли сж отъ олово. Роклята ѝ не хвърчела вече задъ нея, а се влачела пѳземи — окалена, тежка, смачкана. Княгинята не можела да тича. Тя врѣвѣла бавно и на всѣка стжпка затѣвала. На едно мѣсто чехлитъ ѝ пропаднали подъ снѣга. Тя погжнала до колѣне. Едвамъ си измъкнала нозетъ, но тѣ били боси. Трѣбвало боса да трѣгне по снѣга. Станало ѝ студено. Разтреперила се. Почнала да плаче и да вика за помощъ. Но нѣмало кой да я чуе. Около нея хвърчели голѣми черни гарвани. Тѣ грачели и ѝ се подигравали.

— Я вижте княгинята Вода! Дрехата ѝ е изкаляна — черна е като насъ. Княгинята, която пѣеше и се хвалѣше, че никой не може да я спре, сега плаче: тя е робиня на дѣдо Мразовия ратай — Снѣга.

Тя думи ядосали много момата. Тя решила — каквото ще да става — да се затича, дано избѣга отъ гарванитѣ. Засилила се, но видѣла, че не може. Нозетѣ ѝ почнали да се вкоченяватъ. Скоро се мръкнало. Тя се спрѣла всрѣдъ полето. А полето било мъртво. Мъртво било всичко наоколо. Едри звезди блещукали по небето, но тѣ не гледали къмъ княгинята. Само месецътъ освѣтявалъ сребриститѣ ѝ коси и я поглеждалъ жаловито.

И ето, че изведнѣжъ нѣкой се тихо доближилъ до момата. Той билъ дѣдо Мразъ. Джуджето стѣпвало толкова безшумно, че княгинята Вода го не усѣтила. Но тя усѣтила, какъ я неочаквано стиснали желѣзнитѣ му прѣсти — и тоя пѣтъ вече тя не могла да се изтрѣгне.

— Ти си моя пленница, горделивке, — рекълъ ѝ дѣдо Мразъ. — Ще те отуча азъ отъ твоята гордостъ. Нѣма да смѣшешъ вече да се хвалишъ съ своята сила.

И, като рекълъ това, той зазидалъ бѣлата хубавица въ стената на единъ голѣмъ кристаленъ дворець. Тамъ останала тя. Не можела да се помръдне. Не можела да издаде викъ за помощъ. Тя била пленница на джуджето, което е баща на злата магьосница Зима.

Княгинята можела само да плаче. И тя плачела денемъ и нощемъ. По кристалнитѣ стени се стичали сълзитѣ ѝ, но и тѣ замръзвали на цѣли гроздове. Тѣй пленницата Вода оплаквала своята свобода, но никой не ѝ се притичалъ на помощъ. Никой не виждалъ мжкитѣ ѝ. Никой нѣмалъ и сила да ѝ помогне. Магьосницата Зима била приспала всичко живо.

Замѣкътъ, въ чиято стена била зазидана момата, билъ голѣмъ. Той покривалъ половината земя. Тамъ магьосницата Зима канѣла на угощение своитѣ приятели. Идвали прегърбени джуджета, чиито прѣсти приличали на камшици. Други били високи и сухи, съ гърла като ковашки мѣхове. Дѣхътъ имъ билъ толкова студенъ, че вледенявалъ всѣкиго, когото облѣхне. Трети били каменни, съ коси като игли и съ прѣсти като куки; тѣлото имъ било обрасло съ трѣнчета. Имало

всѣкакви. Всички били зли, съскали, когато приказватъ, махали, заканвали се. Домакинята ги черпѣла съ сладоледъ, който правѣла отъ сълзитѣ на плачещата княгиня. На гоститѣ той се виждалъ много сладъкъ: току лапали, мяскали — и все искали още. За да накаратъ княгинята да плаче, тѣ я мушкали, биели, ядосвали, подигравали ѝ се.

Дѣдо Мразъ билъ много по-добъръ отъ своята дъщеря — Зима. За да утеши своята пленница, той ѝ подарявалъ всѣки день по нѣкой новъ скъпоцененъ накитъ: алмазна огърлица, корона отъ бисери, кристална гривня, пръстени отъ сребро съ алмази, блѣскави чехли. Но тя се не утешавала. Защо ѝ сж всички тия хубави украшения, когато не може да пѣе, да се смѣе и да тича, накждето ѝ се иска? Защо ѝ сж накити, когато е пленница?

Но ето, че единъ день всичко се промѣнило. Единъ царски синъ дошълъ въ страната, кждето се издигалъ високиятъ кристаленъ дворецъ. Тоя князъ се казвалъ Слънце. Той миналъ край двореца и разсѣяно погледналъ. Видѣлъ момата, която плачела и въздишала. И тя го видѣла. Князътъ билъ голѣмъ хубавецъ. Лицето му блестяло. Очитѣ му били огнени. Дрехитѣ — златни, ослѣпителни. Отъ него излизали буйни лѣчи — толкова силни, че покривътъ на двореца, съграденъ отъ най-крѣпки кристални прѣчици, почналъ да се изтънчава и да се топи.

Князътъ Слънце погледналъ засмѣно взиданата пленница. Като го видяла, тя престанала да плаче. Толкова добре ѝ станало. Но князътъ бързалъ тоя день: той трѣбвало да обиколи много земи, за да види, кжде що има и кжде какъ живѣятъ хората. На княгинята Вода се искало много да го помоли, да я отърве отъ пленъ, но я било свѣнъ да му каже. Доста ѝ било и това, че я погледналъ усмихнато.

На другия день князътъ Слънце миналъ пакъ. Тогава се спрѣлъ по-дълго. Отъ голѣмата топлина на лѣчитѣ му, почнали да се разтапятъ и голѣмитѣ стълпове, които крепѣли покрива, па и стенитѣ на двореца. Но следъ това князътъ си тръгналъ: дълъгъ пѣтъ трѣбвало да извърви той.

Тѣй идвалъ той всѣки день, все по-рано и по-рано — и все по-дълго оставалъ. И ето че настѣпилъ деньтъ,

когато всичко трѣбвало да се промѣни. Рано сутринята, додето княгинята Вода още сресвала дългата си сребриста коса, князътъ Слънце дошълъ. Той спрѣлъ предъ кристалния дворець своята златна колесница, слѣзълъ отъ нея и рекълъ на момата :

— Искашъ ли да те освободя ?

— Искамъ ! — рекла радостно княгинята.

— Ами съгласна ли си да ми станешъ жена ?

— Съгласна съмъ.

— Добре, но азъ ще превърна косата ти отъ сребърна на златна. Искашъ ли ?

— Искамъ : тогава ще приличамъ на тебе. Твоята коса е златна, като дрехитѣ ти.

— И туй добре, но трѣбва да съблечешъ своята синкаво-зелена дреха и да облѣчешъ друга — златна, везана съ бисеръ и скъпоценни камъни. Искашъ ли ?

— Искамъ : тогава ще изглеждамъ по-хубава, защото ще свѣтна като тебе.

— Добре, но оная рокля не ще ли ти бжде тежка ? Тогава ти не ще тичашъ тъй палово, както си тичала до она день, когато те е пленилъ дѣдо Мразъ.

— Нищо. Омръзна ми това тичане. Не ща вече да тичамъ, стига да съмъ свободна.

— Добре тогава. Излѣзъ : ти си свободна !

Като казалъ това, князътъ Слънце прострѣлъ ржце къмъ кристалния дворець и цѣлата сграда рухнала изведнѣжъ. Княгинята Вода се видѣла свободна. Тя се омжжила за княза Слънце и почнала да пжтува съ него по свѣта на златна колесница, впрегната въ огнени коне. Нейниятъ съпругъ ѝ превърналъ косата отъ сребриста въ златиста. Той я облѣкълъ въ златотъкана рокля, извезана съ бисеръ и скъпоценни камъни.

Когато Слънцето си имало много работа, то заминавало самó, а Водата дълго гледала свѣтлитѣ бразди, що оставяла златна му колесница. Минало се време. Народили имъ се деца — рѣкитѣ, езерата и моретата. Майката Вода не била вече горделива. Тя нѣмала и време да лудува : трѣбвало да си гледа децата. И ако нѣкое отъ тѣхъ почне да скача и да тича палаво насамъ-натамъ, казвала му :

— Синко, недей си мисли, че си пръвъ по бързина ! Ако лудувашъ много, дѣдо Мразъ ще те хване и ще те зазида въ своя кристаленъ дворець.

Приказка за борчето

Имало едно хубаво зелено борче. Но то не било доволно, макаръ че растѣло високо надъ скалитѣ, погоре отъ другитѣ дървеса.

— Не се харесвамъ, — казвало си то. — Иде ми дори да заплача, като гледамъ, че тия дървета подъ мене иматъ хубави зелени листа, а азъ имамъ — вмѣсто листа — бодли. Не приличамъ на дърво, а на таралежъ.

Зачуль го веднѣжъ Горскиятъ Царь — единъ благороденъ дѣдо съ дълга бѣла брада, дрехи отъ зелено кадифе и златна корона. Приближилъ се той до него и го запиталъ, отъ що се оплаква и що иска.

Борчето му разказало тѣгитѣ си, па рекло най-сетне:

— Защо си ми далъ бодли? Да плаша птицитѣ ли? Украси ме съ листа, само че не ща да сж зелени — като тия на другитѣ дървета, а — златни. Толкова силно да лъщатъ, че всички да ми завиждатъ.

Горскиятъ Царь се засмѣлъ и рекълъ:

— Помисли си малко, не ще ли ти бжде по-зле ако имашъ златни листа. Ако ти се иска много — ще те украся, както кажешъ.

— Нѣма какво да мисля, — отсѣкло борчето ядосано. — Малко ли мислихъ до сега? Искамъ златни листа.

— Добре. Ще ги имашъ.

И наистина, на сутринята — като се събудило — борчето не могло да се познае: то било накичено съ хубави златни листа — нарѣзани, кждрави, блѣскави.

— Колко съмъ хубаво! — рекло си то. — Колко ли ще ми завидятъ моитѣ другари, които растатъ хей тамъ, долу, подъ сипея! Азъ съмъ по-хубавъ и отъ бука, и отъ клена, и отъ джба, и отъ липата. Нѣма по-гиздаво дърво отъ мене. Нѣма и по-богато облѣчено.

Просто — замаяло се отъ радость.

Още повече се зарадвало, когато чуло, какъ дървесата си шъпнатъ:

— Я вижте борчето! То е цѣлото златно. Колко силно блещи наврѣхъ скалитѣ! Сякашъ звезда е паднала отъ небето.

Тѣ му се радвали, но му не завиждали: тия дървета не били завистливи. А на борчето се много искало — да му завиди нѣкой.

Ето, че се задалъ човѣкъ съ брадва въ ржце. Той видѣлъ още отъ долу златното борче и се покатерилъ на скалата.

— Я вижъ — златно дърво! Дали да го отсѣка отъ коренъ? Страхъ ме е, че ще тежи много, щомъ е златно: не мога го отнесе до града. Па може и крадци да ме срещнатъ, да ме убиятъ и да ми го взематъ. По-добре ще сторя, ако му обера само листата. Като порастнатъ други, и тѣхъ ще обера.

И той окжсалъ всички листа отъ дървото, сложилъ ги въ човала и си отишълъ. Всички листа окжсалъ — всички, до едно. Борчето оголѣло. То стърчело наврѣхъ канарата, като нѣкой клонестъ прѣтъ.

— Азъ приличамъ на просякъ, — рекло си то и се заплакало. — Ще умра отъ срамъ, като ме видятъ дърветата, що растатъ подъ мене. Оголѣхъ — като овчарска тояга. Що ми трѣбваше да искамъ златни листа?

А другитѣ дървета, като погледали нагоре и го видѣли, рекли:

— Горкото борче! Обрали сж му златнитѣ листа. Колко ли ще му бжде студено! Не е хубаво — да си богатъ на тоя свѣтъ.

Тѣ били добри дървета — не се присмѣли на нещастното борче.

А то плачело толкова силно, че го зачулъ Горскиятъ Царь и дошълъ.

— Защо плачешъ, миличко? Кжде ти сж хубавитѣ златни листа? Да не ги е нѣкой обралъ?

Дървото му разказало плачешкомъ всичко.

— Искамъ стѣклени листа, — рекло то. — Да блещятъ и да звѣнтятъ отъ вѣтъра. Тѣхъ поне никой не ще ми вземе.

— Добре, — казалъ стариятъ горски духъ. — ще стане, както искашъ. Но да не би после да се разкаешъ?

— Нѣма, дѣдо, нѣма, — рекло борчето.

На сутринята то се събудило, цѣло окичено съ хубави стъкленни листа — червени, жълти, теменуждни и сини. Когато изгрѣло слънцето, тѣ заблестѣли. Отъ всѣки листъ излизали лъчи — като ослѣпителни искри. А когато подухнѣлъ вѣтърътъ, тѣ зазвънявали — като малки сребърни звънчета.

Цѣлата гора се зачудила.

— Блазе на нашето борче! — казали си дървесата едно на друго. — То е цѣлото отъ стъкло. И вижте го, какъ блесги и звънти! Струва ти се, че хиляди стада се прибиратъ отъ планината.

День-два борчето се радвало. Радвали се и дървесата по склона. Ала ето, че се задала буря. Тя, види се, завидѣла на борчето и рекла да го оголи.

Па и то се много гордѣло. Когато вѣтърътъ духнѣлъ, то казвало:

— По-силно духай, вихре! Колкото по-силно духашъ, повече ще звънтятъ листата ми. Духай, духай — не се плаши!

Но вѣтърътъ му казвалъ:

— Ако духна повече, листата ти ще се счупятъ. Стига толкова.

— Нѣма да се счупятъ, нѣма, — настоявало борчето. — Но ти не духашъ повече, защото нѣмашъ сила. Отслабналъ ми се виждашъ.

Вѣтърътъ се престорилъ, че не чува: той жалѣлъ борчето, исправено самò наврѣхъ канарата.

Но бурята чула това. А тя е сестра на вѣтъра. Дошла и разклатила борчето.

— Силно ли искашъ? Ей сега ще видишъ, какво се казва сила. Ще има да съжалявашъ, че си оскърбилъ брата ми. Азъ ще те науча.

И се извила бурята, затракали ония стъкленни листа едно о друго, та се изпочупили, ни едно не останало на клонитѣ.

Разплакало се отново борчето.

— Колко лошо нѣщо е завистята! — казвало си то. — Тая завистница — бурята — ме съсипа. Приличамъ на кость, оглозана отъ вълци. Що да правя сега? Какъ да се оплача на Горския Царь? Нали той ме запита, дали нѣма да се кая?

А дървесата, като го гледали, казвали си:

— Горкото борче, какъ е окълцано! Що му трѣбваше да се закача съ вѣтъра? Опасно е да нападашъ братъ, който има силна сестра.

Цѣлъ день плакало борчето. Надвечерь Горскиятъ Царь миналъ да си обходи царството.

— Пакъ ли плачешъ? — запиталъ той борчето. — Право да ти кажа, тебе не може да се угоди. Що искашъ сега?

— Дай ми, дѣдо, мерджанови листа! Искамъ да сж червени, мерджанови. Бурята нѣма да ги счупи, па и ще ми топлятъ презъ зимата.

— Хубаво, — съгласилъ се горскиятъ духъ. — Мерджанови искашъ, мерджанови ще ти дамъ.

На заранята борчето било обрасло съ мерджанови листа. Тѣ не свѣтѣли, наистина, и не звѣнтѣли, но били много хубави. Друго дърво нѣмало такива листа.

— Тѣй ми е добре, — казвало си борчето. — Сега поне ще ме оставятъ на мира. Хубаво е да не приличашъ на другитѣ. Нѣма въ цѣлъ свѣтъ друго дърво като мене.

Това забелязали и дървесата.

— Борчето е като отъ кадифе, — рекли тѣ. — Колко чуденъ изгледъ има!

Презъ деня дошли моми да бератъ малини. И тѣ видѣли борчето съ червенитѣ листа.

— Я вижте, — рекли, — какво чудно дърво! — Листата му приличатъ на мерджанъ. Да го оберемъ, та да си нанижемъ отъ тѣхъ огърлици. За всички ни ще има. Па и въ село ще занесемъ.

Наобиколили дървото и му обрали листата. То пакъ оголѣло. И пакъ почнало да се оплаква.

— Не ща вече да не приличамъ на другитѣ, — казвало борчето. — Златни листа имахъ, обраха ги. Стъкленни имахъ, счупиха ги. Мерджанови имахъ, и тѣхъ обраха. Искамъ зелени — като на другитѣ дървета. Никой да ми не завижда, никой да ми не обира листата.

Чуль го Горскиятъ Царь, надарилъ го съ зелени листа.

На сутринята то се погледнало: дърво — като всички дървета.

— Сега ми е добре, — рекло. — Нѣма отъ що да се боя. Листата ми ще стоятъ.

Другитѣ дървета, като се пробудили, почнали да си казватъ едно на друго:

— Я вижъ борчето! И то е като насъ: листата му сж сжшо като нашитѣ.

Но ето, че презъ деня дошла една коза съ козлетата. Като видѣла прѣсна зеленина по клонетѣ на дървото, викнала на козлетата:

— Елате, елате тука! Виджте, каква крѣхка шума намѣрихъ! Яжте, та се наяжте!

И козлетата отишли. Нападнали дръвчето, изели му листата до единъ. А козата му отхапала и върха.

Борчето заплакало. Свечерило се, станало му студено. Разтреперило се отъ студъ. Плаче, та се кжса.

— Що ми трѣбваше да искамъ листа, които не сж за мене? Козлетата ме изедоха цѣло, ни единъ листъ не ми оставиха: оголиха ме, и върха ми отхапаха. Приличамъ на сухо царевично стѣбло. Дѣдо, дѣдо, кжде си? Върни ми бодлитѣ: съ тѣхъ ми бѣше хубаво.

Дошълъ горскиятъ духъ, позасмѣлъ се, па рекълъ:

— Разбра ли най-сетне, глупаво дръвче, колко сбърка? Азъ съмъ далъ на всѣко дърво, каквото му трѣбва. Спи сега, па утре ще видимъ.

Цѣла нощъ борчето мръзнало. Но ' на сутринята видѣло, че е обрасло пакъ съ ония бодли, които имало вначало. То било щастливо. Не се гордѣло, не искало да му завиждатъ.

А дърветата го погледнали, па казали:

— Борчето си е като напредъ. Не е ли така най-хубаво?

Джуджето Пумъ

Едно време хората не знаели, що е злато и сребро. Тогава скъпите метали и скъпоценните камъни били зарити дълбоко въ земята, дето ги правели и пазели джуджета, наречени гноми.

Гномите били много. Те живели под земята съ своите семейства. Малките гномчета си играели въ големите подземни стаи и коридори, изкопани от зайците, къртиците, бобрите и лисиците. Но те ходели и на училище.

Учелъ ги единъ старъ гномъ съ дълга бѣла брада. Той се казвалъ Падокъ. Гномчетата се събирали по двадесетъ—тридесетъ души въ едно широко подземие. Тамъ Падокъ и преподавалъ всѣки денъ по единъ урокъ и ги изпитвалъ едно по едно — да види, запомнили ли сж миналия урокъ. Като свърши съ едни, идвали други.

Веднѣжъ дошло редъ на Пума—най-малкия гномъ да бжде изпитанъ. Стариятъ Падокъ си намѣстилъ очилата на носа, приличенъ на картофче, погладилъ си брадата, оправилъ си мустаците и запиталъ гномчето:

— Кажы ми, Пуме, какви сж длъжностите на всѣки гномъ?

Пумъ си знаелъ добре урока. Той отговорилъ:

— Господине учителю, добриятъ гномъ трѣбва да пази съ опасностъ на живота си съкровищата, които му сж повѣрени. Той не бива никога да издава на хората тайните на земята. Той може да отива въ хорските живѣлища и да помага на людетѣ, но трѣбва да се крие — да го не видятъ и — да се връща още преди да се е съмнало.

— Добре,—казалъ Падокъ и кихналъ толкова силно, че едно полско мишле, което минавало презъ училищната стая, се спрѣло, дигнало глава и го загледало уплашено.

А когато се свършилъ урокътъ, Падокъ извикалъ Пума на саме и му рекълъ:

— Пуме, ти тая нощъ за пръвъ пжтъ ще излѣзешъ на земята, — да помагашъ на хората. Помни добре онова, което каза!

Най-голѣмото щастие за гномитѣ било да ходятъ нощемъ по земята, защото свѣтътъ, кждѣто живѣятъ хората, е за тѣхъ съвсемъ, новъ свѣтъ. Затова и Пумъ очаквалъ нетърпеливо, кога ще се мръкне, та да излѣзе между хората.

Смрачило се, земята се отворила и Пумъ излѣзълъ. Лунната свѣтлина го ударила въ очитѣ и той се спрѣлъ, докле се опомни. После тръгналъ презъ полето, което му се видѣло синьо, и често се спиралъ да погледа небето. Звездитѣ му се стрували, че сж гвоздеи, набити по него, — гвоздеи съ по единъ скжпоцененъ камъкъ на главичката. Пумъ вървѣлъ къмъ града.

Стариятъ Падокъ му билъ поржчалъ да отиде при момченцето, което живѣе въ кжщата срещу хълма, и да му разкаже урока за другия день.

— То го е учило презъ деня, — рекълъ учительтъ, — но трѣбва да му се повтори презъ нощта, за да го научи добре.

Пумъ намѣрилъ кжщата. Влѣзълъ презъ заключалката и се озовалъ въ спалнята на момчето. То се казвало Данаилъ. Джуджето се приближило до леглото, качило се на възглавницата и почнало да разказва урока на малкия Даниилчо.

Презъ това време Пумъ си спомнилъ думитѣ на стария Падокъ:

— Не бива да сѣдашъ на носа на заспалия. Той си помислюва, че му е кацнала на носа муха, почва да се чеше и се събужда. Ти нѣмашъ време да избѣгашъ. Сжщо тѣй не бива да се разговаряшъ съ хората: тѣ даватъ лоши съвети. Оня гномъ, който се разговаря съ тѣхъ, ще бжде осжденъ на двадесетъ години тежка работа въ рудницитѣ.

Съветътъ на учителя е добъръ, но на Пума се много искало да се покатери на Данииловия носъ. Искало му се сжщо тѣй да се преметне тамъ веднѣжъ или два пжти. И той трѣгва полека по ухото му, после — по бузата, най-сетне се качва на носа. Но въ мига, когато се приготвя да се преметне, момчето се помръдва, отваря си очитѣ и замахва съ ржка, та шибва Пума и го отпраща насреща, чакъ на покривката.

Пумъ ималъ време да избѣга, но е билъ много любепитенъ. Той не е билъ видѣлъ буденъ човѣкъ: искало му се да погледа Даниила, когато се събуди.

Момчето става и почва да дири мухата, що го е пробудила. То вижда Пума на покривката.

— Кой си ти?

— Азъ съмъ Пумъ.

— Отде си дошълъ?

— Отъ страната на Мрака.

— На Мрака ли? Значи тамъ е тъмно?

— Не е. Златото, среброто и скъпоценнитѣ камъни свѣтятъ.

И веднага следъ това Пумъ изчезва.

Но Падокъ вижда, кжде какво става. Него никои не може да измами. Когато Пумъ се връща, учителтъ заповѣдва да го вържатъ и отведатъ предъ сѣдиитѣ. Падокъ е главенъ сѣдия. Осжждатъ Пума на двадесетгодишна тежка работа въ рудницитѣ: той е издалъ на хората най-голѣмата тайна, която всѣки гномъ трѣбва да крие — и да не издава, дори ако го заплашавтъ съ смъртъ.

Пумъ отива въ златнитѣ рудници. Той работи прилежно и се не отчайва. Следъ двадесетъ години ще го пуснатъ и той ще живѣе — като по-рано — при родителитѣ си. Жалко е само едно: презъ това време не ще може да отива между хората.

А Даниилъ запомнилъ разговора съ гнома. Но той не знаелъ, кжде ще да е страната на Мрака, за която говорѣло джуджето.

Той се питалъ:

— Коя ще да е Страната на Мрака, освѣтявана отъ златото, среброто и скъпоценнитѣ камъни? Да не е Царството на Нощта, което се освѣтлява отъ месеца, зорницата и звездитѣ? Не ми се вѣрва.

Въ това време най-старитѣ гноми се били събрали въ голѣмия подземенъ чертогъ — да обмислятъ, що да правятъ.

— Радвамъ се, — казалъ Падокъ, — че малкиятъ човѣкъ не знае, кжде е нашата страна. Инакъ тежко ни и горко! Отъ край време се е предавало у нашия родъ — отъ баща на синъ, че най-страшно е, ако човѣкътъ се намѣси въ нашата работа. Отъ човѣка

нѣма по-ненаситно и по-жестоко животно. Той ще ни вземе съкровищата и ще ни пропжди вдънъ земя. Що да направимъ?

Дълго приказвали и най-сетне решили да наредятъ — стража да пази денонощно съкровищата.

Даниилъ порасналъ. Той станалъ мжжъ. Но и тогава помнѣлъ още думитѣ, що чулъ отъ джуджето. Веднѣжъ тръгналъ въ гората по ловъ. Разчуло се било че една мечка се настървила, та яде говедата на хората. Даниилъ намислилъ да я убие. Казали му, че живѣе въ една голѣма пещера въ планината. Ловецѣтъ си взелъ лжка, свирналъ на кучето си и потеглилъ.

Мечката той не намѣрилъ. Но кучето подушило заекъ и го подгонило. Даниилъ стрелялъ по него, но не го улучилъ. Заекѣтъ се скрилъ въ една дупка, кучето почнало да рови съ лапитѣ си и, когато ловецѣтъ се приближилъ, видѣлъ тамъ дълбоко подземие. Той легналъ на земята и се загледалъ. И ето, че отведнѣжъ съзрѣлъ едно джудже — сжщото, което помнѣлъ отъ детинство. Гномѣтъ го видѣлъ и побѣгналъ навътре.

Тоя гномъ билъ Пумъ, назначенъ отъ Падока, да пази онова мѣсто, кждето имало много злато и сребро. Той се затекълъ да извести на своето племе, че идва неприятель.

Даниилъ разбралъ, кжде е Страната на Мрака. Той повикалъ много хора. Тѣ надошли съ търнокопи и мотики и почнали да копаятъ прѣстѣта около заешката дупка. Гномитѣ се нахвърляли на тѣхъ — за да бранятъ входа на съкровищницата, но ония били силни, та ги избили. Останалитѣ гноми се скрили надълбоко въ земята. Тѣ почнали да пренасятъ своитѣ съкровища колкото се може по-навътре, за да ги укрятъ отъ хората.

А мжетѣ въ това време копаели. Никой имъ не прѣчелъ. Неочаквано предъ тѣхъ свѣтнало златото. Тѣ се нахвърляли върху него — и се сбили, кой повече да вземе. Хората приличали на звѣрове, които се борятъ за плячка.

И ето, че се чулъ гласѣтъ на Земята, който говорѣлъ строго и заканително:

— Спрете! Вървете си! Ако ли продължавате да копаете, скжпо ще заплатите за златото, което ще на-

мѣрите: сърдцето ви ще закоравѣе — то ще стане потвърдо отъ метала и вие ще се изколите единъ другиго.

Мжжетѣ чули тоя гласъ, но го не послушали. Тѣ почнали да копаятъ отново. Изровили голѣми подземия и почнали да ги подпиратъ съ греди, за да копаятъ още по-надълбоко. Гномитѣ усѣтили, че съкровищата имъ сж въ опасностъ. И тѣ почнали да разклащатъ земнитѣ пластове. Отъ тия земетръси се срутили много подземия и затрупали сума хора. Но мжжетѣ се не отчаяли. Тѣ почнали да копаятъ отново: златото имъ се много харесало, то било скжпо, блѣскаво и топло. Тогава гномитѣ пуснали горещитѣ извори — да бликнатъ и да потопятъ рудничаритѣ. И вулкани избухвали, и пожари ставали. Много мжже измрѣли. Но златото посжжпнало отъ това. Всички го търсѣли. Всѣки искалъ да има злато — калкото се може повече.

Хората се заловили да копаятъ на много мѣста. Каквито и прѣчки да срещали, не се отчайвали. И трудътъ имъ не отишълъ напраздно. Тѣ намѣрили не само злато и сребро, но и скжпоценни камъни.

Ала колкото повече намирали, толкова по — ненаситни ставали. Тѣ се борѣли, кой да заграби най-много. Презъ нощта, когато богатитѣ лѣгатъ, беднитѣ ги убивали, за да имъ взематъ съкровищата. Ония, които имали най-много, се сдружавали. Тѣ накарвали тия, които нѣматъ нищо, да имъ робуватъ. Тѣй се ожесточило още повече сърдцето на човѣка. Започнали се войни, кланета, избивания — все за злато. Цѣлата земя се облѣла съ кръвь.

А джуджетата отъ оня мигъ престанали да се показватъ. Тѣ не излизали вече нощемъ да помагатъ на хората. Криели се. Отъ време на време само ги виждалъ нѣкой, когато се заблуди въ гората. Но — и да каже нѣкому, че е видѣлъ гномъ, оня не вѣрвалъ и му се смѣлъ.

— Тѣй ти се е сторило, — казвалъ. — Гномитѣ сж избити още едно време, когато хората намѣрили първото злато.

Юнакъ и скжперникъ

(бретонска приказка)

Имало нѣкога си единъ чифликчия. Казвали го Матей Скжперникътъ. По-голѣмъ скжперникъ отъ него никой не билъ виждалъ. Ратай не можель да се свърти у него: ще поседи день-два, па ще напустне. Прочуль се Матей съ своего скжперничество. Поиска ли да главй ратай за чифлика си, оня ще го погледне, па ще рече: „Аха! Ти си Матей Скжперникътъ, нали? Не ца!“ Па ще му обърне грѣбъ.

Тѣй Матей Скжперникътъ обходилъ цѣлото село — да главява ратай. Никой не щѣлъ да се услови у него. Тогава решилъ да трѣгне по другитѣ села. И трѣгналъ. Ходилъ, що ходилъ — стигналъ до едно ханче. Видѣлъ, че въ кѣта лежи единъ едъръ, парцаливъ момъкъ.

— Кой е тоя, дето спи тамъ? — запиталъ той ханджията.

— Слуга ни е. Пращаме го да върши това-онова. Младъ е, силенъ е, върши работа за четирима.

— Тѣкмо такъвъ ми трѣбва, — рекъль Матей. — Трѣгналъ съмъ да ценявамъ ратай. Искамъ да си поговоря съ тоя момъкъ.

Ханджията събудилъ слугата. Оня се протегналъ. Матей видѣлъ, че рѣцетъ му сж мургави, силни и дебели — само мишци. Момъкътъ станалъ. Той билъ два пѣти по-високъ отъ другитѣ мжже, изглеждалъ много силенъ.

— Какъ се казвашъ? — запиталъ го Матей, като го измѣрилъ съ очи; той се зарадвалъ, че намѣрилъ тѣкмо такъвъ, отъ какъвто ималъ нужда.

— Азъ съмъ Янъ Юнакътъ, — отвѣрналъ слугата. — А ти си Матей Скжперникътъ, нали? Виждалъ съмъ те.

— А! Познавашъ ли ме? Добре тогава. Искашъ ли да ми станешъ ратай? Ще те храня и обличамъ, ще спишъ у насъ. Ще ти плащамъ по . . .

— Не ща да ми плащашъ нищо, — рекълъ Янъ.

— Още по-добре, — казалъ селянинътъ, като си потриль ржцетъ отъ удоволствие.

— Плата не ща — поделъ Янъ. — Ще ти работя цѣла година, само за единъ хлѣбъ. Но свърши ли ми се годината, искамъ да те хвана за носа и да те отведа до площада, всрѣдъ селото. Това ще ми бжде платата. Съгласенъ ли си?

На Матей се никакъ не харесало това условие, но — понеже не искалъ да остави чифлика си безъ ратай, съгласилъ се.

— Добре, — казалъ, — но ти ще вършишъ всичко, каквото ти кажа, винаги ще ме слушашъ и никога нѣма да ми отговаряшъ. Съгласенъ ли си?

— Бива, — отговорилъ Янъ.

Спазарили се и тръгнали.

Първитъ нѣколко месеца Матей не можелъ да се нахвали съ новия си ратай: Янъ работѣлъ отъ тъмно до тъмно, отхвърлялъ работа за четирима; билъ добъръ и послушенъ; лѣгалъ късно, ставалъ рано; ядѣлъ каквото му дадатъ. Другъ като него не можелъ да се намѣри никжде.

Но времето минавало. Матей почналъ да си мисли за оня день, когато Янъ Юнакътъ ще го улови за носа — да го отведе до селския площадъ. И мало и голѣмо ще го дигне на пѣдбивъ. Ще стане за смѣхъ на всички. Но не е само това. Ами ако Янъ, какъвто е силенъ, го дръпне по-яко за носа — и носътъ му остане въ ржката?

— Трѣбва, — рекълъ си чифликчията, — да се отърва нѣкакъ отъ тоя ратай. Глупостъ направихъ, че го взехъ. Я да го пратя нѣкжде, отдето не ще може да се върне!

И той повикалъ ратая, па му казалъ:

— Искашъ ли, момко, да ми свършишъ една работа? Имамъ стадо, което пасе далекъ оттука, въ една планина, на три деня и три нощи пжтъ. Иди го намѣри и го докарай. Азъ ще ти покажа пжтя.

— Да вървя, — рекълъ Янъ.

И тръгналь, наждѣто му посочиль господарьтъ. Ходиль три деня и три нощи. Стигналь всрѣдъ планината. Но каква планина! Страхъ да те обземе, като я видишь. Ту глухи полянки, покрити съ високи преспи снѣгъ, ту страхотни гори, ту пропасти — паднешъ ли, никой не може да ти събере коститѣ. А пѣкъ оня ми ти вѣтърь, като се разфучаль — бръсне и поваля.

Потърсиль Янъ стадото — нѣма го никжде. По едно време наизлѣзли вълци — голѣми като магарета. Наобиколили го, завили, затракали жби. Очитѣ имъ засвѣткали. Разбралъ ратаятъ, че за това стадо му е говорѣль господарьтъ. Изскубналь той едно голѣмо дърво, па се развѣртѣль съ него — сума вълци избилъ. А на ония, които оцѣлѣли, казалъ:

— Я тръгвайге предъ мене, че инакъ и васъ ще изтрепя!

И вълцитѣ тръгнали, както тръгва стадо овце. Предъ него, предъ него, та чакъ въ селото.

Матей Скжперникътъ билъ увѣренъ, че ратаятъ му нѣма да се върне. Той се радвалъ, че се отървалъ отъ него. Шестъ деня минали — още го нѣма. Но все пакъ нѣщо глождѣло сърдцето на чифликчията. Той току поглеждалъ къмъ пѣтя, отврѣхъ плѣвнята: дали нѣма да се зададе ратаятъ? По едно време видѣль далече нѣкаква черна точка. Тя почнала да расте. Не, не е една — много черни точки сж. Какво пѣкъ ще да е това?

Позагледалъ се Матей втренчено — и що да види? Човѣкъ размахва дърво и кара цѣла глутница вълци. Тѣ идватъ къмъ чифлика—ето ги, все повече и повече се приближаватъ. Боже Господи! Та оня, който ги кара, е Янъ!

Янъ Юнакътъ влѣзълъ спокойно въ кѣщи и рекълъ:

— Ето, господарьо, стадото, що ме прати да докарамъ. Въ двора е. Кжде да го настаня? При овцитѣ ли, или при говедата?

Чифликчията помислиль, па казалъ:

— Изкарай го вѣнъ отъ селото, па го затвори въ праздната кошара!

Минали се нѣколко деня. Матей Скжперникътъ се отново замислиль. Що да стори, та да премахне ратая?

Мислилъ, мислилъ и намислилъ. Повикалъ Яна, па му казалъ :

— Слушай, момко, какво ще ти кажа! Я иди накоси трева — да си нахранишъ стадото, що доведе отъ планината!

— Да ида, — съгласилъ се Янъ. — Кжде расте такава трева?

— Кжде ли? — Въ Броселиандовата гора. Само тамъ има трева за такова стадо. Иди, та накоси колкото можешъ, па я донеси!

— Тръгвамъ, господарьо.

И Янъ наистина тръгналъ. Като чулъ, че го пращатъ въ Броселиандовата гора, той се изпърво поуплашилъ. Но нали го казватъ Янъ Юнакътъ — бива ли да се бои?

Вървълъ той три деня и три ноци, най-сетне стигналъ до чудната, вълшебна и страшна гора — Броселиандовата гора.

Хитриятъ Матей знаелъ, че който е отишълъ тамъ, не се е върналъ. Защото Броселиандовата гора е опасна. Тамъ въ всѣки храстъ и дърво живѣе по единъ зълъ духъ. Онова, що изглежда, че духа като вѣтъръ между клонитѣ, та разклаща листовината, не е вѣтъръ; то е охкане на хиляди хубави феи, пленени отъ злитѣ духове и затворени въ тъмни подземия, подъ коренитѣ на дървесата. А нощемъ по полянитѣ излизатъ вампири, таласъми и дяволи; тѣ въртятъ хоро, подскачатъ, играятъ — чакъ докле залѣзе месецътъ.

Въ Бросиалендовата гора живѣе и най-голѣмиятъ вешчеръ — Мерленъ Магьосникътъ. Той е вече старъ. Брадата му е побѣлѣла. Той седи на едно дебело стѣбло и си подпира главата на костеливата ржка. Сълзи капятъ отъ очитѣ му.

Въ това време се задава отдалекъ Янъ Юнакътъ. Той чупи дебелитъ дървета и изкоренява храститѣ, за да си пробие пжтъ: вълшебната гора е непрохопима. Янъ приближава бавно, защото трѣбва да изтрѣгне сума храсти и дървета, докле стигне до полянката.

Най-сетне той излиза на открито, вижда Мерлена и се доближава до него. Покланя му се. Запитва го, защо плаче.

Магьосникътъ му казва :

— Нали знаешъ, че когато вълкътъ остарѣе — и кученцата почватъ да му се подиграватъ. Азъ остарѣхъ. Докато бѣхъ младъ, всички духове ми служеха, защото знаехъ много заклевания, които ги плашатъ и ги правятъ покорни. Но паметта ми отслабна, та не помня баялцитѣ и клетвитѣ. Па и единъ таласъмъ дойде, та ми взе голѣмата магьосна книга. Сложи я ей тамъ подъ оня огроменъ камъкъ. Азъ нѣмамъ сили да го повдигна, та да си взема книгата — а въ нея сж записани всичкитѣ ми баялки и заклевания.

— Добре, — казва Янъ Юнакътъ. — Отъ мене искай това. Ей сега ще ти дамъ книгата.

И той се изправя, отива при грамадния камъкъ, навежда се, напрѣга мишцитѣ си и повдига камъка, после го захвърля въ пропастьта — и камъкътъ полита надолу. Той гърми по-силно отъ сто гърмотевици.

Мерленъ Магьосникътъ поема съ треперящи отъ радостъ ржце голѣмата вълшебна книга. Той е трогнатъ. Той благодарни на Яна и му казва:

— Кажн, що искашъ. Каквото и да пожелаешъ, ще бжде изпълнено.

— Искамъ отъ оная трева, съ която се хранятъ вълцитѣ.

Мерленъ му посочва, кжде расте необикновената трева. Янъ започва да скубе. Той наскубва огромна купа трева и я понася.

Тоя пжтъ Матей Скжперникътъ билъ увѣренъ, че ратаятъ му не ще се върне. Ако го не разкжсатъ злитѣ духове, таласъмитѣ ще го нападнатъ и ще му изсмучатъ кръвта. Ако ли се отърве и отъ тѣхъ, Мерленъ Магьосникътъ ще го убие съ погледъ: той не пуца човѣкъ да влѣзе въ магьосната гора.

Но ето, че Янъ се върналъ и донесълъ вълчата трева. Господарътъ му се престорилъ на много доволенъ.

— Иди я дай на стадото, рекълъ той, — па си гледай другата работа!

Минали се пакъ нѣколко деня. На селянина дошло на умъ нѣщо друго. Той повикалъ Яна и му казалъ:

— Имамъ една голѣма грижа. Само ти можешъ ми помогна. Преди време дадохъ въ заемъ пари на единъ таласъмъ. Срокътъ изтече, а той не ми ги е върналъ. Да бѣха малко пари, щѣхъ да му ги простя,

а тѣ сж много, твърде много. Виждамъ те, че каквото и да захванешъ, все го свършвашъ. Вземи този човаль, па върви намѣри таласъма. Поискай му да ти върне паритѣ. Но гледай да те не излъже, че тѣ сж много хитри. Цѣлъ день трѣбва да брои жълтици, за да ти наброи колкото съмъ му далъ.

— Това — добре, — казалъ Янъ, — но кжде живѣе таласъмътъ?

— Ще тръгнешъ по широкия пѣтъ и ще се отбиешъ после влѣво. Като вървишъ три деня и три нощи, ще стигнешъ до едно широко поле. Върѣдъ негъ се издига много голѣмъ изправенъ камъкъ. Подъ камъка има подземие: тамъ живѣе таласъмътъ.

— Ще отида.

Янъ тръгналъ. Той подозиралъ, че господарътъ му го лъже: даватъ ли се на таласъмъ пари? Защо ще му сж? Па и за вѣра ли е — Матей Сжжерникътъ да даде нѣкому толкова пари?

Но момъкътъ помнѣлъ, че се условилъ — да слуша господаря си, въ всичко да му бжде покоренъ и да му не възразява. Защо пъкъ да не отиде, най-сетне? Той е посиленъ отъ хиляда таласъма: той е Янъ Юнакътъ.

Тръгналъ Янъ и вървѣлъ цѣли три деня и три нощи. Стигналъ до равнината — широката бретонска равнина, що води къмъ морето.

Високи диви метли растѣли тамъ. Янъ ги настѣпвалъ, за да мине. Смрачило се. Изгрѣлъ месецътъ. Вѣтъръ разклатилъ реситѣ на върбитѣ. Янъ видѣлъ малкитѣ феи, които изскачали отъ пѣпкитѣ. Изскочатъ ли, пѣпкитѣ се разцвѣтѣвали. После феитѣ начевали да играятъ подъ лунната свѣтлина. Златиститѣ имъ рокли се развѣвали и блестѣли.

Жабитѣ крѣкали въ блатата: една на дебело, друга на тънко, трета — като воденично кречетало, четвърта — на писъци, на писъци, сякашъ нѣкой я е настѣпилъ по крака. Но, щомъ чули, че иде Янъ, всички млѣкнали. Само единъ гласъ се чувалъ още — гласътъ на зелената жаба, скрита нѣкжде въ листовината на върбалака. Тя пѣла плачевно и еднообразно.

Янъ се спрѣлъ за мигъ. Жабитѣ закрѣкали отново. Отъ време на време се дочувалъ шопотъ или шумо-

лене. Нѣкое птиче прелитало между метлитѣ. Нѣкой прилепъ разклащаль листата, прехвъркайки между върбовитѣ клони.

Вдѣсно на момъка се издигала борова гора. Тя изглеждала презъ нощта чудновата: сякашъ хиляди исполини сж се заловили за ржце и вървятъ бавно на нѣкъде. Презъ клонитѣ се прецеждали бѣли, сини, сребристи и златисти свѣтлини.

Янъ вървѣлъ и отъ време на време вдигалъ ржка, па я слагалъ на очитѣ си — да погледне по-добре. Най-сетне той съзрѣлъ голѣмия изправенъ камъкъ всрѣдъ равнището. Запжтилъ се натамъ.

Като вдигналъ камъка, отдолу току изкочило едно грозно човѣче — едроглаво, тънконого, цѣло обрасло съ косми, съ дълъгъ заостренъ носъ — като човка — и съ завити нокти, като на соколъ.

— Скоро дай паритѣ, които дължишъ на господаря ми, Матей Скжперника! — викналъ Янъ.

— Пари ли? Пари ли дължа нѣкому? Я повтори, да те чуя! — изпищѣлъ заканително таласъмътъ, па се залепилъ за крака на юнака и се напъналъ да си впиетровнитѣ нокти въ месото му.

Янъ го ударилъ по главата съ пестникъ и таласъмътъ отскачилъ, но се залепилъ за другия му кракъ. Лесно било за Яна да го настжпи и да го смаже, но таласъмътъ му трѣбвалъ живъ. Той го стисналъ за шията, пъхналъ го въ човала и го завързалъ отгоре съ вжжето. Сетне нарамилъ човала и тръгналъ презъ полето. Янъ билъ толкова радостенъ, че се разпѣлъ колкото му гласъ държи.

Пакъ изтекли шесть деня и шесть нощи.

Матей Скжперникътъ си казалъ:

— Янъ се не върна. Ако бѣше живъ, щѣше да си дойде до сега: той взема две крачки за една. Сигурно таласъмътъ го е убилъ. Но може ли пъкъ единъ таласъмъ — малъкъ колкото котенце — да повали Янъ Юнака?

Той не можелъ добре да си обясни, какъ е загиналъ Янъ, но билъ сигуренъ, че нѣма да се върне.

— Съ таласъмъ се мжчно излиза на глава, — рекълъ, па се просналъ на двора подъ едно дърво, да спи.

Спи Матей и сънува. Горещо е и въздухътъ трепти отъ жега надъ дългия пращень пжтъ. А по-натамъ се простира голѣмата бретонска равнина. Ето високия изправень камъкъ: той стърчи като исполинъ всрѣдъ равнището, обрасълъ съ мѣхъ. Янъ е мъртъвъ. Той лежи нѣземи, вкоченѣлъ е вече. Колкото е голѣмъ, — както е легналъ, изглежда още по-голѣмъ. Цѣла тълпа таласъми върти хоро около него. Гарвани прилитатъ на ята и скачатъ по мъртвеца.

Но изведнѣжъ нѣкой зашипва Матея по ухото. Кой е? Да не е нѣкой отъ играещитѣ таласъми? Матей скоква и начева да си търка очитѣ. Господи Боже, та това е Янъ, неговиятъ ратай! Той е живъ — и се е върналъ.

— Прощавай, господарьо, че закъснѣхъ малко, — казва Янъ. — Но затова пѣкъ ти нося човала пълень: я го вижъ!

Матей поглежда човала и си казва на ума:

— Гледай го ти, проклетника: пари ми носи! Жълтици! Чуденъ момъкъ! Какъ е можаль да вземе отъ таласъма ония пари, които той нѣма да ми дава, защото не само не съмъ му ги давалъ въ заемъ, но не съмъ го дори и виждалъ? По-добре, че не сж го убили: инакъ нѣмаше да ми донесе жълтицитѣ.

Матей Скжперникътъ забравя носа си. Той забравя всичко. Само едно му се иска: да преброи жълтицитѣ.

А въ това време Янъ бавно развързва вжжето, отваря човала и го изтърсва. Изведнѣжъ оттамъ изскача едно дяволче — таласъмъ, побѣснѣлъ отъ ядъ, съ лѣна на устата.

Чифликчията изгубва и ума и дума. Той се озърта насамъ-наттамъ, па току хваща пжтя — димъ да го нѣма. Той тича толкова бързо, че краката му удрятъ по гърба. А задъ него подскача таласъмътъ: гони ли го, гони-

Янъ ги гледа и се превива отъ смѣхъ.

Много дни и нощи се изминали. Матей Скжперникътъ се не връщаль. А презъ това време слугитѣ въ чифлика ядѣли, пиели и се веселѣли. Нали не билъ тамъ господарътъ имъ — нѣмало кой да ги гълчи. Тѣ вадѣли отъ зимника, тавана и коридора каквото намѣрять за ядене и пиене — и си правѣли угощения. От-

ключвали скриноветѣ, прсбивали бѣчвитѣ съ вино, мѣсѣли баници, печели гжски, кокошки и прасета.

— Яне, — казвали тѣ на ратая, — ела да се повеселишъ съ насъ! Ние ти много благодаримъ, че донесе таласъма, та пропжди скжперника. Стани ни ти господарь: оня нѣма да се върне!

— Не ща, — отвърналъ Янъ Юнакътъ. — Не ща да ямъ имота на своя господарь. Само едно искамъ: да го хвана за мръсния носъ и да го отведа до площада всрѣдъ селото. Ще вървя да го диря, ако се не върне следъ день-два.

И наистина, Янъ си взелъ нѣщата и тръгналъ. Излѣзълъ той на широкия пжтъ. Но колкото и да вървѣлъ, не срещналъ господаря си никжде. После поелъ малкитѣ пжтеки, край които растѣли жълтуги. Птицитѣ пѣели надъ главата му. Хладниятъ вѣтрець развѣвалъ косата му.

На Яна било хубаво. Вечерь той лѣгалъ на тревата и се заглеждалъ въ звездитѣ, разпрѣснати по небето. А презъ деня биелъ зайци, сърни, дори понѣкога и глигани. Когато нѣмало другъ дивечъ, мѣрилъ съ лжка си птици. Убие ли нѣщо, щракалъ съ кремъка си огнивето, запалвалъ огънь, одиралъ животното и го изпичалъ — да се нахрани.

Но Матей Скжперникътъ се не виждалъ все още никжде.

Една заранъ, както вървѣлъ на ранина, Янъ видѣлъ далече, по пжтя, че върви човѣкъ. Той идѣлъ на среща му. Янъ вървѣлъ, пѣелъ си и гледалъ къмъ пжтника. А оня билъ едъръ и снаженъ — цѣлъ исполинъ. На главата му имало нѣщо лъскаво: слънчевитѣ лжчи блестяли по него и то приличало на нова църковна камбана.

Янъ приближилъ. Срещнали се. Изгледали се единъ другъ. Оня билъ високъ колкото Яна. На главата си носѣлъ много голѣмъ котелъ. И двамата се усмихнали.

— Кжде се тръгналъ тѣй? — запиталъ Янъ.

— На кждето ми видятъ очитѣ. А ти?

— И азъ. Какъ се казвашъ?

— Йорикъ Готвачътъ. А ти?

— Янъ Юнакътъ.

— Хубаво име. Ако щешъ, да вървимъ заедно

— Бива.

Тръгнали. И двамата имали еднакви навици. И двамата обичали да лежатъ на росната трева и да гледатъ синьото небе, да слушатъ песенъта на птицитѣ и църкането на щурцитѣ. Само че Янъ ходѣлъ по ловъ, а Йорикъ готвѣлъ въ голѣмия котелъ. Тѣ си дѣлѣли всичко по братски.

Но Матей не намѣрили никжде.

Както вървѣли, си и приказвали; единъ день се озвали на морския брѣгъ. Морето — лъскаво като огледало — дрѣмѣло спокойно подъ слънчевия блѣсъкъ. Въ една лодка седѣлъ рибаръ и ловѣлъ риба. Но той не приличалъ на другитѣ рибари. Билъ едъръ — цѣлъ исполинъ. И вждицата му била особна — дълга греда, на чийто край било вързано вжже. То се знае, че съ такава голѣма вждица ще да се ловятъ и голѣми риби: исполинътъ — рибаръ хващалъ все морски змиорки и моруни.

По едно време той съзрѣлъ двамата другари. Станалъ и подкаралъ ладията къмъ брѣга.

— Върви ли риболовството? — попиталъ го Янъ.

— Ба, не върви яко! Другъ пжтъ съмъ хващалъ много по-едри риби. А вие, приятели, на кжде сте тръгнали?

— На кждето ни видятъ очитѣ.

— Вижъ, това ми се харесва. И азъ ще тръгна съ васъ. Ще оставя и ладия, и вждица, и риба — и всичко. Обичамъ другари като васъ.

— Какъ се казвашъ?

— Ерикъ Рибарътъ. А вие двама?

— Азъ съмъ Янъ Юнакътъ, а моятъ другаръ е Йорикъ Готвачътъ.

Тѣ, тримата, тръгнали — трима великани, весели и силни. Минатъ ли презъ нѣкое село, децата тръгвали подире имъ. Никой не билъ виждалъ такива едри момци. Па били и майстори въ работата. Йорикъ билъ добъръ медникарь. Той ковѣлъ котли, тепсии и блюда отъ медъ и ги калайдисвалъ. Ерикъ плетѣлъ риболовни мрежи. Той кърпѣлъ и поправялъ скжсанитѣ мрежи на рибаритѣ.

Само Янъ не похващаль работа. Ни менци по-равяль, ни мрежи кърпѣль. Той ходиль отъ колиба на колиба и отъ хижа на хижа. Той търсѣль Матея.

Търсѣль го, но го не намираль никжде. Най-последилъ да отиде съ другаритѣ си въ Броселиандовата гора, кждето живѣять много таласъми и дяволи — да попита, кжде е Матея Скжперникътъ.

Тѣ се запжтили за тамъ. Стигнали до вълшебната гора и се спрѣли на една поляна. Огладнѣли отъ дългия вървежъ. Но въ гората имало много дивечъ, а въ езерата ѝ — едра и хубава риба. Ерикъ и Янъ тръгнали на ловъ, а Йорикъ останаль да накладе огъня и да приготви гореща вода, та да свари чорба, когато донесатъ месото.

Той се настаниль въ една борова горичка на заветъ. Насъбраль сжчки, запалиль огънь, па седналь да се грѣе и да си пѣе. Огнището било край единъ хубавъ потокъ съ бистра вода, която блестѣла като скжпоценни камъни: ту се синѣела, като очитѣ на Вивиана Магъосницата, ту се зеленѣела и откривала голѣми дълбочини, дето е опасно да попадне човѣкъ. Йорикъ я гледалъ и броель пѣстритѣ кржгли камъни вднѣнъ потока.

Той напѣлнилъ котела и го сложиль на огъня. Водата скоро кипнала. Тя запѣла, както никоя вода не е пѣла на огъня. Опоителна и вълшебна пѣсенъ запѣлата вода. Йорикъ вдигналь похлупака — и останаль очуденъ: водата ври. Тя не е синя, не е и прозрачна, а румена. Отъ нея излиза мирисъ на вкусна гостба.

— Тази вода е омагъосана, — си казва готвачътъ.

Като рекѣль това, много му се поискало да си топне прѣста въ водата, за да опита вълшебната чорба.

Но въ сжщия мигъ зачуль тънъкъ гласъ, като че говори дете:

— Добрички ми чичо, дай да сръбна малко отъ чорбата! Много съмъ гладенъ. Виджъ ме, колко съмъ малък: една глѣтка ми стига!

Йорикъ погледналь и видѣль до огнището едно космато джудже съ тънки ржчици и крачка, че си е снело учтиво островърхата шапка и го гледа въ очитѣ.

— Защо пъкъ да му не дамъ да си сръбне малко? — рекълъ си на ума юнакътъ. — То е съвсемъ мъничко. Ще пийне толкова, колкото би пийнало едно птиче.

И, като се обърналъ къмъ джуджето, казалъ му:

— Добре. Пийни! Само гледай да не изпиешъ всичката чорба, че азъ я готвя за трима души, много по-едри отъ тебе!

Тия думи, разбира се, Йорикъ му рекълъ на шега. Джуджето му отговорило:

— Мога ли да изпия толкова чорба? Нали ме виждашъ, колко съмъ дребенъ! Благодаря ти, добрички ми чичо. Много ти благодаря.

И, като рекло това, човъчето се навело надъ котела. На една глътка го пресушило и катурнало сжда, та угасило огъня. Докле Йорикъ разбере, що е станало, джуджето скочило въ рѣката и изчезнало.

Исполинътъ се ядосалъ, но нѣмало що да прави. Вдигналъ котела, напълнилъ го съ вода и го сложилъ отново на огнището.

Въ това време Янъ и Ерикъ се върнали и донесли единъ голѣмъ заякъ. Зайцитѣ въ оная гора били едри, като кози. Юнацитѣ се почудили, като видѣли, че водата не е още заврѣла. А когато Йорикъ имъ разказалъ, що се е случило въ тѣхно отсъствие, тѣ почнали да се смѣятъ.

— Бива ли, — рекли тѣ, — едно джудже да те изиграе? Какъ си му далъ да те излъже?

Ерикъ предложилъ — да остине той край огнището, а другитѣ двама да се разходятъ по гората, за да набератъ билки за чорбата. Тѣ отишли. Ерикъ стѣкналъ отново огънь. И той се загледалъ въ потока. Водата била толкова бистра, че му се доцѣло да влѣзе да се окже. Но нѣмало време — трѣбвало да се пази котела.

Водата кипнала скоро. Отъ котела почнала да излиза пара съ приятна миризма — сякашъ въ него има чорба отъ скариди съ зеленчукъ и масло. Вкусна изглеждала тая чорба, па и Ерикъ билъ много изгладнѣлъ. Дали да си натопи прѣста, за да я опита? Нали той готви — всѣки готвачъ трѣбва да опита госбата си.

Но тъкмо въ това време се чулъ — като по-рано — гласътъ на джуджето, което помолило да сръбне малко отъ чорбата.

— Ще имашъ да вземашъ, — рекълъ Ерикъ. — Да ти дамъ да изпиешъ чорбата, следъ като измами Йорикъ Готвача! Само това нѣма да стане. Махай се оттукъ!

— Не бѣхъ азъ, добрички ми чичо, — заговорило жаловито джуджето: — братъ ми бѣше. Той е поголѣмъ и много лакомъ. Но и братъ ми не е виновенъ: той сръбна само нѣколко глѣтки. Готвачътъ се изплаши, та бутна котела и чорбата се излѣ въ огъня.

Ерикъ си помислилъ:

— Може пъкъ и тѣй да е. Нека си сръбне джуджето: отъ една-две глѣтки чорбата не ще намалѣе много. Такова малко човѣче — и да иска — не може да изпие повече отъ една лъжица.

И тоя пжтъ се случило сжщото. Джуджето изпило чорбата и обърнало котела. Ерикъ се заелъ отново да пали огънь и да грѣе вода. Дошли другаритѣ му и той имъ разказалъ всичко.

— Вие сте и двама глупави, — рекълъ Янъ, прегладнѣлъ като вълкъ. — Я легнете тамъ, на тревата, а азъ ще сваря заека съ билкитѣ. Ако ли дойде джуджето, ще му дамъ да разбере, съ кого има работа.

Йорикъ и Ерикъ легнали и се заприказвали, а Янъ почналъ да готви. Скоро чорбата се сварила. Почнала да се вдига приятна миризма на вкусна гостба. Тъкмо юнакътъ се билъ приготвилъ да сложи месото и билкитѣ, когато забележилъ, че водата става румена. Той си топналъ прѣста и я опиталъ — сторила му се вкусна, като че ли не е вода, а сварена чорба.

И ето, че въ сжщия мигъ се чулъ гласътъ на онова джудже, което измамило Ерика и Йорика:

— Дорбрички ми чичо, моля ти се, дай да си сръбна малко чорбица, че съмъ прегладнѣлъ. Само една глѣтка ми стига.

Янъ Юнакътъ се обърналъ и видѣлъ косматото човѣче съ свалена шапка. Той скочилъ. Позналъ таласъма, който билъ подгонилъ Матей Скъперника.

— Кжде пропжди господаря ми? — викналъ Янъ. — Скоро да ми кажешъ, че иначе те пребихъ!

Таласъмътъ чакъ тогава позналъ своя врагъ. Той се разтреперилъ цѣлъ. Нахлузилъ си шапката на главата и побѣгналъ, та се хвърлилъ въ рѣката.

Янъ се затекълъ подире му. Магьосната вода изскочила отъ котела и потекла следъ юнака. Той се хвърлилъ въ рѣката — да гони джуджето и водата го залѣла.

Въ това време Йорикъ Готвачътъ и Ерикъ Рибарътъ спѣли. Когато се събудили, намѣрили огъня изгасналъ и котела празенъ. Почнали да викатъ другаря си, но никой имъ се не обадилъ. Тръгнали да го търсятъ изъ гората.

А вълшебната вода покрила Яна и таласъма и се превърнала на голѣмъ синъ балдахинъ. Изведнѣжъ тоя балдахинъ се преобразилъ отъ само себе си на чуденъ дворецъ отъ бѣлъ мраморъ. Таласъмътъ се затичалъ надолу по стълбата и влѣзълъ презъ една голѣма врата, която се отворила сама, като по вълшебство. Янъ влѣзълъ следъ него. Таласъмътъ кръстосалъ сума стаи — коя отъ коя по-хубави. Първата била сребърна, втората — златна, третата — алмазна. А Янъ Юнакътъ тичалъ следъ него. Той се спиралъ отъ време на време — да погледа: такива чудесии не билъ ни виждалъ, ни чувалъ до тогава.

Подиръ туй таласъмътъ се изкачилъ по една стълба отъ руменъ порфиръ и стигналъ до висока бронзова врата. Тя се отворила и той миналъ. Но тутакси следъ това вратата се затворила. Янъ останалъ отвънъ. Той почналъ да чука по вратата, да удря съ все сила, да я рита, но тя се не поклащала.

Тогавя юнакътъ намислилъ друго. Той си спомнилъ, че билъ видѣлъ предъ входа на чудния дворецъ огромна скала. Спусналъ се по стълбата, миналъ по коридоритѣ и тичешкомъ прекосилъ тритѣ голѣми стаи — алмазната, златната и сребърната. Излѣзълъ отъ двореца. Видѣлъ скалата. Тя била много тежка, но Янъ Юнакътъ я вдигналъ — като перо.

Той се върналъ съ нея въ двореца, миналъ презъ стаитѣ, качилъ се по стълбата и се озовалъ предъ таинствената врата. Изсилилъ се и хвърлилъ скалата. Бронзовата врата се сринала съ голѣмъ трѣсъкъ. Въ

сщия мигъ Янъ чулъ плачъ и пѣшкане: скалата премазала таласъма, който чакалъ задъ вратата.

Янъ прескочилъ голѣмия купъ отъ развалини и влѣзълъ въ една широка стая, богато украсена. Върѣдъ стаята се спрѣлъ, поразенъ отъ очудване: предъ него стоела мома, хубава като пролѣтно цвѣте, съ голѣми очи — сини като вълшебната рѣка — и съ бузи, румени като облаци при изгрѣвъ.

Тя била княгиня, защото имала златна корона. Момата се толкова силно изплашила отъ трѣсъка, че изпуснала златното си вретено и кжделята съ коприна. Янъ се спрѣлъ, плахъ като дете. Княгинята се изчервила отъ свѣнъ — бузитѣ ѝ станали червени, като облаци на залѣзъ. Тя отворила уста и заговорила. Бѣлитѣ ѝ зжби свѣтнали. Гласътъ ѝ зазвучалъ — като музика.

Момата казала на Яна, че е дъщеря на царя, който управлява тая страна. Таласъмътъ, когото юнакътъ премазалъ задъ вратата, я билъ отвлѣкълъ една нощъ и искалъ да се ожени за нея, но тя го не щѣла. Той я затворилъ въ двореца, отдето можелъ да я освободи само оня, който има сила да счупи бронзовата врата. Следъ това княгинята поблагодарила на юнака-освободителъ.

Янъ Юнакътъ не билъ още говорилъ съ княгинята. Той не знаелъ, що да ѝ каже. Но ето, че изведнѣжъ му дошли на устата думи, които никакъ не очаквалъ. Той се самъ зачудилъ, че говори и умно и хубаво.

— Хайде да вървимъ по-скоро, — рекълъ най-после той. — Да излѣземъ отъ тоя проклетъ омагьосанъ дворецъ, дето ти си прекарала въ мъжки и плачъ. Азъ ще те отведа при баща ти.

Но княгинята била много ослабнала. Откакъ таласъмътъ я отнесълъ въ двореца, не била яла нищо и не била мигнала: не ѝ се спѣло. Янъ я вдигналъ на ржце и тръгналъ. Щомъ излѣзли отъ двореца, сградата се изведнѣжъ срутила — както се разсипва мъгла — и отъ нея не останало нищо.

Голѣмиятъ синъ балдахинъ се разтворилъ. Янъ и момата се озовали край брѣга на потока, който пѣлелъ а надъ тѣхъ блестѣли звездитѣ. Тръгналъ юнакътъ, носейки княгинята. Навлѣзълъ въ една широка пжтека, отъ дветѣ страни на която се издигали вѣковни дър-

вета. Накрай пжтеката имало голѣма поляна, а по-на-тамъ се издигалъ великолепенъ дворецъ — толкова хубавъ, колкото билъ изчезналиятъ. Блѣскави свѣтилници освѣтявали всичкитѣ му стаи.

— Тамъ живѣе баща ми, — рекла княгинята. — Пусни ме да вървя: още малко остана. Азъ ще мога да ходя.

Цартъ посрещналъ по царски Яна, който водѣлъ дъщеря му. Той му далъ половината царство и го оженилъ за своята дъщеря — наследница на престола. Почнали дълга редица угощения, веселби и сборове. Всички се радвали и веселѣли. Цѣли две седмици — и деня и ноця — можели да влизатъ въ двореца населниците на онова царство, да ядатъ и пиятъ до насита и да честитяватъ на младоженцитѣ въ престолния чертогъ.

Отъ вси страни заприиждали гости: и млади и стари, и бедни и богати, и мъже и жени. Едни идвали на колесници, други — на волски кола, трети — на коне, мулета или магарета, четвърти — пеша. Но всички си отивали доволни, възхитени отъ богатата трапеза, отъ добритѣ вина, отъ хубавата княгиня и отъ силния и добъръ царски зеть. Младоженцитѣ умѣели да кажатъ на всѣкиго по една добра и любезна дума, та всѣки ги обиквалъ.

Единъ день се били изредили мнозина да честитятъ на Яна и княгинята. Младоженцитѣ останали найсетне сами въ престолния чертогъ. Но ето, че домоуправителятъ влѣзълъ и обявилъ, че идватъ трима просеци да поздравятъ Тѣхни Царски Височества.

— Да влѣзатъ, — рекълъ Янъ.

Влѣзли. Домоуправителятъ, който билъ обикновено важенъ и сериозенъ, тоя пжтъ се засмѣлъ. И наистина, онѣзи, които влѣзли, били смѣшни. Двамината били исполини по ръстъ, а третиятъ — съвсемъ дребенъ и прегърбенъ. Първиятъ великанъ носѣлъ на главата си голѣмъ котелъ, вториятъ билъ нарамилъ огроменъ лжкъ и вждица отъ дълга греда, а дребното човѣче се поклонило на княза чакъ до земята.

Янъ се не засмѣлъ.

— Познахъ ви, приятели, — рекълъ той любезно. — Ти си Йорикъ Готвачтъ, а ти — Ерикъ Рибартъ.

Добре сте дошли. Много ми е драго, че ви виждамъ отново.

И той ги пригърналъ братски.

Сетне се обърналъ къмъ третия и му казалъ:

— И тебе познахъ. Ти си Матей Скъперникътъ. Дошълъ си, навѣрно, да си платишъ дълга.

Малкиятъ човѣкъ билъ наистина бившиятъ господарь на Яна — хитриятъ скъперникъ Матей. Следъ като се отървалъ отъ таласъма, той се научилъ, че хората отиватъ да ядатъ и пиятъ безъ пари въ двореца, и се опжилъ за тамъ.

— Най-сетне ще се разплатимъ, — рекълъ Янъ.

Следъ това, за голѣма почуда на шишкавия домоуправителъ, на княгинята и на вси придворни, царскиятъ зеть слѣзълъ отъ престола, хваналъ Матея за носа и го повлѣкълъ. Тѣй излѣзълъ отъ двореца и замъкналъ скъперника чакъ до площада всрѣдъ онова село, дето билъ чифликътъ.

Казватъ, че носътъ му билъ останалъ въ ржката.

Подиръ това Янъ се върналъ. Той влѣзълъ въ двореца и запозналъ жена си съ двамата свои побратими. После седнали всички на трапезата и Янъ казалъ:

— Йорикъ Готвачътъ ще бжде занаяцъ предводителъ на войскитѣ ми, а Ерикъ Рибарътъ — началникъ на корабитѣ ми.

Янъ заживѣлъ щастливо. Щастливи били и всичкитѣ му подданници. Хубавата княгиня му народила хубави деца. Въ тѣхното царство нѣмало ни бедность, ни гладъ, ни страдание.

Дълго живѣлъ и царувалъ Янъ. За него се още говори въ бретонската земя. Всички си спомнятъ съ благодарность за тоя добъръ царь.

Златното Царство и Сивото

(френска приказка)

Имало едно време една страна, която се казвала Златно Царство. Тамошният цар си имал само едно чедо — момиченце. Княгинята била златокоса. Тя седяла на златно столче, ядла на златна трапеза, огъ златна паница, съ златна лъжица и вилица. Спяла на мъничко златно легло и сънувала златни сънища.

Златна била и роклята ѝ, украсена съ златни дантели — толкова тънки, сякаш ѝ е плела нѣкоя много сръчна самодива; тѣ били, при това, толкова нѣжни, като че ли не сж отъ златни жици, а — отъ слънчеви лъчи. Като ѝ гледа човѣкъ, струвало му се, че хиляди златокрили пеперуди сж накацали по златисти цвѣтя.

Разбира се, княгинята имала и златна корона, цѣла покрита съ скъпоценни камъни и златни звезди. То се знае, че такава корона ще тежи. Затова княгинята я снемала, когато почне да тича или да играе, или пъкъ когато гони своето златно колело въ златната градина. Безъ корона княгинята била и много похубава: нейната златна коса блестѣла и се развѣвала, като че ли тече златна рѣка.

Когато момичето се затича, златнитѣ му обувки издавали златенъ звънъ по златнитѣ камъчета — и златнитѣ цвѣтя въ градината се разцвѣтѣвали подъ златното слънце. Тогава косата на княгината се вѣела и трептѣла задъ нея, както лети златокрило птиче. Но косата ѝ не била ни тежка, ни твърда, а мека като пуха на нѣкое малко пиленце, и лека — като рой снѣжинки.

Княгинята била още малка, тя не знаела ни да пише, ни да чете. Па и баща ѝ не знаелъ. Той билъ сжщо облѣченъ цѣлъ въ злато. Защо му е четмо и писмо? Нали е царь? Той често обичалъ да казва, че дъщеря му — щомъ е княгиня и щомъ има златна

рокия, златни обувки и златна корона, — нѣма нужда ни отъ четмо, ни отъ писмо.

Царьтъ не работѣлъ. Той седѣлъ на златния си престолъ, държалъ златния си жезълъ въ ржце и се прозѣвалъ. Отначало златната корона му тежела, но скоро свикналъ: и царуването си има неудобства — човѣкъ трѣбва да привикне къмъ тѣхъ. Но царьтъ ималъ много голѣмъ коремъ, защото ядѣлъ често и то все вкусни гостба. Следъ всѣко ядене си поспивалъ, защото нѣмалъ други работа.

При все това, царьтъ не билъ щастливъ. Досаждало му. Омръзвало му — само да яде, да спи и да седи безъ работа. И на княгинята домжчнѣвало. Тежко ѝ ставало да живѣе затворена въ градината, заградена съ златна решетка. Наистина, тя можела да тича и да прескача своето златно вжже, да рови съ златната си лопатка златния пѣськъ и да го сипва въ златната си кофичка, или да прави отъ него златни купчини. Можела да ходи по градината и да бере златни цвѣтя, за да прави китки и да вие вѣнци. Но всичко това ѝ скоро омръзвало.

Следъ като си поиграе малко, княгинята сѣдала на една столыца до решетката и се заглеждала навънъ. Ала тамъ се не виждало нищо. Лека мъгла се разстилала и забулвала всичко отвънъ. Па и малко следъ това идвала възпитателката на детето и му казвала съ строгъ гласъ:

— Ти знаешъ много добре, че Негово Величество не позволява да излизашъ извънъ градината. Хайде се прибери въ двореца!

— Та азъ не съмъ излѣзла! — казвало момичето съ тжга на сърдцето. — Нали виждашъ, че седя въ градината и гледамъ презъ решетката?

— Не бива и да гледашъ: Негово Величество не позволява да виждашъ, що става отвънъ.

Ще-не-ще, княгинята трѣбвало да се прибере. И това се повтаряло презъ всички хубави дни, когато можела да излѣзе вънъ отъ двореца.

Но веднъжъ се случило нѣщо друго.

Презъ единъ топъл лѣтенъ день царьтъ спѣлъ следъ богатия обѣдъ. Старата възпитателка, която обичала много да яде сладко, била наварила сутринята всѣкакви сладка — отъ череши, отъ сливи, отъ зарзали, отъ ябълки, отъ вишни, отъ круши. Тя наливала слад-

ката въ гърнета, лепѣла имъ надписи — да знае, кое какво е, — и ги нареждала въ златния шкафъ, следъ като ги опита, па ги погледне презъ очилата си.

Княгинята се разхождала по градината и ядѣла голѣмъ рѣзенъ хлѣбъ, намазанъ съ сладко. Дала ѝ го била възпитателката.

Въ градината било съвсемъ тихо — толкова тихо, че се чувало, какъ брѣмчатъ пчелитѣ. Слънцето припичало. Както вървѣла, княгинята видѣла, че отъ едно голѣмо цвѣте, прилично на златно звънче, изхвъркнала едра пеперуда, чиито крила блещѣли — сжщо като морето, когато го освѣти яркото слънце.

За голѣмо чудо, пеперудата почнала да нараства, докле станала по голѣма отъ момичето, което се било спрѣло и я гледало изплашено.

— Не бой се, златокоса княгиньо! — проговорила изведнѣжъ пеперудата. — Качи ми се на гърба, да те поразодя изъ въздуха. Азъ съмъ силна, ще те удържа. Гледай си въ ржцетѣ, че сладкото ти потече по роклята! Пази — да я не оцапашъ, че възпитателката ти ще те гълчи! Хайде, качи се — да ти покажа, що има задъ златната решетка!

Момичето се яхнало на гърба на пеперудата. Тя хвъркнала, издигнала се на високо — надъ градинскитѣ лехи, надъ решетката — и се спуснала отвждъ, на една поляна, досамъ високата стена.

— Слѣзъ сега! — рекла тя на княгинята. — По тамъ не мога да те нося. Азъ нѣмамъ право да ми навамъ границитѣ на Златното Царство: тая стена е границата.

— А отвждъ що има? — попитало момичето.

Но никой не му отговорилъ. Пеперудата отлетѣла и се загубила. Княгинята се намѣрила сама, далече задъ златната решетка, до високата стена. Уплашила се и почнала да плаче. Сълзитѣ ѝ закапали по дребнитѣ цвѣтя на поляната. По едно време се явила изъ невидѣлица една мѣничка самодива, малко по-голѣма отъ княгинята. Тя била хубава, съ румени крила и небесно-синя рокля.

— Не плачи, — рекла тя на момичето. — Азъ ще ти помогна да се прекачишъ презъ стената. Само едно ще ти кажа: никой отъ ония, които живѣятъ въ Злат-

ното Царство, не е видѣлъ, що става отвждъ тая стена. Помисли си най-напредъ, па ми кажи, що искашъ: да се прекачишъ презъ стената ли, или да се върнешъ въ градината. Каквото кажешъ, това ще направя.

— Искамъ да се кача на стената, да погледамъ, — рекла княгинята.

Но, като казала това, видѣла, че рѣзенътъ съ сладко ще ѝ попрѣчи. Що да го направи? Да го изеде ли? Но той е много голѣмъ. Да го остави ли? Не ѝ се оставялъ: сладкото било много вкусно.

Погледнала — самодивата я нѣмало вече. Но наврѣхъ стената нѣщо извънтѣло. Оттамъ се зачулъ смѣхъ. Обърнала се княгинята — и видѣла, че на стената седи джудже съ дълга брада, облѣчено въ дрехи, накичени съ звънчета и други дрънкала. Мръдне ли се — и тѣ се раздрънкать, както дрънчатъ звънцитѣ на стадо овце по ливадитѣ,

Това джудже било слуга на самодивата. То се навело надолу и подало ржка на княгинята. Ужъ било дребно, пѣкъ ржката му стигнала чакъ до долу: тя се разтѣгала, като ластикъ.

— Хвани се, — рекло то, — да те кача на стената!

Княгинята се хванала и следъ мигъ се озовала на зида. Седнала тамъ, отпуснала си нозетѣ' надолу и се загледала. А джуджето изчезнало.

Предъ стената се простирала мрачна равнина, застроена съ низки кжщици. Цвѣтътъ имъ билъ такъвъ, какъвто момичето не било видѣло до тогава, та не знаело, какъ да го назове. Само едно знаело — че му става много скръбно на сърдцето, като го гледа.

Княгинята не била виждала нищо сиво, а тия бедни кжщурки били сиви. Сиви били и хората, които се движели по уличкитѣ, сива била и земята, само че много по-сива отъ тѣхъ, току-речи черна. Керемидитѣ на кжщитѣ били сжщо потъмнѣли отъ пушека.

На момичичето домжчнѣло, като видѣло това. То се обърнало — да види, кжде е джуджето: искало му се да се върне въ градината. Но джуджето се не виждало никжде: то се било изгубило.

Отведнѣжъ княгинята си спомнила за рѣзена съ сладко. Но, докле се качи на стената, много отъ слад-

кото било изтекло. Момичето почнало да яде. По едно време видѣло, че къмъ стената се приближаватъ четири деца, съ жълти лица, болнави и сбръчкани. Тѣ се спрѣли и загледали княгинята лакомо и съ въхищение, както децата гледатъ нѣкоя скъпа и хубава кукла на прозореца на магазинъ, подъ ослѣпителната свѣтлина на много лампи. Тѣ гледали златната ѝ коса, а най-вече голѣмия рѣзенъ хлѣбъ, намазанъ съ сладко.

— Вкусно ли е? — запитало едно отъ децата и въздъхнало.

— Много вкусно е, — отговорила княгинята и захапала отново рѣзена.

Хапнала една-две хапки, па спрѣла. Не ѝ се ядѣло вече. Обърсала си устнитѣ съ ржка — забравила, че има кърпичка. Загледала пакъ децата.

Видѣли ѝ се много грозни, кални, парцаливи. Кжде сж си оставили златнитѣ дрехи? Защо не сж се измили?

— Кжде ви е дворецътъ? — запитала ги тя.

Тѣ я погледнали слисано: не разбирали, що ги пита.

— Кжде спите? Отведете ме да видя златнитѣ ви легла! Имате ли си люлки за куклитѣ? Моитѣ люлки сж златни, блѣскави и много хубави. Кжде ви е възпитателката? Има ли очила? Моята има хубави очила. Но тя се постоянно кара. Не гълчи, само когато яде сладко.

Четиритѣ дрипави деца слушали унесено думитѣ на княгинята. Струвало имъ се, че имъ разказва вълшебна приказка. Всички мълчели. Млѣкнала и златокосата княгиня.

Отведнѣжъ най-голѣмото дете, което въртѣло въ ржцетѣ си една пробита шапка, запитало:

— Що прави татко ти?

— Татко ми яде много сладки гостби въ златни блюда. После си почива, пакъ яде, сетне си поспива. А понѣкога се разхожда на златна колесница или ходи низъ градината, за да огладнѣе. Той е много добъръ. А твоятъ татко що прави?

Голѣмкото момче загледало очудено, съ опулени очи.

— Моятъ ли? Той работи въ златнитѣ рудници. После, когато си свърши работата, отива въ кръчмата. А вечеръ се прибира и крѣщи много силно. Той бие

мама, а азъ се крия въ единъ тъменъ кѣтъ — да не хване да набие и мене. Тогава нѣмаме що да ядемъ, гладуваме. . . Мама плаче. . .

— И ние гладуваме, — рекли другитѣ деца.

Княгинята не разбрала нищо отъ тоя разказъ. Тоя пжтъ пѣкъ тя загледала очудено децата и не знаела, що да каже. Отново всички се смълчали.

— Кжде живѣете? — запитала малко следъ това княгинята.

Момченцето посочило съ прѣстъ низкитѣ, сиви и грозни кжщурки, които се виждали далече, въ равнината. Тежъкъ черенъ димъ излизалъ отъ куминитѣ — като отровенъ дѣхъ на нѣкое болно животно.

Златокосата княгиня погледнала натамъ, кждето сочело момчето. Сърдцето ѝ се свило отъ мъка и — безъ да знае защо — тя заплакала. . .

Въ това време въ Златното Царство всички се тревожели. Царьтъ разпратилъ навсѣкжде хора да търсятъ княгинята. Търсили я навредъ, но никой не можалъ да я намѣри. Старата възпитателка отъ тревога си счупила очилата и току се спѣвала, накждето и да трѣгне. Тя не ядѣла вече сладко. На устата ѝ горчело отъ гнѣвнитѣ думи, що ѝ наговорилъ царьтъ. Като луда тичала по градината и си вдигала дългата рокля — да се не спъне.

По едно време чула, че нѣщо лети надъ нея. Обърнала се, погледнала — и видѣла една голѣма пеперуда съ златисти крила, че хвърчи низко надъ пѣсъчната пжтека, а едно момиче подскача между лехитѣ съ цвѣтя. Това момиче било княгинята.

— Кжде бѣше? — викнала ѝ възпитателката. — Баща ти щѣше да ме бие заради тебе.

Княгинята не отговорила дума. Тя се само засмѣла дяволито.

— Скоро върви да си легнешъ! — викнала ѝ старата възпитателка. — Днесъ нѣма да излизашъ вече никжде — за наказание, че се скиташъ, безъ да обадишъ, кжде отивашъ.

Княгинята се прибрала въ двореца. Тя пригърнала и цѣлунала баща си, който се билъ толкова разтревожилъ отъ изчезването на своята дещеря, че не можалъ да си отспи следъ богатата закуска. Той билъ много загриженъ. Не седѣлъ на престола си, а ходѣлъ насамъ-

натамъ. Короната му била сложена на криво. Всички царедворци били изплашени.

— Кжде бѣше? — запиталъ царьтъ момичето.

— Въ градината, — отвърнало то. — Нали знаешъ, че вратата на решетката е заключена, а стената е висока, та не мога да се покатеря?

— За напредъ трѣбва по строго да те наглеждатъ. Азъ не съмъ привикналъ да се тревожа — и това ми прѣчи на храносмилането. Не мога ни да хапна като свѣта, ни да си поспя.

Когато заспала, княгинята сънувала тежъкъ сънъ.

Усѣтила, че косата ѝ натежава на главата. По едно време главата я заболѣла отъ тая тежина — сякашъ всичкитѣ ѝ косми сж отъ металъ, и то отъ много тежъкъ металъ: отъ злато. Разболѣла се княгинята, легнала — не може да стане. Главата ѝ ще се прѣсне отъ болки.

Ето, че старата възпитателка бърка съ лъжица лѣкарство въ една голѣма чаша. Насѣбрали сж се наоколо лѣкари. Тѣ си шѣпнатъ нѣщо и се споглеждатъ, като сочатъ княгинята. Баща ѝ върви по стаята неспокойно. Короната му е на криво. Момичето иска да стане — да я оправи, но не може. Нѣма сила дори да си вдигне главата. Пипа си главата — тя е златна, златна и тежка, като роклята, като обувкитѣ.

Княгинята иска да извика, но не може да си отвори устата. Опитва се да стане, ала пада веднага изново на леглото. Тогава изчезватъ и лѣкаритѣ, и възпитателката, и стариятъ царь. Тѣ сж отишли нѣкжде. Тя е сама.

Не, не е сама: около нея има нѣкакви деца — сухи, костеливи, бледни. Тѣ я гледатъ съ голѣми трескави очи. Сърдцето ѝ се кжса, като ги погледне.

Кои сж тѣ? Княгинята си спомня, че ги е виждала нѣкжде. Да, да: тѣ сж гладнитѣ деца отъ Сивото Царство — децата съ жълта, сбрѣчкана кожа.

Най-голѣмото отъ тѣхъ държи пробита шапка. То казва на княгинята съ грубъ гласъ:

— Дай ни злато да си купимъ хлѣбъ! Гладни сме.

— Гладни сме, — повтарятъ и другитѣ въ единъ гласъ.

Тогава княгинята почва да си кжса косата съ две ржце. Тя скубе бавно кичори косми и ги хвърля. Боли я при всѣко мръдване, затова ги скубе бавно. Тѣ падатъ тежко и звѣнтятъ: тѣ сж златни. Децата се хвърлятъ върху тѣхъ. Боричкатъ се — кое да вземе падналия кичоръ. Колкото повече скубе княгинята, по-леко ѝ става на главата. Обхваща я радостъ: тя оздравя. Главата ѝ е лека — сякашъ перо. Нищо я вече не боли.

Тя се събужда и си хваща главата. Косата ѝ е тамъ. Косата ѝ е мека. Главата я не боли. Нищо я не боли: тя е здрава.

Съмнало се е. Децата отъ Сивото Царство не сж въ стаята: изчезнали сж. Тя ги е сънувала. Но княгинята почва да мисли, Тежко ѝ става. Ония деца гладуватъ. Това трѣбва да е много неприятно. Тя не може да го разбере, защото никога не е гладувала, но се досѣща, че ще да е лошо. Нея я е болѣлъ стомахъ. Такова нѣщо ще да е и когато е гладенъ човѣкъ. О, то е много неприятно!

Но ония деца бѣха облѣчени въ дрипи. А тя има златни дрехи. Дали да имъ даде своята златна рокля, та да си купятъ разни хубави нѣща? Старата възпитателка ще я сгълчи. Но що отъ това? На княгинята е все едно. Само да може да се покачи още веднѣжъ на стената!

На сутринята княгинята не получила позволение да се разходи низъ градината. Трѣбвало да остане въ двореца, при своята възпитателка. Но къмъ обѣдъ на възпитателката се прияло сладко и тя отишла въ стаята си, при голѣмия шкафъ съ гърнетата,

Княгинята веднага излѣзла. Ето градината, ето и златната решетка. Отвждъ се вижда полето съ дребни цвѣта, а по-натамъ стърчи високата стена.

— Да можехъ да отида пакъ тамъ! — си казало момичето, като въздъхнало.

И ето че дошла пеперудата, после — самодивата, сетне — джуджето. Княгинята се озовала на зида. И тоя пжтъ тя държела рѣзенъ хлѣбъ, намазанъ съ сладко, но го не била и накусила. Децата отъ Сивото Царство дошли.

— Вземете тоя хлѣбъ! — рекла, па имъ го по дала.

Тѣ се хвърлили, грабнали го и набързо си го сподѣлили.

— Вземете и това! — рекла княгинята весело, па имъ хвърлила златната си рокля, златнитѣ си обувки, златнитѣ си кордели, златнитѣ си чорапи, златния си поясъ. Хвърлила имъ най-после и короната.

Децата грабнали всичко, развикали се радостно и се затекли при родителитѣ си — да имъ покажатъ скъпата плячка.

Княгинята ги гледала, додето изчезнали задъ кжщитѣ. Тя почнала да си люлѣе боситѣ нозе и да тупка съ тѣхъ стената. И тоя пжтъ ѝ станало жилно.

Тя не скърбѣла за онова, що дала на децата. Колко ѝ струва единъ рѣзенъ хлѣбъ, макаръ и намазанъ съ сладко, щомъ ще нахрани съ него гладнитѣ дечица? Колко ѝ струватъ дрехитѣ, дори и златни да сж, когато ще помогне на парцаливитѣ да се облѣкатъ? Защо ѝ е, най-сетне, короната — когато има толкова злочести деца?

За друго скърбѣла княгинята.

— Защо, — питала се тя, — бащитѣ на тия деца сж бедни, макаръ че работятъ по цѣлъ день? Защо татко не работи нищо, а е богатъ?

Мрачно било Сивото Царство. Кисела миризма се носѣла отъ низкитѣ кжщурки, притиснати една до друга, като измръзнали бабички, които искатъ да се стоплятъ. Отъ тѣхъ се издигалъ черенъ димъ къмъ сивото небе. Скърбно било всичко.

Малката златокоса княгиня се разплакала.

Презъ това време въ двореца се вдигнала нова тревога. Никой не можелъ да разбере, какъ и кжде се е изгубила княгинята. Градинската решетка е много висока: тя не би могла да я прескочи. А въ градината я нѣмало никжде. Нѣмало я и по стаитѣ на двореца.

Царьтъ побѣснѣлъ отъ гнѣвъ. Едничкъкъ той се досѣтилъ, че дъщеря му ще да е отишла въ Сивото Царство. За това царство той билъ забранилъ дори да ѝ се споменава. Па и той самъ не билъ никога отивалъ тамъ. Не обичалъ и да му приказватъ за него. Защо му е? Царьтъ знаелъ, че тамъ работятъ — въ златнитѣ рудници — рудничари, които му изкопаватъ толкова злато, колкото му трѣбва. Защо му е да ги

вижда, кои сж и какви сж? Тѣ живѣятъ, благодарение нему. Ако не копаеха злато, нѣмаше да има що да ядатъ. Това имъ стига.

Отъ Златното Царство въ Сивото отиваль само единъ човѣкъ. Той билъ дебелъ царедворецъ, който се покланялъ низко на царя предъ престола му и говорѣлъ тихо и много покорно. А когато отиде въ рудницитѣ, тоя корместъ мжжъ крѣщѣлъ. Той крѣщѣлъ и въ работилницитѣ за златни предмети. Често заплашваль непокорнитѣ работници съ тежки наказания. Понѣкога ги и наистина наказваль.

Та тоя дебелъ царедворецъ билъ посрѣдникъ между Златното Царство и Сивото. Той излизаль и влизаль презъ една тайна врата. Презъ нея вкарваль веднѣжъ въ месеца колата съ злато, въ която били впрегнати четири едри бѣли коне. Хамутитѣ и юздитѣ имъ били златни. Макаръ че конетѣ били яки, тѣ едва карали колата: златото било много,

Нито царьтъ билъ виждалъ работницитѣ, нито тѣ — него. Дѣлѣла ги голѣмата стена.

Княгинята се върнала. Като видѣлъ, че дѣщеря му нѣма ни златна рокля, ни корона, ни обувки, ни дори чорапи, царьтъ разбраль всичко. Той я и не питаль, де е ходила, а заповѣдалъ да я затворятъ въ една висока кула и да я не пускатъ да излиза оттамъ. Назначилъ дванадесетъ стражи дя я пазягъ.

Въ подземиеото на кулата пѣкъ заповѣдалъ да затворятъ старата възпитателка, та да я накажатъ за нейното нехайство. Тамъ било тъмно. Заключениеята възпитателка не можела нито да вари сладка, нито да ги сипва въ буркани, нито да ги опитва. Тя по цѣлъ день крѣстосвала като луда отъ стена до стена, както правятъ мечкитѣ и вълцитѣ въ Зоологическата градина.

Като направилъ това, царьтъ се успокоилъ. Той можель вече спокойно да яде и да си отспива следъ закуска. Стражитѣ се смѣняли по два пжли на день. Щомъ си изслужатъ смѣната, идвали да му съобщатъ, че всичко е спокойно: княгинята е въ кулата, тя гледа презъ прозореца и не излиза навънъ.

Княгинята наистина гледала презъ прозореца и не излизала навънъ.

Отъ прозорецѣтя виждала Сивото Царство, защото кулата била много висока. Но хората се не виждали. Момичето разбрало, колко е голѣма разликата между царството, дето живѣе тя, и онова, кждето живѣягъ гладнитѣ деца. Въ Златното Царство било половината година пролѣтъ, а половината — лѣто. Винаги било топло. Птички пѣвели, цвѣтя цвѣтѣли, пеперуди летѣли. А въ Сивото Царство цѣла година било зима. Валѣли снѣгове и дъждове, духали бури и вѣтрове, земята била покрита — кога съ калъ, кога — съ ледъ, кога — съ снѣгъ.

Презъ прозореца се мѣркала често голѣмата пеперуда. Тя долитала, кацвала отвънъ, на каменния корнизъ, и се заглеждала въ стаята. На княгинята се искало много да отвори прозореца и да си поприказва съ нея, но се боела, че стражитѣ ще кажатъ на баща ѝ и той ще я накаже. Тя поздравявала пеперудата съ махане на ржката и съ разни знакове ѝ казвала, че ѝ не позволяватъ да отвара прозореца.

Тѣй минали години. Златокосата княгина порасла. Баща ѝ остарѣлъ. Той почналъ често да боледува. Всѣки день поржчвалъ на главния царедворецъ да довежда момата въ спалнята, дето лежелъ, защото го било страхъ да остане самъ, а царедворцитѣ и лѣкаритѣ не обичалъ. Княгинята идвала и се разговаряла съ баща си. Отъ това му олеквало.

Единъ день той заповѣдалъ да пуснатъ дъщеря му. Позволилъ ѝ да живѣе въ двореца, въ една стая до неговата спалня, за да може да идва при него. Тогава му дошло на умъ и за старата възпитателка. Заповѣдалъ да пуснатъ и нея, но началникътъ на затвора му казалъ, че тя е отдавна умирѣла.

Отъ тоя день момата можела да се разхожда низъ двореца: само въ градината я не пускали. Но и това ѝ стигало. Тя сѣдяла сутринъ рано на прозореца и се заглеждала къмъ златната градинска решетка. Отвждъ се простирало полето съ дребни цвѣтя, а по-натамъ се издигала високата стена. Ала отъ прозореца на спалнята се не виждало Сивото Царство: можела да се види само черната мъгла надъ него.

Веднѣжъ прилетѣла голѣмата пеперуда. Княгинята се зарадвала, като я видѣла.

— Влѣзь! — рекла ѝ тя. — Влѣзь, да си поприказваме. Азъ нѣма съ кого да говоря тукъ. Отивамъ само при баща си, но той е боленъ и — щомъ му заприказвамъ, заспива.

Пеперудата влѣзла и кацнала на единъ столъ.

— Откъде идешъ? — запитала я момата. — Що правятъ самодивата и джуджето съ звънчетата? Какъ сж децата въ Сивото Царство?

— Нали знаешъ, — рекла пеперудата, — че азъ нѣмамъ право да излизамъ извънъ Златното Царство? Незная, що става въ Сивото. А самодивата е добре. Добре е и нейниятъ слуга — джуджето. Но азъ дойдохъ за друго. Искамъ да ми направишъ една голѣма услуга.

— О, на драго сърдце, — рекла момата. — Съ какво мога да ти услужа? Много ми се иска да ти се отблагодаря нѣкакъ за това, че ми помагаше едно време да минавамъ отвъдъ решетката.

— Не ти ли е чудно, че живѣя толкова години? — запитала пеперудата. — Нали знаешъ, че пеперудитѣ не живѣятъ повече отъ година? Тѣ се излюпватъ на пролѣтъ, а на есень снасятъ яйца и умиратъ.

— Не знаехъ това, — рекла княгинята. — Не е имало и кой да ми го каже. Па и не е чудно, че голѣма пеперуда като тебе живѣе по-дълго отъ другитѣ.

— Има нѣщо друго. Ще ти кажа една голѣма тайна — ако обещаешъ да я не откривашъ никому.

— Добре. Обещавамъ ти, че ще мълча.

Тогава пеперудата разказала на княгинята своята история. Тя била омагьосанъ духъ — единъ отъ най-силнитѣ зилфи, духоветѣ на въздуха. Единъ день се скаралъ съ единъ старъ, намръщенъ и зълъ гномъ духъ на земята. Гномътъ го проклелъ — да се обърне на пеперуда и да живѣе въ онова царство, дето всичко е отъ злато: слънцето да го пече цѣлъ день и само сутринъ да може да пийе вода, когато по цвѣтята има роса. Тозъ часъ зилфътъ се превърналъ на пеперуда. Нѣкаква чужда сила го понесла и отнесла въ Златното Царство. Колкото и да се мжчела, пеперудата не можела да прехвъркне стената: принудена била да лети все въ оградата. Но ето че веднъжъ тя видѣла самодивата и се заприказвала съ нея. Онази ѝ казала, че може да се

отърве отъ проклетията на гнома, ако намѣри мома която би се омжжила за нея. Тогава ще се превърне на човѣкъ — а да бждешъ човѣкъ е все по-добро, отколкото да си пеперуда.

— Затова, — рекла пеперудата, — ти помогнахъ едно време да минешъ отвъдъ решетката. Азъ помолихъ самодивата и джуджето — и тѣ да ти помогнатъ. Съ тѣхна помощъ ти се качи на стената и видѣ оттамъ Сивото Царство.

— Що искашъ да направя сега? — запитала княгинята.

— Да си отскубнешъ два златисти косъма отъ косата и да ми вържешъ съ тѣхъ пипалата. Друго не ща за сега.

— На драго сърдце, — рекла момата.

Щомъ вързала съ двата косъма пипалата на пеперудата, княгинята съ голѣма почуда видѣла, че предъ нея стои не пеперуда, а хубавъ младъ момъкъ, облѣченъ въ златни дрехи.

— Сега ще те помоля още за едно, — казалъ момъкътъ. — За да си върна вълшебната сила, която имахъ като зилфъ, трѣбва да се оженя за златокоса мома. Искашъ ли да ми станешъ съпруга?

— Искамъ, — отговорила княгинята.

— Да идемъ тогава при баща ти, — казалъ момъкътъ.

И той хваналъ девойката подъ ржка, па я отвелъ въ спалнята на царя. Придворнитѣ и лѣкаритѣ, които били наобиколили леглото на болника, изгубили и ума и дума, като видѣли княгинята, че върви подъ ржка съ непознатъ момъкъ. Кой е той? Отде е дошълъ? Какъ е можалъ да влѣзе въ Златното Царство и въ двореца? Гледали, мълчели и се чудѣли.

А царьтъ въ това време берѣлъ душа. И лѣкари и царедворци го чакали да умре, та да избератъ помежду си царь, тъй като умирациятъ нѣмалъ синъ. Болниятъ дишалъ много бавно. Той се задушавалъ. Нищо не виждалъ, нищо не чувалъ, дума не казвалъ.

Но ето че влѣзълъ момъкътъ съ златни дрехи. Той се приближилъ бързо къмъ леглото, навелъ се надъ царя, сложилъ си дланитѣ на слѣпитѣ му очи и му духналъ въ лицето. Изведнѣжъ болниятъ усѣтилъ, че му става добре. Дотогава се сякашъ намиралъ въ задушна и гореща пустиня, а въ мигъ го подухналъ здравъ и

ободрителенъ вѣтрець — като въ политѣ на нѣкоя планина. Станало му весело, очитѣ му свѣтнали, той си повдигналъ главата и се озърналъ наоколо. Видѣлъ, че единъ отъ царедворцитѣ си мѣри на главата златната му корона, другъ си слага на прѣститѣ прѣстенитѣ му, а трети мълчаливо замахва съ неговия жезълъ, като че ли издава заповѣдь.

Царьтъ разбралъ, че го смѣтатъ вече за мъртъвъ. Това го много зачудило, защото до тогава мислѣлъ, че придворнитѣ му го обичатъ. Но още повече се очудилъ той, като видѣлъ едно непознато лице надъ главата си. Отъ устата на момъка, който го гледалъ весело, излизалъ дѣхъ, що носи здраве, сила и животъ.

Царьтъ оздравѣлъ. Той станалъ. Дъщеря му се хвърлила въ пригрѣдкитѣ му.

— Кой е този момъкъ, който ме излѣкува? — питалъ той. — Кой го е довелъ тукъ?

— Азъ го доведохъ, татко, — рекла дъщерята. — Той е годеникътъ ми.

— Тѣй ли? — засмѣлъ се царьтъ. — Значи, ти си се сгодила, безъ да ми обадишъ. Нищо: прощавамъ ти — понеже твоятъ годеникъ ме излѣкува.

Отъ тоя день на стария царь се не царувало вече. Той не можелъ да гледа лицемѣритѣ-царедворци, не можелъ да забрави, какъ се готвятъ да заематъ мѣстото му. Скоро той оженилъ момъка за дъщеря си и му далъ престола. А щомъ се възцарилъ, царскиятъ зеть заповѣдалъ да срутятъ стената и да махнатъ златната рѣшетка.

Това границата между Златното Царство и Сивото изчезнала. Децата отъ Сивото Царство почнали да идватъ да си играятъ въ златната градина. Младиятъ царь не вземалъ на рудничаритѣ всичкото злато, а само малка часть отъ онова, що изработвали: повече му и не трѣбвало. Народътъ се развеселилъ. Нѣмало вече гладни хора. Нѣмало и такива, които ядатъ и спятъ, безъ да работятъ. Въ царството на зилфа заживѣли щастливи радостни и добри хора.

Най-много отъ всички се радвала царицата. Тя благославяла оня день, когато за пръвъ пѣтъ се покачила на стената, за да види Сивото Царство и беднитѣ окжсани деца.

Стариятъ войникъ.

(руска приказка)

Единъ войникъ служилъ вѣрно на царя цѣли двадесеть и петъ години. Уволнили го, платили му колкото се следвало и му дали три сухара за изъпжтя. Като видѣлъ въ джеба си пари, той решилъ да тръгне по свѣта. Ходилъ тукъ, ходилъ тамъ, похарчилъ паритѣ. Останали му само тритѣ сухара. Тогава се запжтилъ къмъ родното си село, което било много далече.

Както вървѣлъ по пжтя, срещналъ го куць просякъ и му поискалъ милостиня. Войникътъ му далъ единия сухаръ. „Двата ще ми стигнатъ за по пжтя“, — рекълъ си той: — „войникъ не бива да яде много“.

Повървѣлъ, що повървѣлъ, срещналъ го втори просякъ — глухонѣмъ. Протегналъ ржка къмъ войника — и той попросилъ милостиня. Войникътъ му далъ другия сухаръ. „И единъ ще ми стигне до дома“, — казалъ си той. — „Войникътъ не бива да преяжда. Па и азъ съмъ свикналъ на гладъ“.

Но още по-натамъ го срещналъ трети просякъ — слѣпъ. И той му поискалъ милостиня. Войникътъ извадилъ третия сухаръ, па си помислилъ: „Дали да му го дамъ цѣлия, или да си го раздѣлимъ съ него?“ Постоялъ, помислилъ, па си рекълъ: „Ако му дамъ половината, тоя старецъ може да се срещне съ другитѣ двама и да се заприказва съ тѣхъ. Като се научи, че съмъ далъ нему половина сухаръ, а на другитѣ — по цѣлъ, ще му стане криво. А пъкъ азъ и тѣй нѣма да се наямъ съ половината. Ще видя, какво ще правя: слава Богу, че не съмъ слѣпъ като тоя старецъ“.

И той далъ на просяка сухара. А тоя просякъ билъ дѣдо Господъ. Той се билъ престорилъ на просякъ и тритѣ пжти, за да изпита войника, дали би далъ всичко що има, на ония, които нѣматъ нищо.

— Благодаря ти, войниче, — рекълъ просякътъ. — Каж ми сега пъкъ ти, що искашъ! Каквото поискашъ, ще ти дамъ.

— Слава Богу, — казалъ войникътъ, — нищо ми не трѣбва. Па и ти си старъ и слѣпъ: какво мога да пойскамъ отъ тебе?

— Нищо отъ това, че съмъ старъ и слѣпъ. Ти кажи, що искашъ, па ще видимъ.

— Отъ нищо нѣмамъ нужда, нали ти казахъ? Но — щомъ настоявашъ толкова, дай ми едно тесте карти за споменъ.

Той казалъ това, защото билъ сигуренъ, че у просякъ не ще се намѣрятъ карти. Та и може ли слѣпецъ да играе на карти?

Но ето че просякътъ бръкналъ въ дисагитѣ си, извадилъ едно тесте карти и ги далъ на войника, като му казалъ:

— Дръжъ тия карти! Съ когото и да играешъ съ тѣхъ, все ще печелишъ. А ето ти отъ мене и една торба. Взѣми и нея. Ако видишъ каквато и да е живина, па ѝ речешъ: „Хайде, хопъ!“ — тя ще скочи право въ торбата. Птица било, заекъ било, каквото и да е: всичко ще се хване.

— Благодаря, дѣдо, — рекълъ войникътъ, взель торбата и картитѣ и си тръгналъ.

Вървѣлъ що вървѣлъ, стигналъ до едно езеро, надъ което летѣли три диви гжски. „Чакай“, — рекълъ си войникътъ, — „да опитамъ торбата. Тъкмо сега е време“. И той я снелъ отъ рамото си, разтворилъ я и рекълъ:

— Хайде, диви гжски, хопъ!

И, току що изрекълъ тия думи, гжскитѣ полетѣли и се пхнали въ торбата. Войникътъ я завързалъ, метналъ я на рамото си и си продължилъ пжтя.

Скоро следъ това стигналъ до единъ голѣмъ градъ. Той билъ столица на онова царство. Войникътъ влѣзълъ въ единъ ханъ и казалъ на господаря:

— Пари нѣмамъ. Но съмъ уловилъ три диви гжски. Ще ти дамъ дветѣ, ако ми стотвишъ едната да я изямъ и ме пуснешъ да преспя.

— Добре, — казалъ ханджията.

Сготвили гжската. Сложили я предъ войника. Дали му и хлѣбъ, та дори и стъкло вино. Той почналь да яде. Както се хранѣль и гледалъ презъ прозореца, видѣль насрещу голѣмъ дворець. Сградата била много хубава, все отъ скжпи мрамори, но прозорцитѣ ѝ били изпочупени до единъ.

Войникътъ запиталь ханджията :

— Чий е тоя дворець ? Живѣе ли нѣкой въ него ?

— Дворецътъ е царски, но тамъ не живѣе никой, защото преди десетъ години умрѣ въ него единъ магьосникъ. Оттогава всѣка нощъ се сбиратъ тамъ дяволи да играятъ и да лудуватъ.

Като се нахраниль, войникътъ отишълъ при царя и го помолиль да му позволи да прекара една нощъ въ запусѣлия дворець.

— Ако щешъ, и десетъ ноци прекарай, — казалъ царьтъ. — Но знаешъ ли, що има вжтре ?

— Казаха ми, че идвали дяволи. Мене не ме е страхъ отъ никого. Азъ съмъ войникъ.

— Ти много недей ми се хвали ! Знаешъ ли, колцина идваха преди тебе да спятъ въ тоя дворець ? Все ги намираха умрѣли на сутриньта. И твоитѣ кости ще събератъ.

— Азъ се не хваля, царю честити. Но нали ти казвамъ, че съмъ войникъ ? Войникътъ се не бои ни отъ вода, ни отъ огнь, а още по-малко — отъ дяволи. Нали казватъ : „Сиромахъ човѣкъ — живъ дяволъ“ ? А отъ войника по-сиромахъ има ли ? Боятъ се богатитѣ — че ги е страхъ, да имъ не взематъ паритѣ. Азъ съмъ се билъ двадесетъ и петъ години за Бога и за царя и съмъ останалъ живъ, та отъ дяволи ли ще ме е страхъ ? Все една нощъ ще мога да прекарамъ въ оня дворець.

— Ако прекарашъ една нощъ и останешъ живъ, ще ти подаря двореца.

Войникътъ отишълъ въ запусѣлия дворець, влѣзълъ въ приемния чертогъ и се настанилъ тамъ. Закачилъ си торбата и сабята на стената, седналъ до масата, извадилъ си тютюницата, напълнилъ си лулата и запушилъ. Толкова спокоенъ билъ той, че дори задрѣмалъ.

Но ето че голѣмиятъ часовникъ ударилъ дванадесетъ пжти : било полунощъ. Войникътъ се пробудилъ

и видѣлъ, че презъ всички прозорци навлизатъ дяволи съ пѣсни, глъчъ и шумъ. Тѣ не били страшни, ами смѣшни. Едни — съ глави колкото кофа, а съ мѣнички крачка; други — съ свински муцуни и съ волски рога; трети — прилични на маймуни, но съ копита и козелешки опашки; четвърти — като магарета, но съ човѣшки ржце и нозе. Имало всѣкакви.

Дяволитѣ се разиграли, разскачали и разпѣли.

Единъ отъ тѣхъ — брадатъ и косматъ — видѣлъ войника и му рекълъ:

— Ти ли си, войниче? Какъ си попадналъ тукъ?

— На гости дойдохъ, — отвърналъ войникътъ.

— Тѣй ли? Съ какво можемъ да ти услужимъ? Изигравашъ ли съ насъ едни карти?

— Може, но съ едно условие: ще играемъ съ моитѣ карти. Съ вашитѣ не ща: въ дяволски карти нѣмамъ вѣра,

— Добре, съ твоитѣ. Давай!

Войникътъ извадилъ тестето карти и почналъ да дава. Сума дяволи насѣдали да играятъ. Войникътъ спечелилъ.

— Ние нарочно ти дадохме да спечелишъ, — рекли дяволитѣ, — за да се завърже игра. Хайдѣ давай втори пжтъ.

Изиграли още една игра. Войникътъ спечелилъ пакъ. Той спечалилъ и третата игра, и четвъртата, и петата. Спечелилъ всички игри. Обралъ паритѣ на дяволитѣ.

— Чакай, войниче! — викнали тѣ. — Ние ще те научимъ! Имаме още петдесетъ жълтици и двесте сребърни столовки.

Извадили кесиитѣ, изсипали паритѣ на масата и почнали да играятъ. Войникътъ спечелилъ и тия пари. Тогава пратили едно дяволче да донесе още. И тѣхъ взелъ войникътъ. Тѣй дяволчето чакъ до сутринята тичало да носи цари — а войникътъ все печелѣлъ.

Най-сетне дяволчето, съсипано отъ умора, се примолило на вуйча си — единъ едъръ безвласъ дяволъ:

— Вуйчо, остави ме да си почина малко.

— Не. Скоро иди донеси голѣмата торба съ жълтици! Ние ще дадемъ на тоя войникъ да разбере, какъ се играе на карти. Всичкитѣ му пари ще вземемъ.

Донесло дяволчето паритѣ и ги изсипало въ единѣ кѣтъ. Игнали, що игнали — войникѣтъ спечелилъ и тѣхъ. Тогава дяволитѣ се ядосали. Почнали да хулятѣ войника и да му викатъ: „Обирникѣ! Измамникѣ! Лъжецѣ! Крадецѣ! Играе съ подправени карти! Натъкмява картитѣ! Не го е срамѣ! Не го е грѣхъ!“

А войникѣтъ ги гледалѣ усмихнатѣ и си пушелѣ лулата.

Тогава единѣ дяволѣ викналѣ:

— Дръжете да го убиемѣ!

И всички ревнали следѣ него въ единѣ гласѣ:

— Да го убиемѣ, братя! Да го убиемѣ!

Но войникѣтъ откачилѣ торбата, разтворилѣ я и запиталѣ спокойно дяволитѣ:

— Знаете ли, що е това?

— Торба! Какво друго ще е?

— Като е тѣй — хайде, хопѣ! Всички — въ торбата!

Щомѣ казалѣ тия думи, всички дяволи се нахвърляли въ торбата. Тѣ били толкова много, че щѣли да се издушатѣ. А войникѣтъ завързалѣ торбата и я сложилѣ въ единѣ кѣтъ. После легналѣ на единѣ килимѣ и заспалѣ. Спалѣ до сутринѣта.

Когато се съмнало, царѣтъ изпратилѣ хора — да видятѣ, живѣ ли е войникѣтъ.

— Ако е умрѣлъ, — рекѣлъ, — донесете му коститѣ: дяволитѣ сѣ ги изглозгали.

Но колко се зачудили пратеницитѣ, като влѣзли въ двореца и видѣли войника, че се разхожда весело по стаитѣ и си пуши лулата!

— Добро утро, войниче! Ние те мислѣхме умрѣлъ. Е, какѣ прекара нощѣта? Какѣ се отърва отѣ дяволитѣ?

— Дяволитѣ ли? Оставетѣ ги! Дяволитѣ — по дяволитѣ! Вижете само, какви пари спечелихѣ! Цѣли купища злато и сребро!

Царѣвитѣ хора гледатѣ и не вѣрватѣ на очитѣ си.

— Какво гледате такива зяпнали и онѣмѣли? — казва имѣ войникѣтъ. — Я идете повикайте двама ковачи, но имѣ кажете да си донесатѣ и наковалнята и чуковетѣ! Хайде, че има работа да върша!

Довели ковачи. Сложили тежката наковалня, вдигнали чуковетъ и запитали, какво ще правятъ. Войникътъ показалъ торбата въ жгъла и рекълъ:

— Изковете ми торбата като желъзо!

Ковачитъ вдигнали торбата — да я сложатъ върху наковалнята.

— Много тежи, — рекли тѣ: — какъвъ дяволъ има въ нея, че тежи толкова?

— Не е само единъ дяволъ, ами сж много, — казалъ войникътъ.

И дяволитъ почнали да се обаждатъ изъ торбата, — кой на тънко, кой на дебело:

— Азъ съмъ вжтре! И азъ съмъ! И азъ! И азъ!

Ковачитъ почнали да удрятъ торбата съ голѣмитъ чукове. Ту единиятъ удари, ту другиятъ. Все по-често и по-често, все по-силно и по-силно. Дяволитъ запищѣли отвжтре, заревали, заизвивали гласове. Екътъ отъ тия писъци се разнесълъ по всички чертози на двореца.

— Съжали ни, войниче! — пискали тѣ и му се молѣли. — Прости ни! Пусни ни: нищо зло нѣма да ти сторимъ. Отъ сега натамъ никой отъ насъ нѣма да влѣзе въ тоя дворецъ. Па и на всички други ше разправимъ — никой дяволъ не ще се доближава до двореца.

— Спрете! — заповѣдалъ най-после войникътъ на ковачитъ.

Тѣ сложили чуковетъ, а той развързалъ торбата.

Разбѣгали се ония ми ти дяволи — кой накждетѣ види. Само едно куцо дяволче не успѣло да побѣгне: войникътъ го стисналъ и вързалъ въ торбата. Казалъ, че ще го държи за залогъ — да бжде сигуренъ, че дявплитъ нѣма да го излѣжатъ.

Като се научилъ за всичко станало, царътъ повикалъ войника и го поздравилъ. Той го назначилъ за свой царедворецъ. Оттогава войникътъ заживѣлъ добре: пари ималъ много, имотъ — още повече, всички го почитали. Той се дори оженилъ за една болярска дъщеря и тя му добила синъ.

Но ето че единъ день момчето се разболѣло. Болно, болно — ще умре. Дошли най-опитнитъ лѣкари, прегледали го, лѣкували го, но не могли да го изцѣрятъ. Болестъта ставала все по-тежка и по-тежка.

Тогава войникътъ си спомнилъ за куцото дяволче. Измъкналъ торбата отъ единъ ковчегъ, дето я билъ заключилъ, потупалъ я и запиталъ:

— Хей, дяволче! Вжтре ли си? Живо ли си още?

— Живо съмъ, войниче — обадило се зарадвано дяволчето. — Съ какво мога да ти услужа?

— Момчето ми лежи болно. Дали нѣмашъ лѣкъ да го изцѣришъ?

— Лѣкъ ще му намѣря, но трѣбва да ме пуснешъ. Не е въ джеба ми, та да го извадя!

— Ами ако ме излѣжешъ?

Дяволчето се заклело, че и на умъ не му е идвало да лѣже войника. Тогава той го пусналъ. Куцото дяволче изчезнало, но скоро се върнало и донесло една чаша съ бистра течность.

— Сложи тая чаша до възглавьето на болния и погледни въ водата, — рекло то.

Войникътъ направилъ, каквото му поръжчало дяволчето.

— Виждашъ ли нѣщо въ водата? — запитало го то.

— Виждамъ образа на смъртъта, — отвърналъ войникътъ.

— Кжде е тя?

— При нозетѣ на момчето стои.

— Добре тогава. Щомъ е при нозетѣ му, то ще оздравѣе. Но ако бѣше надъ главата му, момчето щѣше да умре. Вземи сега чашата и поръси съ две-три капки отъ водата челото на болния: той ще оздравѣе.

И наистина, детето оздравѣло веднага, щомъ го поръсили. Войникътъ поблагодарилъ на дяволчето и го пусналъ, но вълшебната чаша му не далъ.

— Тя ще ми потрѣбва и другъ пжтъ, — рекълъ.

Оттогава той се прочулъ като лѣкаръ между придворнитѣ, боляритѣ и князетѣ. Разболѣе ли се нѣкой, повиквали го. Войникътъ слагалъ чашата при възглавьето му и поглеждалъ въ нея: ако види смъртъта при нозетѣ на болника, поръсвалъ го и го изцѣрявалъ; ако ли я види надъ главата му, казвалъ, че не може да го излѣкува. Той излѣкувалъ мнозина. Когато бистрата течность почнала да се привършва, той доливалъ вода.

Такава била течността, че колкото вода и да ѝ долѣшъ, все запазвала силата си.

Единъ день самъ царьтъ се разболѣлъ. Всички лѣкари го цѣрили, но той вървѣлъ все по-зле и по-зле. Най-сетне повикали войника. Той сложилъ чашата и видѣлъ, че смъртьта стои надъ главата на болника.

— Царьо честити, ти ще умрешъ, — рекълъ войникътъ. — Не мога да те излѣкувамъ.

— Какъ да не можешъ? — запиталъ ядосано царьтъ. — Сума боляри, князе и придворни излѣкува — само мене не искашъ. Та азъ да не съмъ по-долень отъ тѣхъ? Какъ можешъ да кажешъ на своя царь, че ще умре?

— Не мога, царьо честити, не мога да те изцѣря. Смъртьта ти е надъ главата.

— Като ми е надъ главата, изгони я! Ако я не изгонишъ, ще заповѣдамъ да ти отсѣкатъ главата.

— Ще видя, — рекълъ войникътъ.

И той се обърналъ къмъ смъртьта, па ѝ рекълъ:

— Слушай! Махни се отъ главата на Негово Величество и му дай дълъгъ животъ! Вземи мене вмѣсто него. За тебе ще бжде по-добре — да умра, отколкото да ми отсѣкатъ покорно главата.

Като рекълъ тия думи, загледалъ се въ чашата и видѣлъ, че смъртьта се премѣства: тя отишла, та застанала при нозетѣ на царя. Тогава войникътъ го поръсилъ и оня оздравѣлъ. Но смъртьта тръгнала следъ войника. Той видѣлъ, че му се подкосватъ краката.

— Слушай! — рекълъ на смъртьта. — Дай ми три часа срокъ, да се простя съ жена си и съ сина си.

— Добре, — казала смъртпта. — Следъ три часа ще те грабна.

Щомъ си отишълъ вжщи, войникътъ се разболѣлъ. Падналъ на легло. Смъртьта дошла и застанала надъ главата му.

— Хайде се сбогувай съ домашнитѣ си, — рекла тя, — че следъ нѣколко минути ще те взема.

— Добре, — казалъ той. — Пусни ме да стана!

И смъртьта се премѣстила при нозетѣ му. Тогава той взелъ торбата, разтворилъ я и запиталъ смъртьта:

— Знаешъ ли, що е това?

— Знамъ, разбира се: торба.

— Добре тогава. Хайде, хопъ — въ торбата!
И смъртъта влѣзла въ торбата. Войникътъ я завързалъ, стегналъ я добре, па метналъ торбата на рамо и я отнесълъ чакъ въ Тилилейската гора. Навлѣзълъ въ най-гжстото мѣсто, качилъ се на едно дърво и закачилъ торбата на най-високия клонъ. После се върналъ и си заживѣлъ честито.

Оттогава хората престанали да умиратъ. Раждали се, женѣли се, но не умирали. Много години минали. Единъ день, като минавалъ по улицитѣ, войникътъ видѣлъ една бабичка, прегърбена дѳземи отъ старостъ, суха, изпита. Тя се подпирала съ тояга и едва ходѣла. Да я духнешъ — ще падне.

— Клетата бабичка! — рекълъ полугласно войникътъ. — Не е ли по-добре за нея да умре, отколкото да се мъчи?

— Охъ, — оплакала се бабата. — Хиляди пжти по-добре бѣше да умра, войниче. Но ти върза смъртъта въ торбата — и азъ се мъча. Нѣма кой да ми помогне. А когато пхна смъртъта въ торбата, азъ лежехъ на смъртно легло: ти ми попрѣчи. Богъ да те накаже за това зло, що ми стори! На тоя свѣтъ нѣма по-нещастенъ човѣкъ отъ мене. Моля ти се, отърви ме отъ тоя животъ!

— Добре, — казалъ войникътъ. — Ще те отърва. И той отишълъ въ Тилилейската гора. Намѣрилъ онова дърво. Застаналъ подъ него и викналъ:

— Хей, смъртъ! Жива ли си?

— Жива съмъ, — обадила се съ слабъ гласъ смъртъта отъ торбата. — Но, ако поседя още малко тукъ, ще издъхна отъ гладъ.

— Ще те пусна, — казалъ войникътъ, — ако ми обещаешъ, че нѣма да идвашъ при мене, докле те не повикамъ.

— Обещавамъ ти, — казала смъртъта.

Тогава той откачилъ торбата и пусналъ смъртъта. Тя побѣгнала и се не видѣла. А войникътъ се върналъ вжщи и заживѣлъ честито между своитѣ. Дълго живѣлъ той. Може дори и днесъ да е живъ, ако не е повикалъ смъртъта да го вземе. Па и да я повика, не се знае, дали тя ща посмѣе да дойде, като си спомни за торбата и за Тилилейската гора.

Княгиня-чайка

(руска приказка)

Живѣли нѣкога си въ едно царство царь и царица. Тѣ си имали две деца — момче и момиче. Момчето се казвало Димитрий, а момичето — Мария. Малката княгиня имала много дойки и слугини, но никоя отъ тѣхъ не можела да приспи детето. Само братчето му знаело, какъ да го приспива. То сѣдало до люлката, почвало да люлѣе сестричето си и начевало да му пѣе :

Нани, нани, сестрице!
Нани, нани, миличка!
Нани, нани, скжпичка!
Като станешъ голѣма,
батьо ще те омжжи
за царевичъ Ивана.

И, преди да се повтори пѣсенята, момичето склапяло очи и заспивало.

Минали години. Братътъ и сестрата порасли. Веднѣжъ князь Димитрий решилъ да отиде на гости у царевичъ Ивана. Пътътъ билъ дълъгъ. Стигналъ князътъ. Царевичъ Иванъ го посрещналъ съ голѣмо тържество и наредилъ въ негова честь угощения и веселби. Цѣли три месеца прекаралъ тамъ князь Димитрий. Когато си тръгналъ за родината, той поблагодарилъ на царевича и го поканилъ въ своето царство на гости.

— Благодаря, — рекълъ Иванъ. — Ще дойда. Скоро ще дойда.

И наистина, единъ день царевичъ Иванъ пристигналъ. Било още рано, князь Димитрий спѣлъ. Гостътъ заповѣдалъ да го не събуждатъ. Казалъ, че той самъ ще го събуди. Влѣзълъ въ стаята му. Димитрий спѣлъ дълбоко. Царевичътъ видѣлъ единъ женски портретъ. На него била изобразена княгиня Мария. Тя се толкова харесала на Ивана, че той решилъ да се ожени за нея. Изтеглилъ си меча и замахналъ да убие заспалия.

Въ тоя мигъ князь Димитрий се събудилъ, скочилъ и запиталъ :

— Какво искашъ ?

— Искахъ да те убия.

— Защо, царевичъ Иване ?

— Защото искамъ да взема годеницата ти.

— Тъй ли ? Та азъ нѣмамъ годеница.

— Имашъ : ето ѝ портрета.

— Лжъешъ се приятельо. Тоя портретъ е на сестра ми, княгиня Мария.

— Тъй ли ? А защо не си ми казалъ до сега, че имашъ толкова хубава сестра ? Азъ не мога да живѣя безъ нея.

— Добре тогава. Оженете се.

Царевичъ Иванъ пригърналъ князь Димитрия, цѣлуналъ го и му се заклелъ въ вѣчно приятелство.

Като прекаралъ нѣколко време въ двореца, царевичъ-Иванъ се върналъ въ царството си. Съ княгиня Мария той се не видѣлъ, понеже била тогава болна. Но на тръгване поржчалъ на Димитрия — щомъ княгинята оздравѣе, да я отведе въ неговото царство, та да направятъ сватба.

Мария оздравѣла. Натъкмили два кораба. Въ единия влѣзълъ князь Димитрий съ своитѣ слуги, а въ другия — княгиня Мария съ дойката, дъщеря ѝ и слугинитѣ. Тази дойка била магьосница. Дъщеря ѝ била много грозна. Тѣ се надумали да премахнатъ нѣкакъ княгинята, за да може момата да се омжжи за царевичъ Ивана.

Когато корабитѣ излѣзли въ открито море, дойката рекла на княгиня Мария :

— Ти стана скоро отъ легло. Още си слаба. Може да те хване морската болестъ. Съблѣчи се, та си легни.

Княгинята си съблѣкла роклята и се готвѣла да си легне, когато дойката я боднала по рамото съ една игла. Тя впила иглата въ тѣлото ѝ — и тутакси княгинята се превърнала на сива чайка. Птицата издала силенъ пискъ, хвъркнала уплашено и полетѣла къмъ морето, дето се изгубила въ вълнитѣ.

А въ това време дойката облѣкла дъщеря си въ разкошната свилена рокля на княгинята, начервила я,

набѣлила я и я натруфила съ накититѣ на княгиня Мария.

Най-стне корабитѣ пристигнали въ царството на царевичъ Ивана. На пристанището чакалъ самиятъ царевичъ — да посрещне бждещата си съпруга. Но колко се зачудилъ той, като видѣлъ, че — вмѣсто хубавица, каквато знаелъ отъ портрета, — предъ него стои грозна жълта мома, суха, гърбава и кривогледа! Разгнѣвенъ на князь Димитрия за тая измама, той заповѣдалъ да го хванатъ веднага и затворятъ въ тъмницата — и тамъ да му даватъ само черенъ хлѣбъ и вода. Заповѣдалъ още да го пазятъ стражи и никому да не даватъ да влиза въ килията.

За дъщерята на дойката той се не оженилъ. Оставилъ я да живѣе съ майка си въ двореца, при слугинитѣ.

Когато настѣпила полунощъ, отъ морето излѣзла една сива чайка и почнала да лети надъ затвора, детобилъ заключенъ князь Димитрий. Като летѣла, тя свѣтѣла. Отъ нея се лѣело особно синкаво сияние, което озарявало не само вълнитѣ, а и цѣлия градъ. Чайката си клатѣла крилетѣ и на всички, които я гледали, се струвало, че отъ перата се сипе ослѣпителенъ прахъ отъ сини скъпоценни камъни.

Птицата ударила съ крилата си тъмничната стена и се спуснала, та кацнала на желѣзнитѣ прѣчки, които преграждали прозорчето, освѣтяващо килията на княза.

После казала съ човѣшки гласъ:

— Брате Димитрие, мой обиченъ брате — ти, който си ме люлѣлъ и си ми пѣлъ, че ще ме омжиши за царевичъ Ивана! Ето те сега, че лежиши и гниешъ въ тая черна и влажна тъмница. Храна ти е кжсче черенъ хлѣбъ. Питие ти е чаша вода. Но моята орисъ е още по-тежка. Азъ трѣбва денонощно да кръстосвамъ синьото море, неуморно да летя нагоре-надолу. Моята зла дойка ми забодѣ въ рамото обаяна игла и ме превърна на птица, като ми съблѣче свилената дреха, за да премѣни дъщеря си въ нея. Ахъ, кой ще ме отърве отъ тая лоша магия? Ти си въ дъното на килията, па и тоя прозорець ни дѣли.

Братътъ, като чулъ тия думи, се разплакалъ. Тѣй оплаквали тѣ до зори сждбата си. Когато почнало да се разсъмва, чайката отлетѣла къмъ морето.

Тя идвала всѣка нощъ — и то все въ полунощъ. Стражитѣ я виждали. Нѣкои чували и разговора между птицата и затворника. Единъ отъ тѣхъ отишълъ при царевичъ Ивана и му разказалъ всичко.

— Добре, — рекълъ царевичътъ. — Ако и довчера чайката излѣзе отъ морето, нека дойде нѣкой да ме извика. А когато птицата кацне на решетката, нека единъ отъ стражитѣ ѝ подпали крилетѣ.

Настѣпила полунощъ. Морето се развълнувало. Отъ него излѣзла сивата чайка и полетѣла къмъ царската тъмница. При всѣки плѣсъкъ на крилата ѝ се изливало синьо сияние, сякашъ вали дъждъ отъ скъпоценни камъни.

Птицата литнала надъ затвора и кацнала на жѣлезната решетка, па почнала да оплаква брата си и себе си. Царевичъ Иванъ стоелъ долу и слушалъ всичко. Той чулъ, какъ дойката забила игла въ рамото на княгиня Мария и я превърнала на сива чайка, а съ нейнитѣ дрехи и накити натруфила дъщеря си. Тогава разбралъ всичко. Далъ знакъ на единъ отъ стражитѣ и той подпалилъ кралата на птицата съ факела, що държелъ.

Чайката усѣтила, че крилата ѝ горятъ. Опитала се да хвъркне, но не успѣла: паднала долу. Хваналъ я царевичъ Иванъ и я внесълъ въ двореца, па заповѣдѣдалъ веднага да пуснатъ князь Димитрия и да го отведатъ при него.

Когато князь Димитрий влѣзълъ, видѣлъ, че въ стаята го чакатъ царевичъ Иванъ и княгиня Мария: царевичътъ билъ извадилъ иглата и чайката се била превърнала на мома — най-хубава отъ всички моми,

Царевичъ Иванъ поискалъ прошка отъ князь Димитрия и още на другия день направили богата и весела сватба. А злата дойка и дъщеря ѝ били пратени на единъ далеченъ пустъ островъ, дето не живѣели хора, а само звѣрове. Оттогава за тѣхъ се нищо не чуло.

Жеравъ и чапла

(руска приказка)

Едно време жеравът и чаплата си съградили по една хижа отъ дветъ страни на едно голъмо блато. Хижитъ имъ били отъ суха тръстика. Не знамъ, дали блатото било много голъмо, или хижитъ — много малки, но отъ едната хижа другата се не виждала. Тѣхнитъ обитатели се срещали понѣкога изъ блатото, когато тръгнатъ да си търсятъ храна.

По едно време на чаплата умръзнало да живѣе сама.

— Време е да сж омжжа, — рекла тя. — Ще ида при жерава: той ще ми стане мжжъ. Той ми е лика-прилика.

И тя тръгнала. Цапъ-цапъ, цапъ-цапъ — право презъ блатото. Тукъ клъвне рибка, тамъ — друга. Поспнесе, застане на единъ кракъ, та погледа. А' блатото голъмо — не се изгазва.

Най сетне стигнала до отсрещния брѣгъ. Гледа — жеравът си седи край хижата и пуши лула.

— Дъбъръ день, Жераве, — му казва тя. — Приемашъ ли гости?

— Заповѣдай, Чапло, — заповѣдай, — отвърща ѝ той. — Отъ гости никой не бѣга.

Влиза чаплата въ хижата и сѣда. Отъ дума на дума, тя му казала, защо е дошла.

— Хайде да се оженимъ, — рекла. — По-добра булка отъ мене не можешъ намѣри. Лика-прилика сме си.

Жеравът помислилъ малко, смукналъ отъ лулата, помислилъ пакъ, па отвърналь:

— Не може, Чапло. Ти не си мома като за мене. Все пепеляви рокли носишъ, а азъ не обичамъ пепелявия цвѣтъ. Па и не ядешъ каквото се намѣри, а искашъ все риба. Мжчно ти се угажда. Не ще мога да храня такава жена.

Чаплата се разсърдила и си отишла, безъ да каже вече дума. Но въ това време жеравътъ се размислилъ. Той си казалъ:

— Омръзна ми тоя самотнъ животъ. Нѣма съ кого дума да размѣня. Много глупавъ излѣзохъ, че не взехъ съседката Чапла. Тя бѣше мома — тъкмо за мене: благородна, богата, хубавица. Я да — вървя да я потърся!

И тръгналъ жеравътъ, засукалъ си мустацитѣ, оправилъ си калпака, па поелъ презъ блатото. Флокъ-флокъ, флокъ-флокъ — върви и си пуши лулата. Поспре се тукъ-тамъ, лапне една жаба, схруска я, па смукне отъ лулата. Нали му сж дълги краката — скоро прецапалъ блатото. Гледа — хижата на чаплата затворена. Завеситѣ на прозорцитѣ спуснати. Дали си е вкжщи.

Застаналъ жеравътъ предъ хижата и се поизкашлялъ. Никой му се не обадилъ. Постоялъ. па потропалъ на вратата.

— Кой е? — запитала чаплата.

— Азъ съмъ съседке Чапло. Ида ти на гости. Посрещашъ ли?

— Заповѣдай, — рекла чаплата студено и отворила вратата.

Влѣзълъ жеравътъ. Седналъ. Заприказвали се, изпили по едно кафе и той подхваналъ:

— Дошълъ съмъ, — рекълъ, — да ти се извиня, съседке. Глупостъ направихъ, като се не съгласихъ да се оженя за тебе. Моля ти се, вземи ме за мжжъ. Ти си мома като за мене: добре ще си живѣемъ.

Но чаплата казала гордо:

— Не, съседе, не съмъ съгласна. Ти носишъ все черни дрехи, сякашъ се връщашъ отъ погребение. Па и тютюнъ пушишъ: азъ му не обичамъ миризмата. Не си мжжъ като за мене: на кокили ходишъ. Хората ще ни се смѣятъ, като ни видятъ. Не ща те. Върви си!

Жеравътъ си отишълъ засраменъ. Той си дори заплакалъ по пжтя — толкова му станало тежко на душата.

Но ето, че чаплата се поразмислила.

— Сбъркахъ, — рекла си на ума, — като изпждихъ съседа-ергенъ. Кжде ще намѣря по-добъръ мжжъ отъ него? Нищо, че му сж дълги краката. Когато тръг-

номъ на разходка, той ще носи децата. А пъкъ — дето пуши, и то не е грѣхъ: всички мъже пушатъ.

И тя се запжтила къмъ хижата на жерава — да му иска прошка. Стигнала тамъ. Жеравътъ я посрещналь доста студено, защото билъ ядосанъ. Тъкмо преди това били играли на карти съ щъркела и той изгубилъ две жълтици. Па го било ядъ и на чаплата, че го изпждила.

— Какво искашъ? — запиталь.

Чаплата му се извинила и му казала, че е размислила и се кае за думитѣ си.

— Съгласна съмъ, — рекла, — да се омжжа за тебе. И зестра имамъ.

— Махай се отука! — викналь жеравътъ. — Нито ти ми трѣбвашъ, нито зестрата ти. Да не съмъ те видѣль вече!

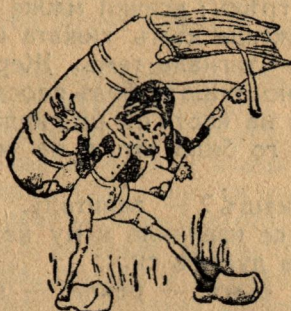
Чаплата си отишла — и засрамена, и ядосана, и оскърбена. Додето цапала презъ блатото, на жерава дошълъ другъ умъ.

— Голѣмъ глупакъ съмъ, — казалъ си той. — Такава хубава и богата мома изпуснахъ. Потъгналь съмъ въ дългове — нѣма какъ да си оправя смѣткитѣ. Па и живѣе ли се самичккъ? Ще отида при госпожица Чапла, ще падна на колѣне предъ нея и ще я помоля да ме вземе.

Дигналь се той — и право къмъ хижата.

Но чаплата го изхокала и изпждила.

Оттогава насамъ чаплата и жеравътъ се търсятъ постоянно да се сгодятъ, а все още не сж се оженили.

„ИЗБРАНИ ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ“

Събрани и преразказани отъ Николай Райновъ

Царството на приказките е толкова привлѣкателно колкото и поучително, не само за децата, а и за възрастнитѣ. Въ приказката е кристализувана цѣлата мъдростъ на народитѣ. Пълни съ освежителна поезия, тѣ съдържатъ и трезва поука. Отъ това голѣмо духовно съкровище, натрупано отъ всички народи, всѣко българско дете трѣбва да вкуси. Дете, което не се е кжпало въ свѣтлитѣ лжчи на приказката, което не е дишало нейния чистъ въздухъ, което не е слушало съ спотаенъ дѣхъ нейнитѣ прелести, това дете не се развива нормално.

Библиотека „Приказки отъ цѣлъ свѣтъ“ ще обгърне постепено всички най-хубави приказки на вси времена и народи, както и творби на велики поети — майстори-разказвачи на приказки и легенди.

Годишниятъ абонаментъ (десетъ книги) е 240 лв. Всѣки сборникъ отдѣлно струва 30 лв.

Настоятелъ може да бжде всѣки, който запише 5 абонати.

Годишнината почва отъ септемврий, 1931 г. Абониране може да става презъ всѣко време. Щомъ се внесе абонамента, веднага се изпращатъ излѣзлитѣ книги.

Всичко се отнася до

Ст. Атанасовъ,

София, ул. Неофитъ Рилски, 36,